

LYSTEN TIL AT LÆSE

Et litteratursociologisk kandidatspeciale
om Vejen Kommunes Biblioteker

Af Cecilie Bonde Jørgensen

Vejledning ved Louise Mønster - Aalborg Universitet

Anslag: 178.947

Mandag den 3. juni 2024

Abstract

The following master thesis main purpose is to examine the Danish public library's development and opportunities to facilitate the desire to read for adult readers. This also means that the master thesis has a literary sociological approach, where there is a focus on the literary circuit, as well as the psychological and sociological aspects in connection with reading especially fiction and physical books. During the assignment, particular account will also be taken of the digitized society of experience and knowledge, which characterizes today, as this has a big influence on how the facilitation of the desire to read must be designed.

The thesis takes its point of departure from Vejen Municipality's Libraries as a cultural institution, as they are currently in the process of developing and improving the activities for the adult segment of readers. First the thesis will explain the sociology of literature as a theoretical field, after which there will be a section on the methodological considerations. The methodological considerations include, among other things, the explanation of qualitative and quantitative methods as well as a few other cultural science communications theories. After that, there will be an institutional analysis of the public libraries in Danish society, where the subsequent focus will be on Vejen Municipality's Libraries as a specific case.

The core task of the Vejen Municipality's Libraries is precisely about the facilitation of the desire to read for citizens, and therefore the thesis will investigate how desire to read can be conceptually clarified. Therefore, use will be made of various international studies in the area, which will clarify the importance of reading. In addition Rita Felski's post-critical reading, Tænketanken Fremtidens Biblioteker's studies and Lars Handestens's definition of bestsellers are taken as a starting point. Subsequently the thesis will come up with a few strategies to promote reading, based on the above explanations and studies. The strategies will be specially made for Vejen Municipality's Libraries but can also be used for other Danish public libraries, and the strategies will be based on library didactic considerations and experience economy thinking. The thesis will put the strategies into perspective on the political investments that are on children and young people's desire to read.

Finally, the master thesis will conclude on the function of Danish public libraries in the Danish society and why continuous reading throughout life is important.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Teori og metode	5
2.1 Litteratursociologi	5
2.2 Metodiske overvejelser	8
3. Den litterære institution og folkebiblioteket	11
3.1 Den litterære institution	11
3.2 Folkebibliotekets udvikling og fremtid	15
Biblioteksloven	18
Oplevelsessamfundet	20
Firerumsmodellen	21
3.3 Vejen Kommunes Biblioteker	23
4. Læselyst	30
4.1 Det tekstuelle engagement	32
4.2 Bestsellerisme	34
4.3 Den positive eskapisme	41
5. Samling og forsamling i Folkets Bibliotek	44
5.1 Arrangementer og oplevelser	46
5.2 Et digitalt læsefællesskab	54
5.3 Biblioteksrummet	60
6. NIFBUL	67
7. Konklusion	72
Litteratur	75

Bilagsoversigt:

Bilag 1 – Transskription af interview med ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker

Bilag 2 – Besvarelser på spørgsmål fra medarbejderne på Vejen Kommunes Biblioteker

1. Indledning

Læselyst, læseglæde og læseengagement er ord, som man ofte møder, når man arbejder med de forskellige opgaver, der knytter sig til folkebiblioteket. Bibliotekets kerneopgave har over tid tilpasset sig til behovet for at fremme læsning på nationalt plan, og her er biblioteket en drivende kommunalstyret aktør. På nationalt plan er der fremgang og udvikling af børn og unges fritidslæsning gennem landets folkebiblioteker. Der er nationale indsatser og politiske indspark på området, der netop skal sørge for at styrke læselysten for borgere under 18 år, men der er ikke noget fokus på de voksnes læselyst – og hvorfor er der ikke det?

På mit 9. semester fik jeg fornøjelsen af at være i praktik på Vejen Kommunes Biblioteker, hvor jeg efterfølgende er blevet ansat som studentermedhjælper. Vejen Kommunes Biblioteker består af et forholdsvis nyopført hovedbibliotek i Vejen samt tre mindre filialer i hhv. Rødding, Brørup og Holsted. I løbet af min formidlingspraktik fik jeg lov til at prøve kræfter med forskellige formidlingsopgaver samt den daglige drift. Jeg blev hurtigt glad for at være på biblioteket, men jeg fik også et indtryk af et bibliotek, hvor voksensegmentet ikke fulgte med børnebibliotekets rivende udvikling og stigende udlånstal. Når jeg talte med familie og venner, fik jeg samtidig et indblik i, at deres forståelse af bibliotekets status og funktion var forskellige. Nogle brugte biblioteket som mødested for deres mødregrupper og andet samvær med børn involveret, andre brugte det som en studieplads, og de sidste så slet ikke biblioteket som et sted for dem, og havde hverken benyttet sig af eller hørt om de forskellige tilbud og aktiviteter.

Det er min opfattelse, at der findes mange, der ikke har nogen idé om, hvad det moderne folkebibliotek kan facilitere. Ofte forbinder man biblioteket med et sted, hvor der skal være stille, og hvor man ikke må forstyrre sine omgivelser. Og jo, der kan da sidde mennesker på biblioteket, som har et ønske om fordybelse, men folkebiblioteket indeholder også meget mere. Alligevel har folkebibliotekets funktion været i debattens søgelys i de senere år, og institutionerne har skullet kæmpe for deres berettigelse gennem udlånstal, som på Vejen Kommunes Biblioteker daler i voksensegmentet, mens det stiger i børneudlånet. Hvorfor forholder det sig sådan? Undersøgelser viser, at fritidslæsning og læselyst er aftagende, når man rammer 8. klasse (Reinholt Hansen 2022: 18). Dette stemmer overens med, at man fra 8. klasse skal læse for at vide noget, og hvis man dykker ned i skønlitteraturen, er der pludselig konkrete krav til værket, og man skal via en kritisk analyse dykke ned i tekstens hemmeligheder,

der står skrevet mellem linjerne. Dette er et direkte modsætningsforhold til den fritidslæsning, som man bliver introduceret for i de mindre klasser, hvor det ikke handler om, at man skal læse for at vide noget, men at man bare skal læse for at læse (Kjertmann 2002: 37).

Noget tyder på, at læselysten for voksne er under pres, fordi man stopper med at læse dét, der tiltaler én, og det får folk til at stoppe med lystbetonet fritidslæsning, selvom de som børn måske har haft et stabilt og godt forhold til bøgerne. Jeg vil derfor dykke ned i følgende problemformulering med et litteratursociologisk udgangspunkt, og herefter vil jeg komme med forslag til en række læsefremmende strategier for voksenudlånet på Vejen Kommunes Biblioteker: Hvilken funktion har Vejen Kommunes Biblioteker samt de øvrige folkebiblioteker i det moderne digitaliserede oplevelses- og videnssamfund, og hvad dækker begrebet 'læselyst' i bibliotekets kerneopgave over, og hvorfor er dette vigtigt at fremme på nationalt plan?

For at besvare min problemformulering, har jeg valgt at tage et litteratursociologisk afsæt i mit speciale, da man i det litteratursociologiske felt kigger på litteraturen som et socialt fænomen i samfundet, og det giver mig mulighed for at dykke ned i folkebiblioteket som en aktør i den litterære institution, og hvordan læsningen har psykologiske og sociologiske påvirkningsmuligheder. Jeg vil først gennemgå hvilken teori, jeg vil bruge i opgaven, hvorfra jeg også vil komme ind på mine metodiske overvejelser. Efter de teoretiske og metodiske overvejelser vil jeg dykke ned i, hvad den litterære institution dækker over, hvor mit fokus primært vil være på formidlingen af litteraturen sammenholdt med brugen af litteraturen. Derfor vil jeg starte med at lave en institutionsanalyse af folkebiblioteket og dets udvikling, og dykke ned i Vejen Kommunes Biblioteker som case. Dette vil jeg gøre for at afdække den formidlingsfunktion, som folkebiblioteket har.

I det efterfølgende afsnit vil jeg forhold mig til, hvad der ligger i Vejen Kommunes Bibliotekers kerneopgave, som er 'Læselyst'. Jeg vil at redegøre for, hvilke faktorer der spiller ind, når vi taler om læselyst som begreb, og derudover belyse, hvorfor læselyst blandt befolkningen er givende, elementær og vigtig i et oplevelses- og videnssamfund. Efter min analyse af Vejen Kommunes Bibliotekers placering i den litterære institution og bibliotekets kerneopgave, vil jeg komme med forslag til læsefremmende strategier, som jeg samtidig vil afprøve undervejs i min tid som ansat på Vejen Kommunes Biblioteker. Til sidst vil jeg

perspektivere mit arbejde med voksensegmentet over på den børne- og ungestrategi, der allerede er udbredt blandt flere af landets folkebiblioteker.

2. Teori og metode

I dette afsnit vil jeg præsentere min teoretiske indgangsvinkel i mit speciale, som er litteratusociologi. Jeg vil redegøre for, hvordan jeg vil gribe min problemformulering an, hvilke metodiske tilgange, som jeg vil gøre brug af, og hvordan jeg vil opbygge strukturen i specialet.

2.1 Litteratusociologi

Jeg har valgt at benytte en litteratusociologisk tilgang i specialet, da jeg med dette afsæt kan have fokus på litteraturformidling, biblioteket som institution og brugen af litteraturen hos de forskellige former for læsere. Jeg kan med et litteratusociologisk afsæt benytte mig af diverse metoder og kulturinformationsvidenskabelige teorier, som ikke nødvendigvis knytter sig til litteraturvidenskabens undersøgelsesområde traditionelt set. Jeg har på den måde de bedste forudsætninger for at undersøge og analysere Vejen Kommunes Biblioteker som organisation og kommunalstyret kulturinstitution.

Litteratusociologien rammer en smule udenfor den traditionelle litteraturvidenskabelige metode (Furuland & Svedjedal 1997: 68), men det er som sagt den mest effektive tilgang i forhold til besvarelsen af min problemformulering. Jeg vil derfor starte med at redegøre for, hvad litteratusociologi dækker over som litteraturvidenskabeligt felt, samt hvilken retning indenfor feltet, jeg vil gøre brug af. Der findes nemlig en række forskellige retninger indenfor litteratusociologi, hvor der er forskellige fokus- og arbejdsområder. Fælles for udgangspunktet i det litteratusociologiske felt er dog, at man ser på litteraturen i forhold til samfundet, hvor litteraturen ses som et socialt fænomen. Litteratusociologien har de seneste år opnået en genetablering indenfor forskellige litteraturvidenskabelige studier og discipliner (Linkis & Schmidt 2023: 9). I blandt disse discipliner findes bl.a. boghistorie, forlagsstudier, læserstudier og brugen af litteratur (Uses of Literature) (ibid.: 9). Litteratusociologien er vendt tilbage til de litteraturvidenskabelige undersøgelser, fordi feltet kan bruges til at belyse, hvordan man kan kigge på litteraturstudierne udenfor den traditionelle komfortzone, og på den måde, kan de litterære studier aktualiseres i en større samfundsmæssig kontekst og udvikling, da undersøgelserne strækker sig udenfor de klassiske værkanalyser.

For at redegøre for litteratursociologiens forskellige felter vil jeg blandt andet benytte mig af professor i nordisk litteratur, Hans Hertels afsnit ”Litteratursociologi – og noget af bruge den til” i Robert Escarpits *Bogen og læseren* fra 1972. Hertel beskriver i teksten, at litteratursociologi er et praktisk samlebegreb, der bygger på tanken om at se litteraturen som et socialt fænomen, der har eksistentielle værdier (Hertel 1972: 7). Her skelner han mellem fire forskellige arbejdsområder, der byder op til undersøgelser og analyser med forskellige udgangspunkter. De fire arbejdsområder, som Hertel beskriver i teksten, er 1) *Samfundet i litteraturen* (ibid.: 7), 2) *Litteraturen i samfundet* (ibid.: 8), 3) *Den sociologiske litteraturteori* (ibid.: 9) og 4) *Den sociologiske litteraturhistorie* (ibid.: 9). I dette speciale har jeg valgt at fokusere på litteraturen i samfundet, da dette arbejdsområde giver anledning til at bruge sociologiske og kulturvidenskabelige metoder til at undersøge de forskellige litterære aktører, hvor folkebiblioteket også indgår.

Hertel definerer *Litteraturen i samfundet* som et område, der ser litteraturen som en ”social institution eller som kompleks af institutioner, et mikrosystem inden for samfundets makrosystem” (ibid.: 8). Her kigger man derfor på litteraturen som en del af en *litterær proces i det litterære system* (ibid.: 8). Andre teoretikere behandler også sidstnævnte begreb, men under navnet *Den litterære institution*, og det er denne betegnelse, som jeg vil bruge videre i specialet, da denne betegnelse oftest er brugt af de danske forskere, som f.eks. Lars Handesten (Handesten 2018), mens det litterære system primært bruges af de svenske teoretikere som eksempelvis Lars Furuland (Furuland 1989).

Både Hertel og Handesten deler den litterære proces op i tre faser, hvor den første er *produktionen*, den næste er *distributionen* og den sidste er *konsumption* – eller som Hertel selv kalder det, *brugen* af litteraturen (Hertel 1972: 8). Disse arbejdsområder er særdeles interessante i denne kontekst, da netop en undersøgelse af distributionen og brugen af litteraturen taler ind i min problemformulering, da disse to områder beskæftiger sig med formidlingen af litteraturen, og dermed biblioteket som formidler og aktør, og samtidig forholder konsumtionen sig til den læseoplevelse, der opstår i mødet mellem tekst og læser, og hvad læseren så kan bruge denne oplevelse til. Jeg har valgt at afgrænse feltet en smule grundet specialets omfang. Derfor vil fokuset ikke være på produktionen. Produktionen indenfor litteraturen kunne være et helt speciale for sig selv, da denne er ændret drastisk i takt med

digitaliseringens muligheder, hvor særligt e-bøgerne og lydbøgerne har vundet frem hos litteraturbrugerne, og dette har skabt en skævvridning i folkebibliotekets fysiske tilbud og det digitale tilbud eReolen, som startede tilbage i 2011 (Grøn & Balling 2016: 53). Jeg har derfor taget et valg om primært at fokusere på distributionen og konsumtionen af fysiske materialer med udgangspunkt i det moderne folkebiblioteks formidlingsrolle.

Dog er der forskellige sondringer hos de forskellige litterære aktører, når man beskæftiger sig med litteraturens potentiale, og dette er vigtigt at tage højde for, når man kigger på folkebiblioteket som aktør i den litterære institution og på brugen af litteraturen. De delte meninger indenfor den litterære institution er i forhold til, hvordan litteratur skal bedømmes, vurderes og værdisættes. Historisk startede de litteraturvidenskabelige studier efter litteraturens løsrivelse fra kirke- og kongemagten tilbage i slutningen af 1800-tallet (Handesten 2018: 40), og som en del af frisættelsen af litteraturen opstod der en række institutioner, som blandt andet indebar startskuddet til Statens Kunstfond og folkebibliotekerne, som står for en stor del af den litterære formidling og udbredelse – også den dag i dag (ibid.: 41).

Efter en lang årrække, hvor litteraturens fremkomst, formidling og læsning er baseret ud fra de finlitterære aktører, sker der en rejsning fra "Underdanmark" (ibid.: 41), som består af en form for "folkelig modstand mod dannelsen af Statens Kunstfond og dens støtte til "uforståelige" kunstnere" (ibid.: 41). Der opstår ligeledes kritik fra forfattere og andre litterater, da de mener, at der sker en skævvridning i litteraturformidlingen og -støtten, hvor den litterære institution favoriserer bestemte stilarter over den modernisme, som der netop blev læst af den brede befolkning på daværende tidspunkt. Derfor vil jeg ikke blot kigge på folkebiblioteket som en enkeltstående litterær aktør, men som en del af en vekselvirkning indenfor den litterære institution, da dette er en vigtig detalje for forståelsen af bibliotekets historiske udvikling og placering i dag.

Derudover skriver Lars Furuland, at man ikke behøver at inkludere værkanalyser (Furuland 1989: 12), men at man i stedet bør rette sit fokus på de litterære aktører, forholdet og mødet mellem tekst og læser, samt hvilke samfundsvilkår litteraturen og kulturinstitutionerne formidler og bruger litteratur under (ibid.: 13) - hvilket vil være mit fokus, og jeg vil derfor ikke komme ind på specifikke værkanalyser. Til at starte med vil jeg redegøre for, hvad folkebiblioteket er for en størrelse, hvad den har været og hvad den er på vej til at blive. Her vil

jeg inddrage biblioteksloven, og forholde mig til, hvilken form for aktør og dermed hvilken rolle, som folkebiblioteket har. Jeg vil ved hjælp af kvalitative undersøgelser kigge på Vejen Kommunes Biblioteker som folkebibliotek i det digitaliserede oplevelses- og videnssamfund, og herefter vil jeg forholde mig til konsumtionen ved hjælp af bl.a. kvantitative nationale og internationale undersøgelser, hvor jeg vil kigge på læselyst som begreb, hvad litteratur kan bruges til, hvordan litteraturbrugen kan påvirkes, og hvilke samfundstendenser disse aspekter skal forholde sig til. Dette vil munde ud i et forslag til læsefremmende tiltag i voksensegmentet på Vejen Kommunes Biblioteker, der tager afsæt i forskellige kultur- og informationsvidenskabelige formidlingsteorier.

2.2 Metodiske overvejelser

For at kunne dykke ned i folkebiblioteket som litterær aktør i den litterære institution, vil jeg benytte mig af folkebibliotekets udviklingshistorie, Lars Handestens overvejelser og teori om folkebiblioteket som formidlingsaktør i *Litteraturen rundt* (2018) samt Biblioteksloven. For at kunne dykke ned i den konkrete organisation, Vejen Kommune Biblioteker, har jeg valgt at benytte mig af en kvalitativ metode.

De kvalitative metoder har været brugt indenfor samfundsvidenskaben i mere end 100 år, mens de blot har været brugt indenfor humaniora i de sidste 30 år (Helles og Køppe 2015: 537). De humanistiske videnskaber har korrigeret og tilrettet deres metoder ved at benytte både psykologiske og sociologiske synsvinkler, som er med til at understøtte og udforske viden om menneskets kultur, natur og væsen (ibid.: 537). Her ses f.eks. interviewet som en kvalitativ metode, der er med til at tolke og forstå subjektets livssyn og ageren i både samfundet og i den fænomenologiske verden (ibid.: 539). Det er netop denne metode, som jeg vil benytte mig af i forbindelse med analysen af Vejen Kommunes Biblioteker som institution.

Jeg har valgt at interviewe lederen af Vejen Kommunes Biblioteker, Kasper Østergaard Grønkjær sammen med den faglige leder, Gitte Højmark Pedersen. Formålet med interviewet er at få et klart billede af, hvordan ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker ser på den daglige drift, og hvilke ønsker og ambitioner, som de har for organisationen både på langt og på kort sigt. Ser man på interviewet med humanistiskvidenskabelige briller, så er det en analyse af subjektet, der "opfattes fundamentalt som en kontekstualiseret, betydningsproducerende størrelse, og metoden satser på at afdække den betydningskonstruktion med behørig

hensynstagen til, at forskeren er et tilsvarende betydningsproducerende subjekt” (Helles og Køppe 2015: 539). Derfor er det vigtigt for mig, at jeg sørger for at stille objektive spørgsmål under interviewet, som kan være med til at afdække Vejen Kommunes Biblioteker som institution, og ikke blot styrke mine forudindtagede meninger på området, som jeg har i kraft af mit studiejob på biblioteket.

Interviewet skal udfolde sig som en samtale mellem ledelsen og mig, men med et mere eller mindre systematisk afsæt (Justesen og Mik-Meyer 2010: 53). I Lise Justesen og Nanna Mik-Meyers håndbog *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier* (2010) beskriver de, hvordan et interview kan bruges som en dataindsamlingsmetode, og hvordan der findes tre forskellige udførelser af et interview mellem en eller flere interviewpersoner samt en interviewer. Justesen og Mik-Meyer skelner mellem *ustrukturerede*, *semi-strukturerede* og *strukturerede* interviews (ibid.: 54).

Det ustrukturerede interview har ikke en i forvejen planlagt retning, og denne form for interviews ses ofte i forbindelse med emner eller områder, hvor intervieweren har en minimalt kendskab til emnet, derfor er det interviewpersonens refleksion og tale, der skal styre interviewet (ibid.: 54-55). Det semi-strukturerede interview er derimod defineret ved, at det er intervieweren, der kommer med en rammesætning og interviewguide på forhånd, hvorpå en række hovedspørgsmål og temaer er planlagt, og ikke opstår undervejs, som det ses i det ustrukturerede interview. Der stilles her åbne spørgsmål, så samtalen om emnet stadig får lov til at vandre, men under nogle fastsatte vilkår (ibid.: 55). Til sidst har vi de strukturerede interviews, som bygger på en fast ramme, der på forhånd bliver fastlagt af intervieweren, men forskellen på det strukturerede og det semi-strukturerede interview er, at det strukturerede interview primært indeholder lukkede spørgsmål (ibid.: 56).

I mit interview af ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker, har jeg valgt at bruge det semi-strukturerede interview som udgangspunkt, hvor jeg på forhånd har skrevet nogle spørgsmål og emner ned, som jeg medtager til interviewet. Dog sørger jeg for, at det primært drejer sig om åbne spørgsmål, og samtalen kan derfor være flydende, og der er plads til at samtalen kan tage forskellige drejninger, men indenfor de emner, som jeg på forhånd fastsætter. På denne måde sikrer jeg mig, at interviewet og samtalen tilvejebringer data, som er relevant for min

problemstilling (ibid.: 57). Interviewet kommer til at foregå mundtligt, og dertil har jeg også gjort nogle bestemte overvejelser i forbindelse med dokumentationen.

Lise Justesen og Nanna Mik-Meyer beskriver, at der i de fleste lærebøger anbefales, at man optager interviewet elektronisk, da håndskrevne noter undervejs i interviewet som regel aldrig er fyldestgørende nok – ”hvis ikke ligefrem umuligt” (ibid.: 57). Derfor har jeg valgt at optage interviewet på min telefon, hvor jeg efterfølgende vil transskribere det. Her vil jeg ikke benytte mig af forskellige sprogvidenskabelige tegn, der viser dialekt, tænkepauser og lignende, da jeg ikke mener, at dette er relevant for undersøgelsens formål i den analytiske proces. Det transskriberede interview vil blive vedlagt som bilag, og dette vil jeg referere til undervejs i min analyse af Vejen Kommunes Biblioteker.

Det er vigtigt at forholde sig til både interviewpersonernes alder, rolle i organisationen og deres uddannelsesmæssige baggrund, da det har relevans i forhold til den subjektive opfattelse og betydningskonstruktion, som interviewpersonen er en del af. En af de skoler, som har stået for udviklingen af den kvalitative metode i et sociologisk og antropologisk regi, var Chicago-skolens forskning. Chicago-skolen udspringer af den sociologiske fakultet på University of Chicago, der blev grundlagt i 1895 (Helles og Køppe 2015: 542). Fakultetet var på mange måder en sammensmeltning af sociologi og antropologi, da centrale skikkelser var antropologer, og der var derfor stort fokus på de menneskelige værdier og udviklinger, som også passer fint ind i den humanistiske videnskabsteori. Indtil 2. verdenskrig var Chicago-skolen den mest indflydelsesrige sociologiske læreanstalt i USA (ibid.: 542). Og det, der kategoriserede sociologerne fra Chicago-skolen, var teorien bag begreberne *values* og *attitudes*.

Grundessensen af Chicago-sociologerne arbejde var teorien om, at der findes et socialt liv med socialt bestemte værdier – altså *values*, og at der derudover findes en subjektiv indstilling til værdierne – altså *attitudes* (ibid.: 54). Derfor bidrager et interview til en undersøgelse af den subjektive sociale virkelighed, der afhænger af de forskellige individers opfattelse. Som et supplement til det dybdegående timelange mundtlige interview med ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker, vil jeg derfor også udsende en række åbne spørgsmål via mail til de øvrige ansatte på biblioteket – både kontorassistenter såvel som bibliotekarere. Her vil jeg ligeledes notere mig deres arbejdstitel, deres alder og deres ansættelsestid på Vejen Kommunes Biblioteker for at få adgang til den sociale virkelighed gennem deres subjektive

meninger og oplevelser af organisationen. De forskellige besvarelser vil også blive vedlagt som et bilag, som jeg vil referere til som supplement til interviewet med ledelsen. Et af de sidste spørgsmål vil rette sig mod den personlige læselyst, da det er Vejen Kommunes Bibliotekers kerneopgave at fremme, og jeg vil i den forbindelse gerne dykke ned i, hvad læselyst dækker over hos de enkelte individer.

Undervejs i de forskellige afsnit i specialet vil jeg præsentere forskellige sociologiske, biblioteksdidaktiske, litteraturvidenskabelige samt kultur- og informationsvidenskabelige teorier og metoder i takt med, at jeg benytter mig af dem. Her er der bl.a. teori fra biblioteksforskere som Henrik Jochumsen, Cecilie Laskie, Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen, Rasmus Grøn og Gitte Balling samt kvalitative internationale og nationale undersøgelser. Derfor vil jeg ikke kortlægge alle mine underteoretiske overvejelser nu, men blot fortsætte til redegørelsen af den litterære institution, folkebiblioteket som aktør samt dennes historiske og fremtidige udvikling, og hvordan disse elementer kan ses på Vejen Kommunes Biblioteker.

3. Den litterære institution og folkebiblioteket

I dette afsnit vil jeg kigge på, hvilken rolle folkebiblioteket spiller i det litterære kredsløb – udover at dens funktion går under distributionen. For at forstå folkebibliotekets virke og påvirkning i denne sammenhæng, vil jeg gå mere i dybden med Lars Handestens definition af den litterære institution, og hvordan de forskellige aktører i denne spiller sammen. Efterfølgende vil jeg dykke ned i folkebibliotekets historiske udvikling, og se på den biblioteksdidaktik, der er vundet frem efterhånden som biblioteket har udviklet sig fra at have primært fokus på materialesamlingen til også have fokus på formidlingsarbejdet. Til sidst vil jeg ved hjælp af interviews dykke ned i Vejen Kommunes Biblioteker som organisation, og hvordan de arbejder med balancen mellem materialesamling, forsamling og formidlingsarbejde.

3.1 Den litterære institution

Lars Handesten arbejder med litterære aktører og institutioner i værket *Litteraturen rundt* (2018), hvor han blandt andet kommer ind på subkulturer, litterære kredsløb og forskellige vekselvirkninger mellem litterære institutioner, hvor nogle er mere fastlagte og rammesatte end andre. Handesten skriver, at den litterære institution dukker op som et begreb i 1960'erne i

forbindelse med den tyske filosof og sociolog Jürgen Habermas' beskrivelse af den borgerlige offentlighed (Handesten 2018: 40). Beskrivelsen og refleksionen om den litterære institution opstår i tæt sammenhæng med opblomstringen af det litteratursociologiske felt i Norden, da det netop sker under kritikken af en begrænset og specifik gruppe, som er dikterende i forbindelse med, hvad der er litterær kvalitet, og hvilke værker der skulle have støtte, formidles og favoriseres indenfor litteraturen.

Den litterære institution skal altså ikke forstås som én institution, der kan bestemme helt på egen hånd, men snarere som en håndfuld aktører, der påvirker og påvirkes af hinanden i en konstant vekselvirkning. De helt centrale aktører i den litterære institution er de samme aktører, som dem, der fandtes tilbage i 1960'erne og 1970'erne, hvor grundstenene til det, som jeg har refereret til som det nordiske litteratursociologiske felt, blev lagt. Disse aktører er først og fremmest forlagene, Statens Kunstfond og folkebibliotekerne, der alle opstod i kølvandet på litteraturens løsrivelse fra konge- og kirkemagten, der gjorde litteraturen til et autonomt felt, hvorfra dette blev grobund for kulturministeriets opståen.

Statens Kunstfond har til opgave at uddelegere legater til kunstnere hvert år, der har nyskabende idéer af høj kvalitet. Kritikken over denne aktør har historisk gået på, at man støttede kunstnere, der ikke talte til den almene befolkning, men kunstnere der måske ligefrem var uforståelige (Handesten 2018: 41). På den måde blev bestemte kunstnere favoriserede af både forlag som formidlingsaktører i forhold til Staten Kunstfonds anerkendelse. Særlige forfatterskaber og værker fik prestigefyldte anmeldelser, og dette mente kritikerne, at Statens Kunstfond stod i front for, selvom værkerne og forfatterskaberne måske blot henvendte sig til én bestemt gruppe borgere med særlige forudsætninger for at forstå litteraturen.

Dette påvirker dynamikken i hele den litterære institution, da de forskellige aktører er med til at definere hinanden i denne konstante vekselvirkning. Man skal ikke se på den litterære institution som et felt, hvor der er en top og en bund (ibid.: 35), men mere som en form for magtkamp mellem forskellige holdninger, meninger og litterære vurderinger. Derfor opstår der også et modsvar til hvad jeg vil kalde kanon- og finlitteraturens vurderingskrav. På den anden side finder vi nemlig populær- eller triviallitteraturen, der danner sit eget kredsløb indenfor den litterære institution (ibid.: 45). På mange måder opstår der en magtkamp mellem de forskellige aktører, der skubber til hinandens forståelse af den litterære institution. Derfor findes der også

mange mere nedladende beskrivelser af populærlitteraturen som fx damebladslitteratur eller lufthavnslitteratur, og disse beskrivelser stammer fra dem, der orienterer sig mod finlitteraturens syn på litterær kvalitet. Man kan derfor argumentere for, at der opstår små submiljøer rundt om litteraturen, da litteraturen vurderes og læses forskelligt.

Når man taler om submiljøer er det fordi, at de centrale aktører i den litterære institution kan italesættes som *The Establishment* (ibid.: 43) – eller på dansk de etablerede aktører. Her finder vi fx Statens Kunstfond, store forlag som Gyldendal og Lindhardt & Ringhof, Det Danske Akademi, universiteternes litteraturafdelinger, Forfatterskolen, folkeskolerne og ungdomsuddannelsernes danskundervisning og i en vis udstrækning folkebiblioteket og dagbladenes litteraturredaktioner (ibid.: 43). Det er ikke fordi, man skal se på disse aktører som de mest dominerende, men snarere som de aktører, der har lagt grobund for, at man overhovedet har gjort sig overvejelser om, hvad et begreb som den litterære institution dækker over. Hans-Jørgen Nielsens kritik af institutionens ensidige målgruppe tilbage i 1960'erne gik på, at den etablerede litterære institution sad på magten og kunne diktere, hvad god litteratur var, og forholdt sig ikke til, at den litteratur som de udpegede og anerkendte, kun henvendte sig til en snæver og specifik målgruppe. Det er ikke helt samme problematik, som vi ser i dag, hvor der jo er opstået en række mindre submiljøer rundt om litteraturen, der ikke nødvendigvis lader sig styre af Statens Kunstfonds vurderinger.

Her ses triviallitteraturen og bestsellerismen som én af flere submiljøer. Efterhånden er tilslutningen til triviallitteraturen så stor, at den danner sit helt eget litterære kredsløb, hvor der er dertilhørende litteraturpriser som De Gyldne Laurbær eller Krimiprisen. Her er bogforhandlerne en stor aktør i formidlingen, og efterhånden som populariteten er steget, så er forlag som Gyldendal også en medspiller i dette subkulturelle litterære kredsløb. Dog beskriver Handesten, at "Jo flere der læser en forfatter, jo mindre interessant bliver han for litteraturens eksklusive inderkreds, som netop værner om sin eksklusivitet ved at udgive og læse det, som "massen" ikke forstår" (Handesten 2018.: 49). Så selvom en forfatter måske i starten er anerkendt af aktører som Forfatterskolen, dagbladenes anmeldere med akademisk baggrund eller Statens Kunstfond, så kan interessen falde og dermed "den litterære kvalitet" falde, hvis det er for umiddelbart. Samtidig findes der også mindre litterære kredsløb indenfor bestemte genre, som f.eks. fantasy eller krimi. På den måde findes den ultimative og magtfulde litterære

institution, som Hans-Jørgen Nielsen så den, ikke længere – i hvert fald ikke på samme måde (ibid.: 45). Derfor har folkebiblioteket friere muligheder indenfor deres formidlingsarbejde, da de ikke længere behøver kun at orientere sig mod den anerkendte finlitteratur. Dog er der en lang række andre vekselvirkninger, som folkebiblioteket bør tage højde for.

I stedet lever de forskellige litterære kredsløb deres eget liv, og her peger Handesten bl.a. på internettets opblomstring, og hvordan digitale fællesskaber er blevet en del af den virkelighed, som vi lever i (ibid.: 45). Noget af de nyeste indenfor digitale læsefællesskaber er "BookTok" og "Bookstagram", som er afledt af de platforme, hvorpå de florerer, der er hhv. TikTok og Instagram. Her hersker forskellige bogbloggere og litteraturinteresserede, hvor de frit kan anmelde, diskutere og anbefale forskellige værker, der på den måde cirkulere mellem dem. Et eksempel på en forfatter, som til dags dato har været en af de mest omdiskuterede og læste forfattere på disse medier, er amerikanske Colleen Hoover. Bogloggerne og følgerne skaber, ved hjælp af egne koordinater, der ikke orienterer sig mod de etablerede aktører, et miljø, hvor nogle bøger bliver populære – på trods af at de måske er udgivet for mange år siden. Colleen Hoovers kærlighedsroman *Det ender med os* (eng. *It ends with us*) fra 2016 bliver nu filmatiseret med nogle af Hollywoods største stjerner i hovedrollerne, fordi den har fået en opblomstring via de digitale læsefællesskaber. Derfor kan man heller ikke længere sige, at der kun er ét litterært centrum, men snarere en række delfelter, hvor noget bliver inkluderet og andet ekskluderet ud fra forskellige funktioner i forskellige kontekster (Handesten 2018: 47).

Debatten om hvad der er litterær kvalitet, hvornår en kunstner er nytænkende og hvad en god læseoplevelse er, har eksisteret siden 1960'erne (ibid.: 49). Der er forskellige former for modsætningsforhold, der orienterer sig forskelligt mod litteraturens kvaliteter og holdningerne til dette. Nogle af de modsætningsforhold, som Lars Handesten beskriver, er avantgarde-overfor mainstreamlitteratur og smal litteratur overfor bred litteratur (ibid.: 49). Dog er det værd at tilføje, at de forskellige felter og institutioner ikke nødvendigvis behøver at henvende sig til forskellige læsere eller fuldkommen afvise hinanden. Handesten skriver, bl.a. at "Den overlegne læser kan det ene øjeblik nyde kanoniseret poesi og det næste øjeblik hygge sig med en spionroman" (ibid.: 51), da læseren forstår at bruge litteraturen til forskellige behov. Netop brugen er litteraturen går ind under den del af det litterære kredsløb, der hedder konsumtionen, som jeg italesatte i forbindelse med Hans Hertels arbejde i mit teori- og

metodeafsnit, og dette element af kredsløbet vil jeg vende tilbage til, når jeg vil dykke ned i begrebet læselyst senere i specialet.

Efter at have præsenteret denne række af modstridende litterære institutioner og delfelter, der orienterer sig mod forskellige brug og krav, vil jeg nu forholde dette over på folkebiblioteket, der fungerer som formidler af litteraturen. Jeg vil dykke ned i, hvad et folkebiblioteks nye rolle er i et litterært kredsløb med en række modarbejdende aktører, der ikke engang følger en fælles logik og forståelse af litteraturen, hvilket i høj grad adskiller sig fra den litterære, dikterende og magtfulde ensidige litterære institution, som Hans-Jørgen Nielsen beskrev for 60 år siden, og som folkebiblioteket dengang var uløseligt bundet sammen med.

3.2 Folkebibliotekets udvikling og fremtid

I Danmark findes der forskellige former for biblioteker, der har forskellige forpligtelser og funktioner i samfundet. Derfor vil jeg kort klarlægge, hvad folkebibliotekets funktion er, og hvilke andre former for biblioteker, der findes på området. Helt overordnet er der Det Kongelige Bibliotek, som er statsstyret, og det består både af Nationalbiblioteket i Aarhus og Københavns Universitetsbibliotek (Handesten 2018: 151). Her findes alt litteratur der nogensinde er udgivet på dansk, da der er pligtaflevering af alt offentliggjort materiale, hvoraf skønlitterære værker findes i minimum to eksemplarer (ibid.: 151). Derudover er der forskellige andre former for materialer, der arkiveres her såsom håndskriftssamlinger, breve og manuskripter (ibid.: 151), så Det Kgl. Bibliotek ligger inde med alt, der kan findes, men de fleste af materialerne kan samtidig sendes ud til afhentning på landets folkebiblioteker eller universitetsbiblioteker ved bestilling, så det er til rådighed for forskere, studerende, erhvervslivet eller andre interessenter. Så er der universitetsbibliotekerne, som består af Syddansk Universitetsbibliotek, Roskilde Universitetsbibliotek og Aalborg Universitetsbibliotek. Disse biblioteker betjener forskere og studerende ved indkøb og facilitering af relevante materialer (ibid.: 151).

Men som Lars Handesten skriver i *Litteraturen rundt* (2018); at ”størst offentlig betydning har folkebibliotekerne, der drives af kommunerne, som dermed er lokalt forankrede” (ibid.: 152). Folkebibliotekerne får betjening og supplerings af centralbibliotekerne, som er i henholdsvis Aalborg, Herning, Vejle, Odense, Roskilde og Gentofte. Det betyder, at de mindre folkebiblioteker kan være mere selektive i deres indkøb af materialer, da de mere nicheprægede

titler vil blive indkøbt eller opbevaret af centralbibliotekerne. Derudover er bibliotekerne digitalt forbundne via Bibliotek.dk, og derfor kan alle bøger i realiteten lånes ud på alle landets biblioteker (ibid.: 152). En stor del af den digitale litteraturformidling er folkebibliotekerne også fælles om gennem Litteratursiden.dk (ibid.: 152).

Men da folkebibliotekerne er en betydelig post på det kommunale budget, så er det en konstant lokal forankret forhandling, og derfor har folkebibliotekerne forskellige midler at gøre godt med, alt afhængigt af deres kommunale placering. Dog har centralbibliotekerne et statsligt tilskud, da de skal kunne supplere de mindre folkebiblioteker, og derfor kan man sige, at centralbibliotekerne har en dobbelt rolle, da de også agerer folkebibliotek i deres kommune. Vejen Kommunes Biblioteker er et folkebibliotek, hvor Vejle er det tilknyttede centralbibliotek.

Når man arbejder med folkebiblioteket anno 2024, så er det vigtigt, at man forholder sig til både fortiden og fremtiden, da folkebiblioteket har ændret karakter og dermed rolle i den litterære institution, da den konstante kamp om de kommunale midler mod andre aktører som sportsklubber og teatre skal legitimeres gennem besøgs- og udlånstal, da det er de tal, som de lokale politikere kan måle succesen på. Forskeren Henrik Jochumsen har arbejdet med folkebibliotekets fortid, men han har også sat sit præg på udviklingen af det moderne folkebibliotek, og hvordan man som formidler skal forholde sig til den ændrede praksis.

Dette gør han også i det første kapitel i *Biblioteksdidaktik*, der udkom i 2017 med Cecilie Laskie som redaktør. Kapitlet hedder "Biblioteket gennem 100 år – indhold, rammer og relationer", og det vil jeg tage udgangspunkt i, da Jochumsen meget fint deler folkebibliotekets udvikling ind i fire perioder, som gør det håndgribeligt at eksemplificere. Jochumsen inddeler folkebiblioteket ud fra, hvilke kompetencer de ansatte ved bibliotekerne har skullet have, og hvilke kompetencer og funktioner, der er blevet erstattet eller ændret undervejs i processen. Han indleder selv afsnittet således: "Alle betegner de en udvikling, hvor fokus i biblioteket har flyttet sig fra materialerne og samlingen til bibliotekets brugere og det omgivende samfund" (Jochumsen 2017: 17), og han beskriver forandringsrelationerne som "from content to context" eller fra "collection to connection" (ibid.:17). Som en oversættelse kan man tale om en flytning af fokus fra samlingen til forsamlingen, hvor de kulturelle aktiviteter, arrangementer og oplevelser er kommet i fokus. Dog er det forskelligt fra bibliotek til bibliotek, hvor vægtningen mellem disse to elementer ligger, og det er noget, som jeg vil komme nærmere ind på i mit

interview af ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker, men til at starte med vil jeg tegne et overordnet billede af folkebibliotekernes historiske udvikling.

Bibliotekerne opstod under oplysningstanken, og der var det private aktører, der stod for opførelsen og betjeningen. Senere blev det besluttet fra politisk hånd, at folkebibliotekerne skulle sætte materialer til rådighed for borgerne, så det kunne fremme den demokratiske proces og lighed, da man på den måde havde lige rettigheder til viden og nyheder. Men Henrik Jochumsen inddeler de fire perioder fra den første bibliotekslov i hans afsnit, og det vil sige, at han ikke har fokus på bibliotekstankens begyndelse, men blot folkebiblioteket som et statsligt og kommunalt tilbud til befolkningen. Jeg mener, at dette er fyldestgørende nok for besvarelsen af min problemformulering, da jeg er interesseret i folkebibliotekets historie, og ikke nødvendigvis i hele bibliotekssektorens historie, da det kan fylde et helt afsnit i sig selv.

Vender vi tilbage til Jochumsens fire perioder, så definerer han den første periode ud fra den første danske bibliotekslov i 1920 og frem til kulturministeriets oprettelse i 1961. Her beskriver Jochumsen at det primære og vigtigste fokus på bibliotekerne var på bogen og samlingen, og at man stadig holdte fast i sin identitet som en institution, der var opstået som understøttelse til oplysningstanken år tidligere. Herefter indrammer Jochumsen perioden 1961 og frem til 1980 som to årtier, hvor forskellige kulturpolitiske tiltag sørgede for, at folkebiblioteket i højere grad vendte sig mod brugerne og mod formidlingen af litteraturen og biblioteket i al generelhed. Den tredje periode strækker sig fra 1980 og frem til 2000, hvor oplevelsesøkonomien og -tænkningen blev mere og mere udforsket, og Gerhard Schulzes tanker om oplevelsessamfundet fra 1992 vinder indpas (Schulze 1992). Derfor bliver bibliotekerne helt automatisk mere markedsorienteret, da der pludselig er et utal af andre konkurrerende oplevelsestilbud, der kæmper om de samme brugere. Den fjerde og sidste periode går fra årtusindeskiftet og frem til i dag, hvor biblioteket i endnu højere grad har inviteret brugerne ind, og også til dels gjort både dem og lokalsamfundet til medskabere af bibliotekstilbuddene, da biblioteket har brug for både legitimering og bidragelse til selvrealisering for det senmoderne menneske (Giddens 1991) også kaldet det postmoderne menneske (Lyotard 1996) i det digitaliserede videns- og oplevelsessamfund, som der er blevet skabt med både internettets opblomstring og hele den digitale tilgængelighed.

Med udviklingen er der også sket en ændring i de arbejdsopgaver, der er tilknyttet biblioteket. Her skelner Jochumsen mellem *klassiske kompetencer* og *metakompetencer* (Jochumsen 2017: 18), som hænger sammen med forholdet mellem samlingen og forsamlingen, og derudover kan arbejdstagerne også enten se sig selv som traditionelle bibliotekarer eller moderne biblioteksformidlere, hvor sidstnævnte ofte har anden uddannelse end en bibliotekaruddannelse. Til de klassiske kompetencer knyttes den første biblioteksskole i 1918, hvor fokus var på materialer og samling. På skolen lærte man "kun" om bøgernes anskaffelse, udlån og brug (ibid.: 18), da hele biblioteksudviklingen og -tanken i særdeleshed knyttede sig til oplysningstanken samt løsrivelsen af litteraturen fra kirke- og kongemagten, hvorfra det blev et autonomt felt. Men den dag i dag, så er disse klassiske kompetencer blevet suppleret med metakompetencerne, og det er særligt disse, som mit speciale vil dvæle ved i mine forslag til anbefalinger indenfor læsefremmende strategier og tiltag i voksensegmentet på Vejen Kommunes Biblioteker.

Metakompetencerne dækker over relationelle kompetencer, omverdensforståelse, innovative, entreprenante og didaktiske kompetencer (ibid.: 18). Her drejer det sig både om at forstå det lokalsamfund og de behov, som kommunes borgere har, og samtidig "opfinde" nye interessante aktiviteter, der fremmer den kulturelle interesse hos borgerne. Det handler altså om at skabe rum for selvrealisering, udvikling, læring og viden for brugerne af biblioteket, og samtidig få ikke-brugere ind. Denne formidling opnås med en blanding af *direkte* og *indirekte formidling* (ibid.: 18). Jochumsen beskriver den direkte formidling som kontakten mellem brugeren og bibliotekaren i udlånet og til arrangementer, hvor der er mulighed for service og formidling. Derudover er der den indirekte formidling, som sker via udstillinger, anbefalinger på en hjemmeside og generelle ting som wayfinding i den selvbetjente tid på det enkelte bibliotek eller indretningen af biblioteksrummet. Hvad denne service og formidling skal indebære, kan ses gennem Biblioteksloven fra 2000, som kan tolkes på flere forskellige måder, da det igen handler om det enkelte folkebiblioteks fokus på samlingen overfor forsamlingen – altså de klassiske kompetencer overfor kulturelle aktiviteter og arrangementer.

Biblioteksloven

Biblioteksloven trådte i kraft den 1. juli 2000, men fik nogle enkelte tilføjelser tilbage i 2008 i forbindelse med kommunesammenlægningen i 2007 samt andre små justeringer undervejs,

som ikke er af videre betydning. Den del af biblioteksloven, der er særlig interessant i forbindelse med folkebibliotekets virke, udvikling og fremtid er i særdeleshed kapitel 1, der har overskriften "Folkebibliotekernes formål og virksomhed" (Biblioteksloven, kapitel 1). Biblioteksloven har her til formål at rammesætte folkebibliotekernes arbejde. Den første bibliotekslov blev oprettet i 1920, hvilket er lige omkring år 1918, hvor den første bibliotekaruddannelse opstod. I loven fra 1920 står der, at folkebibliotekernes opgave var at "Udbrede Kundskaber og almindelig Oplysning" (Høgh 1999). Loven fra 2000, som folkebibliotekerne skal følge i dag, bygger til dels på samme udgangspunkt, men de kulturelle aktiviteter er her taget i betragtning, da folkebibliotekerne siden 2000 har arbejdet med at "fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet" (Biblioteksloven, kapitel 1, paragraf 1).

En anden ting, der er ændret i biblioteksloven fra 2000, er en stillingsstagen til andre materialer end blot bøger, da dette er en nødvendighed i et digitaliseret samfund, hvor internettet efterhånden har stor betydning. 1999 er året, hvor internettet blev allemandseje, og derfor omhandler første paragraf i kapitel 1 i biblioteksloven ikke bare om at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet, men også at det skal ske "ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed såsom musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer, herunder internet og multimedier" (Biblioteksloven, kapitel 1, paragraf 1). Selvom internettet blev tilgængeligt i slutningen af 90'erne og starten af 00'erne, så var det ikke noget, som alle havde adgang til hjemmefra, da omkostningerne var store. Derfor var folkebiblioteket et sted, hvor man kunne komme og udforske internettet på de forskellige bruger-pc'ere, der var til rådighed. I dag har stort set alle internettet lige ved hånden, og man behøver ikke længere at stå med en stor telefonregning, hvis man har slået noget op online, så på den måde har bibliotekets facilitering af internettet fået en betydelig mindre rolle.

Dette betyder også, at det digitaliserede videnssamfund er født, og vi behøver ikke længere at fremfinde noget faktuel i en debat via store fysiske opslagsleksikoner, der skal fornyes hvert år, men i stedet kan en simpel google-søgning afklare det meste. Denne udvikling har også indflydelse på folkebibliotekets virke, da behovet for biblioteket har ændret sig, da oplysning og uddannelse ikke længere er lige så afhængige af folkebiblioteket. Derfor ses der også et øget fokus på de kulturelle aktiviteter indenfor folkebiblioteket, da det skal kunne mere, end det skulle kunne for tyve år siden. Grunden til, at de kulturelle aktiviteter bliver så vigtige, er, at

folkebiblioteket skal opretholde en legitim grund til at få finansiering fra år til år. Dette er bestemt af de enkelte kommunale byråd, og ofte bliver folkebiblioteket i denne sammenhæng målt og vejlet i udlåns- og besøgstal – for det er dét, man kan måle på. Derfor er hele oplevelsestanken og -samfundet relevant at forholde sig til, når man taler om folkebiblioteket anno 2024.

Oplevelsessamfundet

Oplevelsessamfundet er et begreb, der dækker over flere elementer, og man kan direkte og indirekte knytte en række forskellige sociologer på begrebet. Først og fremmest har vi ophavsmanden til termen ”oplevelsessamfundet”, som er den tyske sociolog Gerhard Schulze, der definerer begrebet i hans værk *Die Erlebnisgesellschaft* fra 1992. Hele grundtanken bygger på nogle af de samme elementer, som den britiske sociolog Anthony Giddens berører i hans tanke om det senmoderne samfund – nemlig det senmodernes menneskes behov for selvrealisering via oplevelser (Giddens 1991). Helt grundlæggende bygger tanken på, at man i det senmoderne samfund har fået tilfredsstillet en lang række af de basale og materielle behov, og derfor bliver behovet for selvrealisering og identitetsdannelse vigtig, da det ligger øverst i Maslows behovspyramide. Maslows behovspyramide er en figur, der beskriver og illustrerer sammenhængen i menneskelige behov, hvor de fysiske behov er vigtigst, herefter kommer sikkerheden, derfra sociale behov, påskønnelse og til sidst selvrealisering – der også kaldes det psykologiske behov.

I takt med at det senmoderne menneske får opfyldt alle de grundlæggende behov i et samfund, hvor der er en rivende og hastig udvikling, så bliver behovet for selvrealisering og identitetsskabelse styrket. Behovet for oplevelser og kulturelle aktiviteter er derfor stigende hos det enkelte individ (Schulze 1992), og dette medfører en udvikling i folkebibliotekets regi, da man ved oplevelsestanken kan få flere brugere til at benytte sig af folkebiblioteket.

Det er imidlertid meget forskelligt, hvor meget oplevelserne får lov til at fylde på de enkelte biblioteker, da vægtningen mellem samling og forsamling ligger ved det enkelte bibliotek og ved den enkelte kommune. Dog diskuterer Schulze også oplevelsessamfundets eventuelle konsekvenser i hans værk, hvor han sætter spørgsmålstegn ved risikoen for overfladiske og intetsigende oplevelser, som bliver fremstillet af en presset kulturindustri. Denne diskussion er ret elementær, når man taler om folkebibliotekets virke i det digitaliserede viden- og

oplevelsessamfund. Grundtanken med at fremme oplysning, uddannelse og demokratiske færdigheder er vigtig i definitionen af folkebiblioteket, og derfor bør de kulturelle og selvrealiserende aktiviteter bero i disse værdier. Samtidig er alle oplevelser og motivationsfaktorer forskellige fra individ til individ, og man kan derfor ikke skære alle over en kam med én bestemt populær kulturaktivitet, da folkebiblioteket skal servicere alle borgere i den givne kommune – og ikke kun størstedelen. Med udgangspunkt i denne tanke og folkebibliotekets nye position og virke, vil jeg kort komme ind på nogle af de didaktiske overvejelser, der er på biblioteksområdet, og som netop tilgodeser de forskellige behov og rum, som de forskellige målgrupper har.

Firerumsmodellen

En af de modeller, der er blevet udviklet i forbindelse med den til dels ændrede funktion i folkebiblioteket i takt med fremkomsten af oplevelsessamfundet og senmoderniteten er firerumsmodellen. Firerumsmodellen er udviklet af biblioteksfolkene Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen og tidligere omtalte Henrik Jochumsen. Modellen er udviklet i 2010 i forlængelse af kommunalreformen (Laskie 2017: 41). Derudover er modellen en videreudvikling eller en revidering af en tidligere model fra 1994, der blev udarbejdet til biblioteksuddannelserne (Jochumsen 2016: 45). Modellen er stadig tiltænkt ansatte og bibliotekaruddannelserne, men den har i den reviderede udgave taget stilling til, hvordan samfundet har udviklet sig fra 1994, men grundtanken for udarbejdelsen af modellen er den samme – nemlig folkebibliotekets nye ramme i det digitaliserede oplevelses- og videnssamfund (ibid.: 48). Derfor er modellen også særdeles relevant i gentænkningen af Vejen Kommunes Bibliotekers tilbud til de voksne brugere.

Udover at firerumsmodellen tager stilling til de forskellige individers behov, så viser den også hvilke funktioner, folkebiblioteket har. Det moderne folkebibliotek er på mange måder et multifunktionelt mødested for kommunens borgere, og derfor er det vigtigt at man skaber disse mødesteder og rum, hvor borgernes forskellige selvrealiseringer kan blive opfyldt. De fire forskellige overordnede områder drejer sig både om bibliotekets fysiske indretning, men også om de kulturelle tilbud og aktiviteter.

I udgaven fra 1994 havde de fire områder overskrifterne "oplevelse og identitet", "oplysning", "social adfærd" og "økonomisk udvikling" (ibid.: 48). I den reviderede udgave fra

2010 har disse overskrifter ændret sig til "erkendelse", "innovation", "engagement" og "impowerment" (ibid.: 48). Herunder findes de fire rum, der ligger navn til modellen, som bliver skabt i forbindelse med de fire overordnede områder. Her findes inspirationsrummet, læringsrummet, møderummet og det performative rum (se model 1). Modellen er en fin illustration af, hvad folkebiblioteket kan i det digitaliserede oplevelses- og videnssamfund, og det er med til at danne rammer for udvikling og afholdelse af kulturelle aktiviteter, som der netop fremgår som krav i Bibliotekslovens kapitel 1, paragraf 1.

Firerumsmodellen bliver på den måde et idégenereringsværktøj for biblioteksformidleren, så der kan skabes nye former for kulturaktiviteter i folkebiblioteksregi. Derfor vil jeg også benytte mig af netop firerumsmodellen i mine anbefalinger til læsefremmende strategier i voksensegmentet på Vejen Kommunes Biblioteker.

Model 1 - Illustration af firerumsmodellen, der er udarbejdet af Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen og Dorte Skot-Hansen fra 2010

Hele tanken og udviklingen i forholdet mellem samling og forsamling i folkebiblioteket er som sagt op til det enkelte folkebibliotek. Man ser lige nu en klar forskel mellem forskellige

bibliotekers resonans på området. Som et eksempel kan man tage det nyopførte hovedbibliotek i Sønderborg, der ligger ved havnekanten ved siden af andre prestigebyggerier. Det nye hovedbibliotek går ikke længere under navnet ”Sønderborg Bibliotek”, men har i stedet navnet ”Multikulturhus”, og dette er et klart eksempel på, hvor vægtningen i Sønderborg Kommune ligger. Hvordan vægtningen og ambitionerne er ved Vejen Kommunes Biblioteker, vil jeg dykke ned i det næste afsnit, hvor jeg vil inddrage mit interview af ledelsen samt besvarelse af en række spørgsmål fra de ansatte i organisationen.

3.3 Vejen Kommunes Biblioteker

I min undersøgelse af, hvordan Vejen Kommunes Bibliotekers organisation er opbygget, og hvordan ledelsen ønsker at udvikle biblioteket i fremtiden, benytter jeg mig både af mit interview af ledelsen (Bilag 1 – Transskription af interview med ledelsen), de skriftlige besvarelser fra en del af bibliotekets ansatte (Bilag 2 – Besvarelser på spørgsmålene fra medarbejderne) og materiale i form af slideshows og dokumenter, der er blevet præsenteret og delt af ledelsen samt andre medarbejdere internt til fællesmøder som empirisk materiale. Jeg vil komme rundt om bibliotekets driftsopbygning, fortid, fremtid og deres medarbejderdefinerede kerneopgave; som er læselyst. Dette vil jeg gøre med henblik på at besvare den del af problemformuleringen, der henvender sig til Vejen Kommunes Bibliotekers funktion i et digitaliseret oplevelses- og videnssamfund, og samtidig vil det give mig de bedste forudsætninger for udviklingen af læsefremmende strategier i voksenalderen.

Vejen Kommunes Biblioteker er Vejen Kommunes folkebibliotekstilbud, og det består af et større hovedbibliotek og derudover tre mindre filialer rundt i kommunen, som ligger i Brørup, Holsted og Rødding. Indtil 2019 har lokalbibliotekerne ikke arbejdet sammen som en samlet helhed, men mere som fire selvkvørende institutioner – på trods af kommunalreformen tilbage i 2007, hvor kommunerne i Holsted, Rødding, Brørup og Vejen blev lagt sammen til én stor kommune. Mange af medarbejderne fra tiden inden 2007 er stadig ansat på biblioteket, og de har langt hen ad vejen fået lov til at styre deres filialer på deres egne måder, indtil den nuværende ledelse på Vejen Kommunes Biblioteker blev ansat for lidt mere end fem år siden i 2019, hvor hovedbiblioteket skulle rykkes fra dets gamle placering til et stort og nybygget moderne hovedbibliotek i Vejen.

Den nye ledelse består af biblioteksleder Kasper Østergaard Grønkjær på 39 år, som tidligere har været administrations- og formidlingschef på Centralbiblioteket i Vejle (Bilag 1, side 1). Derudover er han uddannet revisor, og har efterfølgende taget en diplom i ledelse og HR samt et pædagogikum (ibid., side 1). Han har været i bibliotekssektoren i 10 år, dvs. at han var ved Vejle Bibliotekerne i fem år fra 2014 frem til 2019, hvor han efterfølgende blev ansat som bibliotekschef i Vejen, kort inden hovedbiblioteket skulle rykkes til prestigebyggeriet AlfaTower, som består af et bibliotek i to etager med to ejendomstårne på toppen.

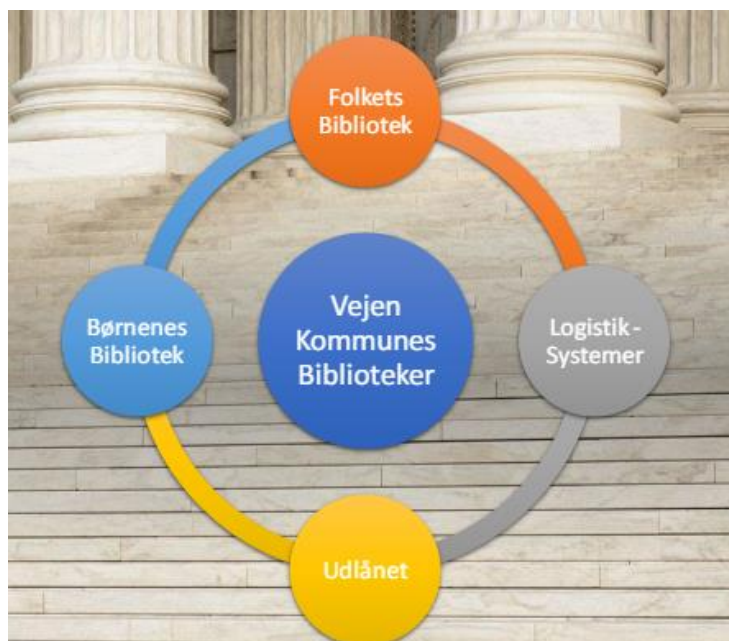
Den anden del af ledelsen er den faglige leder Gitte Højmark Pedersen på 41 år, som er uddannet litteraturhistoriker fra Aarhus Universitet med suppleringsfag i politik, religion og samfund, som er en sammenkobling af religionsvidenskab og statskundskab (Bilag 1, side 1). Gitte blev ikke ligesom Kasper ansat som leder helt fra starten. Et par måneder inde i Kaspers lederskab ansætter han Gitte som børnekulturformidler, hvor hun arbejdede som børnebibliotekar på Vejen Kommunes Biblioteker i 7-8 måneder, indtil Kasper gjorde hende til teamkoordinator for et team om viden og læring, og har siden starten af efteråret i 2022 fungeret, og siden fået stillingen som faglig leder (Bilag 1, side 1). Inden hendes ansættelse på Vejen Kommunes Biblioteker, har Gitte både været ansat som projektmedarbejder på Herning Centralbibliotek i et år, hvorefter hun blev ansat som projektmedarbejder og siden børnebibliotekar på Esbjerg Bibliotekerne. Her har hun i otte år arbejdet med projekt-, formidlings- og strategiarbejde, og hun har herved arbejdet i bibliotekssektoren siden 2011, der giver hende 13 års erfaring (ibid.: 1).

Det er interessant at berøre de to leders forskellige baggrunde, da det har været med til at definere deres arbejde med Vejen Kommunes Biblioteker som organisation, som stadig til dels er under opbygning. Kasper forklarede under interviewet, hvordan Vejen adskilte sig meget fra hans tidligere erfaringer fra Vejle, da Vejen ikke havde samme søjleopdelte system eller definition af organisationen. Han beskriver det faktisk som et "gedigen kulturchok" (ibid.: 2) at ramme Vejen Kommunes Biblioteker, både pga. den manglende søjleopdeling eller definition, og det at han oplevede en skævvridning i assistenter kontra bibliotekarere. Her fortæller han, at man i Vejen i 2019 var 70% HK'ere overfor 30% bibliotekarere, hvilket i Vejle havde haft omvendte fortegn, og hvor assistenter egentlig også var under afvikling, da man havde automatiseret flere af deres opgaver (ibid.: 2). Derfor mødte Kasper et biblioteksvæsen, som han både mente

manglede en konkretisering og en søjleopdeling af opgaver og et øget fokus på formidling, da HK'erne havde haft stor indflydelse grundet deres overtal, og som HK'er er man mere skolet i at være praktisk og optimere processer, men man ved ikke nødvendigvis noget om formidlingsgreb og biblioteksrummets indretning (ibid.: 15).

Også Gitte havde andre forestillinger til, hvad et mindre folkebibliotek var for en størrelse, da hun startede på Vejen Kommunes Biblioteker. Hun havde en baggrund fra to andre fagligt stærke bastioner – ligesom Kasper – men hvor Kasper kom fra Vejle, hvor formidlingen og forsamlingen var i fokus, der kom Gitte fra steder, hvor det var biblioteket og materialesamlingen, der var i fokus (ibid.: 3). Her ses den generelle ”problematik”, som lige nu er i folkebibliotekssektoren, da biblioteksloven fra 2000 ikke har udspecificeret formidlingens rolle eller gjort den lovpligtig, men samtidig er formidlingen elementær, da den legitimerer bibliotekets foretagende overfor kommunalpolitikkerne.

Derfor har ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker de seneste par år haft fokus på at definere, hvilke forskellige opgaver, som biblioteket er bygget op omkring. Her har de udarbejdet en model, som synliggør opdelingen af bibliotekets fire arbejdsområder, der indbefatter ”Udlånet”, ”Logistik – Systemer”, ”Børnenes Bibliotek” og ”Folkets Bibliotek” (se model 2)¹.

Model 2 – Vejen Kommunes Bibliotekers fire arbejds- og fordybelsessområder

¹ Jeg har i min tid som ansat på Vejen Kommunes Biblioteker fået adgang til slideshows fra interne fællesmøder, som er udarbejdet af ledelsen, hvor forskellige modeller fremgår. Og det er dem, som jeg har indsat undervejs i dette afsnit.

I min analyse og mit interview af ledelsen, har mit primære fokus været på "Folkets Bibliotek", da dette er Vejen Kommunes Bibliotekers betegnelse for voksensegmentet. Her har ledelsen yderligere inddelt området i fire bærende søjler (se model 3), der igen har hver deres underelementer. Det første er Folkets Bibliotek, hvor underelementerne er læselyst, dannelse og fællesskaber. Derudover er der samarbejde med frivillige foreninger, kulturinstitutioner og andre kommunale institutioner. Der er de fysiske biblioteker med fokus på rum til læring, fællesskaber og inspiration. Og til sidst er der materialesamlingen, hvor underelementerne er fysiske materialer, digitale licenser og materialeoverbygningerne.

I mit fokus i mit viderearbejde med analyse og anbefalinger til Vejen Kommunes Biblioteker har jeg prioriteret at forholde mig til de elementer, der knytter sig til "Folkets Bibliotek" og "De fysiske biblioteker", da det er disse to, der knytter sig til den indirekte og direkte litteraturformidling i voksensegmentet. Det betyder så vidt ikke, at det ikke er vigtigt at kigge på "Samarbejde" og "Materialesamlingen" indenfor området, men det er ikke områder, som jeg vil berøre i dette speciale. Mht. materialesamlingen og samarbejdet er det dog interessant at nævne, at man i disse sammenhænge bør have øje for de andre litterære aktører samt submiljøer- og kulturer indenfor den litterære institution for at ramme en størst mulig målgruppe.

Model 3 – Inddeling af de forskellige elementer indenfor Folkets Bibliotek som arbejdsområde i Vejen Kommunes Biblioteker som organisation

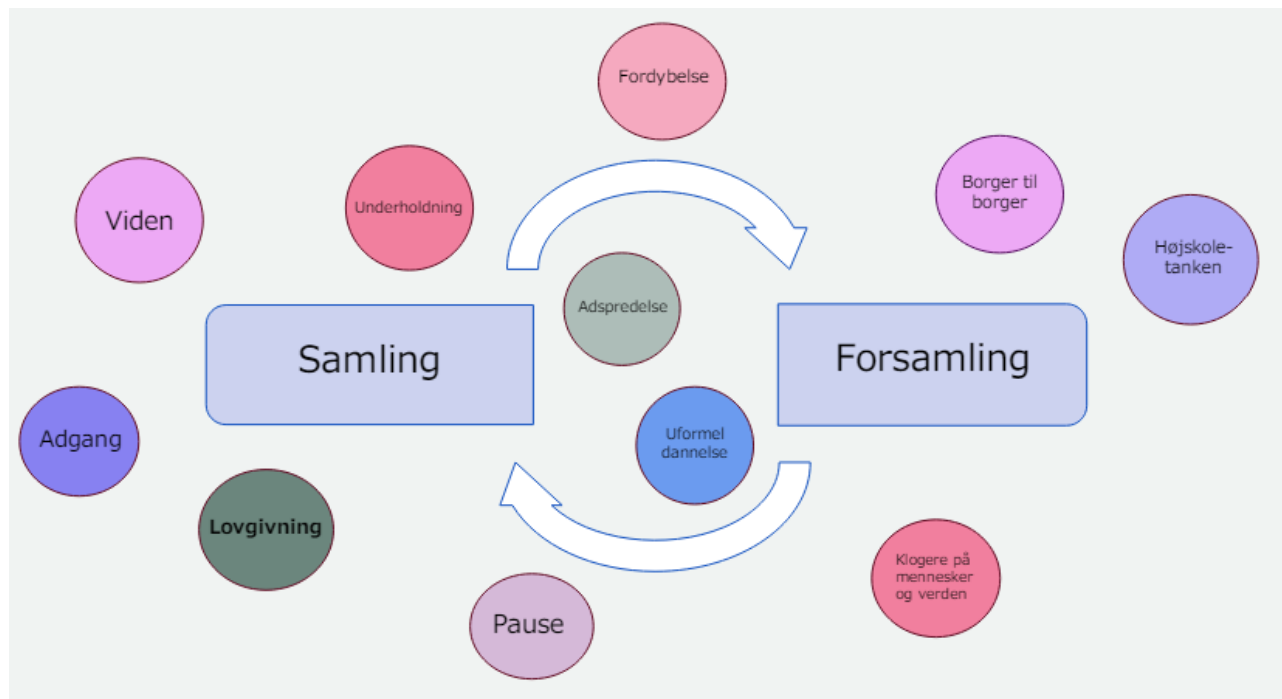
Jeg vurderer, at man godt kan tale om både "Folkets bibliotek" og "De fysiske biblioteker" på én og samme tid, da begge dele handler om litteraturformidlingen og de samtaler og oplevelser, der knytter sig til denne. Dog er den fysiske udfoldning og indirekte formidling noget, som jeg kun sporadisk vil komme ind på i dette afsnit, men det får lov til at fylde og blive præsenteret dybere i mine overvejelser om biblioteksrummet på hovedbiblioteket i Vejen i mine forslag til læsefremmende strategier og tiltag i Folkets Bibliotek senere i specialet.

Vender vi tilbage til interviewet af ledelsen på biblioteket, så blev det hurtigt klart, at Kasper og Gitte var formet af to forskellige måder at drive bibliotek på (Bilag 1, side 9). Kasper var drevet af forsamlingen og de kulturelle arrangementer og oplevelser for brugerne, mens Gitte var drevet af den mere klassiske biblioteksdrift, hvor materialesamlingen og biblioteksrummet var i fokus. Bibliotekslederen Kasper definerer derfor deres nye retning med begge perspektiver in mente således:

Den retning, som vi bevæger os hen ad, og jeg tror ikke, at vi er færdige endnu, for det er stadig kun byggesten, det er, at vi er et bibliotek med et kulturhus indeni. Så det er biblioteket først, og så er der en masse forskellige kulturaktiviteter, der hviler på den samling, som der er, som skal få lov til at udfolde sig (Bilag 1, side 8).

Her beskrives det, hvordan ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker ønsker sig et bibliotek, hvor samlingen har førsteprioritet, men samtidig skal borgerne kunne forsamles til arrangementer, oplevelser og samtaler om litteraturen. Det er vigtigt for ledelsen, at dannelse, læsefællesskaber og læselysten bliver styrket ud fra, at bibliotek har en ordentlig materialesamling, og sørger for at prioriterer indkøb af materialer, der er alsidige, aktuelle og tilgængelige. Lige nu har Vejen Kommunes Biblioteker få arrangementer i voksensegmentet i året, hvor det primære fokus er på et par klassiske forfatterarrangementer, craft-aktiviteter og bogcaféer, hvor bibliotekarerne kommer med personlige anbefalinger til brugerne over en kop kaffe. Craft-aktiviteterne er ikke nødvendigvis bygget op omkring samlingen, selvom det skaber andre former for mødesteder og fællesskaber borgerne i mellem. Ønsket om nye arrangementer og tiltag i "Folkets Bibliotek" er derfor kærkomment, da man gerne vil øge antallet af arrangementer med samlingen og litteraturen som udgangspunkt.

Til disse arrangementer er der ligeledes en række ønsker fra ledelsen, da de har forskellige ambitioner til, hvad disse forsamlinger rundt om samlingen skal afføde. Her er det blandt andet et ønske om at fremme fordybelse, uformel dannelse, lærdom om mennesker og verden samt adspredelse mm. (se model 4). Alle disse dele, som ledelsen ønsker at fremme ved at skabe forsamling i samspil med samlingen, knytter sig mere eller mindre til den medarbejder-definerede kerneopgave; læselyst.

Model 4 – Vejle Kommunes Bibliotekers ledelses ønsker til udbyttet af arrangementer i samspillet mellem samling og forsamling

Kerneopgaven er udarbejdet af medarbejderne i samarbejde med ledelsen, og den tager både udgangspunkt i den gældende bibliotekslov, men også i medarbejdernes egen forståelse af deres arbejde, så det kan skabe en grobund for den organisatoriske udvikling (Bilag 1, side 12-13). Helt konkret definerer Vejle Kommunes Bibliotekers kerneopgaven således:

Vejle Kommunes Bibliotek er et levende kulturtilbud for sine borgere, hvor læselyst, fællesskaber og faglighed sættes i centrum. Vores fokus er på at øge læselysten ved den enkelte og herigennem åbne en verden af underholdning, dannelse og viden. Vi arbejder kontinuerligt med at øge tilgængeligheden til Vejle Kommunes Bibliotekers tilbud for flest mulige borgere igennem et øget fokus på værtskab og service²

² Definitionen af kerneopgaven er også noget, som er blevet præsenteret i et slideshow fra et internt fællesmøde fra de ansatte på Vejle Kommunes Bibliotek.

Ved styrkelsen af læselyst kan man altså arbejde med forskellige parametre indenfor bibliotekets opgaver, der både tæller drift, indkøb og formidling. Derfor har jeg stillet en række spørgsmål til de ansatte på Vejen Kommunes Biblioteker, som forholder sig til netop denne del af bibliotekets identitet. Dels for at dykke ned i deres virkelighed indenfor bibliotekets praksis for at danne mig det bedst mulige billede af Vejen Kommunes Biblioteker som organisation, og dels for at blive forholdt de forskellige syn og forståelser af kerneopgaven.

Her ses der en klar forskel mellem bibliotekarerne og biblioteksassistenter, da de helt naturligt har forskellige arbejdsområder og dermed forskellige ræsonnementer på området (Bilag 2). Bibliotekarerne knytter deres opgaveløsning af kerneopgaven til formidlingsarbejdet og klassiske kompetencer, mens HK'erne selvfølgelig knytter deres opgaveløsningen til praktiske driftsopgaver. Derudover går faciliteringen meget igen, og en bibliotekar bruger netop denne term som et paraplybegreb over opgaver, der primært knytter sig til brugernes oplevelse og engagement i biblioteket, og dens enkelte læseglæde (Bilag 2, side 2). Dette viser, at biblioteket allerede er inddelt i de fire områder, som ledelsen beskriver som "Folkets Bibliotek", "Børnenes Bibliotek", "Udlån" og "Logistisk og Systemer".

Ledelsens ønske er fortsat, at grundstenene til "Folkets Bibliotek" skal lægges, og i besvarelserne er der ikke referencer til de konkrete bibliotekaropgaver, som ledelsen mener, bør indgå i (gen)opbygningen af bibliotekets voksensegment. Samtalen om litteraturen, som gør den til en samfundsaktør, for at fremme den demokratiske samtale er ikke noget, som voksenbibliotekarerne kommer naturligt ind på, og der bliver heller ikke brugt tid på sondringen mellem samling og forsamling. I stedet viser svarene, at der er kyndige og uddannede bibliotekarer, hvis primære fokus naturligvis er på de klassiske kompetencer i deres arbejde. Dette viser, at ledelsens ønsker ikke er blevet manifesteret i bibliotekarernes arbejdsgange, og derfor er der måske ikke blev gjort konkrete tanker ift. brugen af litteraturen i biblioteksmæssige sammenhænge og arrangementer, og samtidig er det et tegn på, at medarbejderne i voksensegmentet i høj grad ser på deres arbejdsfunktion som en del af den klassiske biblioteksdrift. Derfor vil jeg komme med konkrete forslag til, hvordan samlingen kan skabe forsamling ved brug af moderne metakompetencer, hvordan man kan danne tilgængelige læsefællesskaber for brugere i den erhvervsaktive alder, og hvordan biblioteksrummet bør indrettes for at skabe den stærkeste indirekte formidling. Men først vil jeg forholde mig til,

hvordan læselyst kan defineres, og hvorfor og hvordan den fremmer lighed, den demokratiske samtale, underholdning og mental trivsel.

Læseglæde og læselyst er to begreber, der er særdeles subjektive, og dette kommer også til udtryk i medarbejdernes besvarelser af de spørgsmål, som henvender sig til deres personlige læselyst og motivation. Nogle er glade for den oplevelsesverden, der åbner sig for dem, mens andre mere ser læsning som en adspredelse i en hektisk hverdag (Bilag 2). Dette er vigtigt at have in mente som formidler, da de forskellige tilbud skal henvende sig til forskellige læsere.

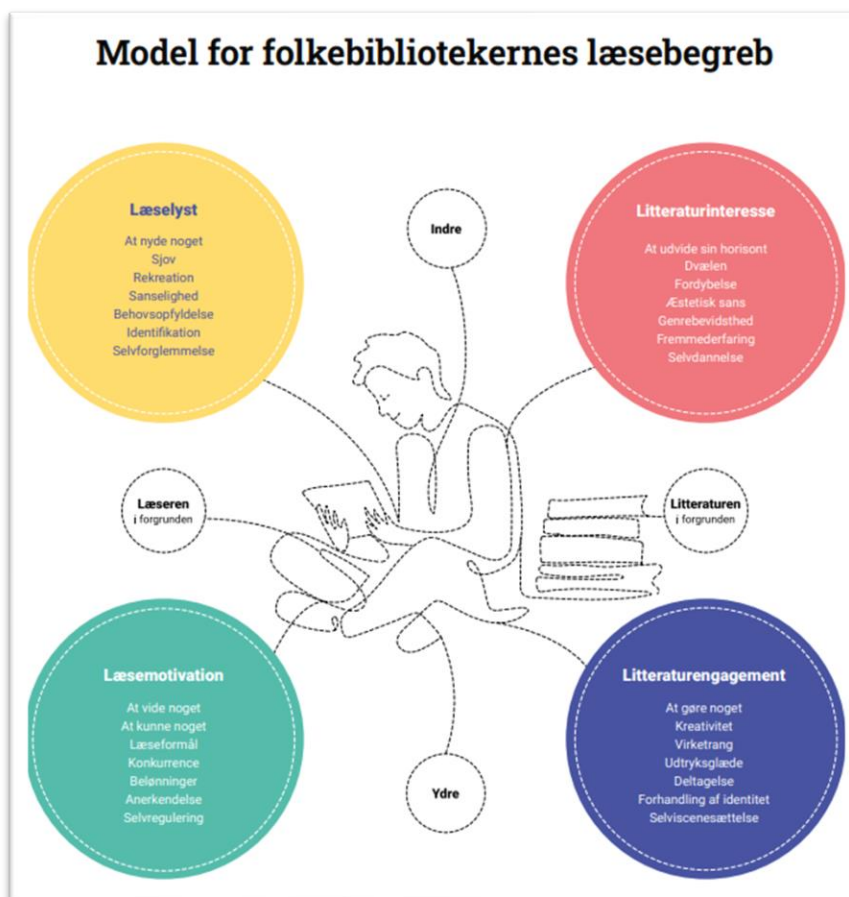
4. Læselyst

Vejen Kommune Bibliotekers kerneopgave er læselyst. Læselysten i kerneopgaven hviler blandt andet på litteraturens brug, og hvad litteraturen kan gøre for borgerne i Vejen Kommune. Derfor bevæger vi os også fra distributionen i det litterære kredsløb til konsumtionen – eller som Hans Hertel kaldte brugen af litteraturen. I litteratursociologiens første opblomstring i 60'erne og 70'erne var et af fokusområderne særligt forskellene mellem underholdningslitteraturen og finlitteraturen, og hvordan de blev dømt og vurderet efter forskellige krav. Folkebiblioteket som litteraturformidler har skullet forholde sig til den debat, og samtidig huske på, hvad der står i biblioteksloven om, at man skal yde service, oplysning og dannelse.

Derudover står der i paragraf 2 i kap. 1 i biblioteksloven, at folkebiblioteket skal opfylde kriterierne ”gennem kvalitet, alsidighed og aktualitet ved udvælgelse af materiale, der stilles til rådighed”. I denne definition af folkebibliotekets formål er der altså ingen specifikke krav til udvælgelse af materialerne eller litteraturformidlingen heraf. Dog er der et krav til, at folkebiblioteket skal rumme alsidighed og aktualitet, hvilket jo netop dækker over både den smalle såvel som den brede litteratur. Samtidig har Vejen Kommunes Biblioteker et ønske om, at både samlingen og forsamlingen taler til så mange målgrupper som muligt. Derfor er det relevant at forholde sig til, hvordan litteratur kan bruges på forskellige måder.

Som det ses i besvarelsen fra medarbejderne på Vejen Kommunes Biblioteker, så er der forskellige motivationsfaktorer, der er individuelt betingede (Bilag 2). Netop dette fænomen er også, hvad Henrik Jochumsen har arbejdet med i udtænkningen og udarbejdelsen af bibliotekets fire rum, som taler til forskellige faktorer og muligheder, som folkebiblioteket rummer. I læselystbegrebets regi er der udarbejdet en til dels lignende model, som også arbejder

med fire forskellige motivationsområder, der er betinget af hhv. ydre vs. indre faktorer overfor læseren vs. litteraturen i forgrunden som motivation (se model 5). Denne model er udarbejdet af Centralbibliotekerne, der i 2023 frem til 2025 kører et nationalt projekt med fokus på børn og unges læselyst, hvor Vejen er en af deltagerkommunerne.

Model 5 – Illum Hansen, Thomas, Vestergaard, Lisbeth og Centralbibliotekerne (2023): Model for folkebibliotekernes læsebegreb. Hentet fra: [Model for Folkebibliotekernes Læsebegreb \(laesespoet.dk\)](#)

Modellen hedder læsebegrebsmodellen, og den forholder sig til spørgsmålet om, hvad folkebibliotekets bruges til, og hvordan læsemotivationen kan øges. For en god ordens skyld vil jeg dog gøre opmærksom på, at modellen er blevet lavet med udgangspunkt i børn og unges læsning, men den kan sagtens overføres over på voksne læsere, da den er lavet til hele personalet og ledelsen på de enkelte folkebiblioteker, så man kan udvikle og tale om læselyst og -motivation ud fra en fælles referenceramme.

Som sagt viser modellen, er der er forskellige motivationsfaktorer hos den enkelte læser, og jeg vil egentlig ikke bruge modellen til at dykke ned i dens enkelte begreber, men til at

italesætte de forskellige former for engagementer i litteraturen. Dette vil jeg for at gøre opmærksom på, at man er nødt til at forholde sig til, at det ikke blot er den smalle og fine kanonlitteratur, der skal formidles på folkebibliotekerne. Vejen Kommunes Biblioteker er fx ikke et bibliotek, hvor der er mange akademiske brugere, da dette ikke er en stor procentdel af befolkningen i Vejen Kommune (Bilag 1), og derfor bør udvalget i samlingen og aktiviteterne, der forsamlende borgerne, afspejle netop dette. Et ønske fra Vejen Kommunes Biblioteker er også, at man udover at fremme læselysten, også ønsker et højere udlån og en alsidig palette af aktivitetstilbud, der beror på litteraturen (Bilag 1). Derfor vil jeg dykke lidt ned i, hvad læselyst er med et litteraturvidenskabeligt afsæt, og hvad mine tidligere undersøgelser fra min praktikperiode på Vejen Kommunes Biblioteker viser om udlånet og bestsellerismen indtog på biblioteket. Til sidst vil jeg på baggrund af internationale såvel som nationale undersøgelser beskrive vigtigheden af læselyst og udbredelsen af denne ved den enkelte borger i de differentierede målgrupper, som der kan være fra kommune til kommune.

4.1 Det tekstuelle engagement

Indenfor litteraturvidenskaben er der i de senere år opstået en metodisk diskussion (Skiveren 2020: 52), hvor litteraturen bliver vurderet og analyseret ud fra andre vurderingskrav end de klassiske kriterier og metoder overfor litteraturen. Denne nyopståede metode går under termen *postkritisk læsning*. Diskussionen er startet af litteraturprofessoren Rita Felski, der mener, at man bør lægge den kritiske læsning og vurdering til side, og i stedet bør fokuset være på, hvordan læseren oplever litteraturen gennem læsningen. Rita Felski har sammen med den danske litteraturteoretiker Anne-Marie Mai ledet et projekt på Syddansk Universitet, der går under navnet *Uses of Literature* (Simonsen 2018). I deres projekt er de dykket ned i anvendelsen af litteraturen, og hvilke potentialer litteraturen har i den kontekst, hvor den bl.a. kan skabe social viden og eksotisk flugt. Særligt har projektet som sagt haft fokus på læseoplevelsen, og denne tanke taler ind i stridighederne på tværs af folkebibliotekerne, når det drejer sig om bibliotekets funktion i et moderne formidlingsperspektiv overfor dets traditionelle definition og virke. Derfor vil jeg nu dykke ned i, hvad Felski og Mai kalder for det tekstuelle engagement ved læseren, da netop denne indvirkning har fokus på fritids- og lystlæsning.

Rita Felski kommer ind på, hvordan man bør ”omdefinere brugen af litteratur” (Felski 2019: 9) i forordet til det danske værk *Litteratur i brug* (2019). Denne omdefinering beror på, at

vurderingskriterierne til litteraturen ikke bør tage afsæt i klassiske analytiske værktøjer (Mai 2019: 15), hvor læseren skal læse bag og mellem linjerne, men i stedet på den oplevelse, der opstår i mødet mellem læseren og bogen. På den måde er der tale om et opgør med mistænksomhedens hermeneutik, der relateres til ideologikritikkens læsemetode, og den postkritiske tilgang får et mere psykologisk og sociologisk afsæt, da læseren kommer i fokus ift. vurderingskriterierne. Felski benytter blandt andet Bruno Latours ANT-teori (Latour 2005), der er en aktør-netværksteori om at der sker en vekselvirkning mellem værk, aktør og forskellige omstændigheder i mødet med litteraturen – alt efter hvem, der læser det. Pointen er egentlig, at der er forskellige motivationsfaktorer, der opstår i mødet mellem tekst og læser. Og deraf kan forskellige værker tale til forskellige typer af læsere, og det er også netop dette, som man ser i svarene fra de ansatte på Vejen Kommunes Biblioteker. Det er ikke blot én særlig form for litteratur, der skal til for at øge læselysten. Derfor bør vurderingen og deraf formidlingen af litteraturen på Vejen Kommunes Biblioteker ikke nødvendigvis bero på den klassiske og kritiske analytiske tilgang. Det er vigtigt at tage højde for, hvornår og hvordan læseoplevelsen udfolder sig hos læseren, da dette er med til at styrke læselysten ved det enkelte individ i den konkrete kontekst.

Det kan være svært at sætte sig ind i, hvad der er en god læseoplevelse, og som derfor øger læselysten, ved den enkelte bruger af biblioteket. Rita Felski benytter sig af begrebet *det tekstuelle engagement* (Felski 2008: 11), som en indikator for, hvornår en tekst i hvert fald har potentiale for at blive en god læseoplevelse. Felski forestår fire kategoriseringer, som hun mener, øger det tekstuelle engagement mellem tekst og læser (ibid.: 14). Igen kan man ikke skærer alle læsere over en kam. Hvor nogle føler sig inspireret af disse fire kategoriseringer, finder andre inspiration i værker, der har flere analytiske muligheder, og som taler mere ind i en kulturel og samfundsfaglig debat. Dette ses også i ovenstående læsegrebsmodel fra Centralbibliotekerne, hvor læseoplevelsen er i fokus, når litteraturen er i fokus, eller når læserens egen oplevelse er i fokus. Derfor skal man som formidler på et folkebibliotek have en litterær forståelse for at skabe arrangementer og tilbud, der taler til de forskellige typer af læsere, da læselysten er individuelt betinget.

Vender vi tilbage til de fire kategorier, som Felski arbejder med, så beskriver hun dem selv som de vekselvirkninger og -tilstande, der opstår i det første møde mellem tekst og læser. Det

interessante bliver på denne måde, hvilke affektive reaktioner, som bogen giver i momentet, hvor denne bliver læst. Det er altså ikke kategorier, som nødvendigvis kan gentages anden eller tredje gang, at teksten bliver læst, men ofte er det i det første kendskab til værket, hvor disse kategorier er på spil. Den første kategori er *gen- og anerkendelse* (ibid.: 14), der handler om de elementer af fortællingen, som læseren kan genkende og dermed spejle sig selv i, hvilket fører til en indirekte anerkendelse af læserens følelser, handlinger eller livssituation. Nummer to er *fortryllelse* (ibid.: 14). der referer til følelsen af at forsvinde ind i en anden verden, som også er noget af det, som de ansatte på Vejen Kommunes Biblioteker omtaler i deres svar om, hvorfor de læser, og hvad de kan lide ved læsningen. Den tredje kategori er *viden* (ibid.: 14), som groft kan oversættes til den sociale viden om omverdenen, samt en forståelse for læsernes medmennesker. En genspejling af forskellige personlighedstyper, forskellige livssituationer eller måske diverse instanser arbejdsgange er alt sammen noget, der styrker den sociale viden hos læseren, og som dermed kan være en motiverende faktor under læsningen. Den fjerde og sidste kategori er *chok* (ibid.: 14). Chokket dækker over værkets eventuelle plottwist, hvor læseren møder noget uventet i fortællingen, der både drejer fortællingen i en anden retning, og får læserens tankebanen på en anden kurs, end den måske har været hidtil i fortællingen.

Det tekstuelle engagement fortæller derfor noget om, hvad tekstens indre elementer kan gøre ved læseren. Den postkritiske tilgang og de fire kategorier kan både anvendes på finlitteratur og triviallitteraturen, da den giver et sprog for, hvorfor nogle værker opnår en stor popularitet blandt læserne. Men denne popularitet er lige så meget en vekselvirkning, for når en læser foreslår en anden noget, så bliver det værk en del af en samtale, som åbner op for et kulturelt rum og fællesskab, hvor man læser det samme. Derfor er der også for læsere en vis værdi i at læse det almene og brede fremfor det smalle og finkulturelle. Dette er dog et ydre element af vurderingen og formidlingen, og derfor vil jeg nu bevæge mig videre til bestsellerisme, og hvordan dette kan påvirke læselysten hos borgerne i Vejen Kommune.

4.2 Bestsellerisme

I efterårssemesteret 2023 dykkede jeg ned i udlånstallene for Vejen Kommunes Biblioteker, da jeg ville undersøge, hvilke værker der var populære, og hvorfor jeg som danskstuderende kendte så få af de helt populære titler. Her undersøgte jeg de tre mest udlånte danske skønlitterære

værker på Vejen Kommunes Biblioteker i voksensegmentet i 2023, der alle var udgivet af forfattere, som jeg ikke kendte fra min tid på danskstudiet. Værkerne var *Elins død* (2022) af Sara Blædel, *De bedste familier* (2023) af Kim Blæsbjerg og *Annas sang* (2023) af Benjamin Koppel. Derudover undersøgte jeg de tre værkers ydre og indre faktorer, hvor de indre faktorer tog udgangspunkt i Rita Felskis postkritik og hendes fire kategoriseringer indenfor det tekstuelle engagement, mens de ydre faktorer tog afsæt i litteraturteoretikeren Lars Handestens definition af bestsellerismens forskellige ingredienser.

Handesten dykker ned i bestsellere, og periodiserer forskellige tendenser indenfor populærlitteraturen i sit værk *Bestsellere* fra 2014. I Handestens definition af bestsellere kommer han ind på, hvilke psykologiske og sociologiske indvirkninger, der er knyttet til bestsellerfænomenet. Det betyder, at Handesten kommer med bud på elementer, der kan være med til at gøre en bog populær og omtalt blandt befolkningen. Bestsellerismen kan nemlig ligeledes ses som en vekselvirkning, da omtalen af en bog kan føre til mere omtale, og mere omtale kan føre til mere salg, og mere salg fører til bredere kendskab, og derfor er der nogle bøger, som opnår en bestsellerstatus, mens andre bøger slet ikke bliver bemærket. Det kan selvfølgelig også have noget at gøre med indholdet, og om et værk overhovedet har incitament til at påvirke og dermed styrke det tekstuelle engagement ved læseren, men Handesten pointerer, at der er en lang række ydre faktorer, som påvirker læserne til at købe, læse og tale om bogen i forskellige konstellationer. Det er vigtigt at bemærke, at Handesten arbejder med bestselleren indenfor populærlitteraturen, men det forholder sig ikke sådan, at finlitterære værker ikke kan være bestsellere. Derfor kan de ydre faktorer ved bestsellerne også spille ind, når man kigger på populariteten af anerkendt finlitteratur.

Helt overordnet definerer Handesten bestsellere som de mest solgte bøger på markedet. Empirien i hans undersøgelse er de forskellige boghandlers bestsellerlister, og her skal man igen tage højde for vekselvirkningen. Langt hen ad vejen kan man nemlig kigge på bestsellerlister som et salgstrick fra forhandlerne, da en placering på en bestsellerliste ofte ses som en blåstempling hos køberne. Derfor kan det diskuteres, om bestsellerlisterne faktisk er helt reelle, eller om det bliver brugt som en markedsstrategi. Men uanset hvad, så har Handesten fundet forskellige ydre tendenser, der går igen i de forskellige bestsellere. Det er interessant at kigge på i sammenhæng med Vejen Kommunes Bibliotekers ønske om at fremme

læselyst og øge udlånstallene, da biblioteket jo lige nu står i et skel mellem den mere klassiske biblioteksgerning overfor den moderne biblioteksformidling, hvor man ”ser læserne som kunder, der skal betjenes med det, de vil have” (Handesten 2014: 15). Dette trækker tråde tilbage til diskussionen om bibliotekets funktion i folkebibliotekets historie, hvor brugerne og formidlingen gennem 1960’erne og 80’erne kommer mere og mere i fokus. Derfor handler det om at have fokus på andre vurderingskriterier i formidlingen af litteraturen på folkebiblioteket, da biblioteket ikke længere bør være kulturdannende, men snarere læsefremmende.

Disse vurderingskriterier, der afviger fra den klassiske og traditionelle analytiske vurdering, som jeg har berørt tidligere, er også noget, som Handesten tager med i sine overvejelser om bestsellerismen, da bestsellerne særligt findes indenfor den brede triviallitteratur. Derfor beskriver Handesten, at bestselleren skal vurderes efter andre krav og kriterier, og derfor har fænomenet været diskuteret gennem mange år mellem forskellige forfattere, litterater og forhandlere (ibid.: 15). En del af kritikken går på, at forhandlerne ikke bruger tid på at fremhæve og promovere den mere smalle finlitteratur, da bestsellerne og forfatterne bag disse sælger bedre, og i nogle sammenhænge udgør forfatterskabet en form for brand, som får værdi i salgsøjemed (ibid.: 24). Den del af kritikken, der går ud på, at finlitteraturen ikke får plads i formidlingen, er noget, som folkebibliotekerne og dermed Vejen Kommunes Biblioteker efter min mening bør forholde sig til. Som det kan ses i læsegrebsmodellen fra Centralbibliotekerne, så taler forskellige former for litteratur til forskellige typer af læsere. Og derfor er det vigtigt at have øje for bestsellerismen, det tekstuelle engagement, men også bibeholde et vist fokus på den klassiske kanonlitteratur og aktuelle finlitteratur. Forskellen på disse to ting er dog, at der er rigtig mange, der gerne vil læse bestsellerbøger på samme tid, og gerne mens de er højaktuelle. Derfor mener jeg, at der skal være forskellig sontring i indkøbspolitikken.

Her har det omtalte forfatterbrand stor betydning, men det har en series placering i en eventuel bogserie også. Dette kunne fx være Jussi Adler-Olsens navn som brand, men også hans populære bogserie om Afdeling Q, hvor tiende og sidste bind netop at udkommet i 2023. Her blev bogen allerede populær inden udgivelsen, da alle ville være med i fællesskabet om den nye bog, og deltage i samtalerne om slutningen af Afdeling Q og universet omkring efterforskeren Carl Mørk. Handesten beskriver, at nogle bøger - som fx Jussi Adler-Olsen, Sara Blædel eller J.K. Rowling – ofte har en forside, hvor forfatterens navn eller navn på bogserien

fylder mere end selve titlen på bogen (ibid.: 24). Her spiller den ydre omstændighed altså ind, og man kan på en måde sammenligne det med veletablerede musikere, der opnår en fanskare, der lytter til musikken uanset hvordan kvaliteten for det givne album er.

Derfor har der været en diskussion blandt litterater om kvaliteten af bestsellere. Dog kan man sige, at den kritik også går fra tilhængere af triviallitteraturen overfor tilhængere af finlitteraturen, da man også mener, at de favoriserer bestemte forfattere, og ikke gør plads til den brede befolknings mening. Derfor vedbliver sådanne diskussioner, og langt hen ad vejen drejer det sig mest af alt om, at vi som læsere oplever litteraturen forskelligt, og at vi bliver motiveret til at læse af forskellige ting, så derfor forbliver vurderingskriterierne individuelle fra læser til læser. På den måde kan man sige, at når fokuset og kerneopgaven på Vejen Kommunes Biblioteker beror på læselysten og fritidslæsningen, så rykker den litterære kvalitet i baggrunden. Det er ikke givet, at det er den litterære kvalitet og de dertilhørende vurderingskrav, der skaber læselysten. Læselysten er individuel, og brugen af litteraturen adskiller sig fra læser til læser. Det betyder også, at hvis folkebiblioteket skal styrke læselysten, så skal det ikke længere være en kulturdannende institution – som det historisk har været – som formidler finlitteraturen, men snarere et sted, der faciliterer de forskellige interesseområder for litteraturen. Uanset om det drejer sig om bøger med samfundsdebatter som omdrejningspunkt, den mistænksomme hermeneutik eller bestsellerismens populærlitteratur.

En anden ydre faktor, der kan påvirke og skabe bestsellere, er priser og omtalen den vej igennem (ibid.: 26). Priserne skaber omtale af bøgerne, og her er det ligeledes forskellige aktører, der byder ind med forskellige priser. Det kan både være den mere finkulturelle elite som fx Nordisk Råds Litteraturpris, som er meget anerkendt i den litterære institution blandt aktører som Forfatterskolen, uddannelsesinstitutionerne og kultureliten generelt. Men dette har ikke nødvendigvis nogen særlig betydning for antallet af læsere på folkebibliotekerne – udover at universiteterne og gymnasierne selvfølgelig kigger med, og på den måde bliver bogen aktuel i undervisning og litterær dannelse. Men i skabelsen af bestsellere indenfor populærlitteraturen er der også bøger, som er til den almindelige brede befolkning. Og derfor bliver bestsellerne også skabt af priser som Læsernes Bogpris, der bliver afholdt af Danmarks Biblioteksforening i samarbejde med folkebibliotekerne og Berlingske (Gyldendals leksikons-redaktion 2023). Her er det læserne, der bestemmer vinderen, og derfor får prisen en anden betydning. Læserne er

ikke med til at nominere litteraturen, men engagementet vokser i deltagelsen i afstemningen, og man forholder sig mere til de bøger, som der er blevet udvalgt, og derfor er det ikke blot vinderen af Læsernes Bogpris, men alle de nominerede, der får ekstra omtale. Der findes en lang række priser, som henvender sig til den almene befolkning og den brede litteratur, og her står der forskellige aktører bag. For at nævne nogle enkelte, så er der bl.a. MARTHA-prisen som er Bog & Idés egen forfatterpris, og her bestemmer læserne ved afstemning også, hvem prisen skal overrækkes til (Bog & Idé 2023). Det samme gør sig gældende for DR Romanprisen, hvor læserne bestemmer, hvem der skal vinde hvert år, og denne pris er ofte knyttet til de forskellige læsekredse, der findes på landets folkebiblioteker. På den måde indgår de nominerede også i en større helhed, hvor den skaber et fællesskab mellem en gruppe af litteraturinteresserede. Og netop det med at få litteraturen til at være en del af en større helhed og dermed oplevelse, er også noget, som Handesten vurderer, er med til at give bøger en bestsellerstatus.

Lars Handesten kommer også ind på, hvordan oplevelsessamfundet har fået indflydelse på, hvornår en bog bliver en succes (Handesten 2014: 27). Her italesætter Handesten blandt andet filmatiseringen af bøgerne som noget, der kan øge populariteten og dermed skabe en bestseller. En filmatisering og udbredelsen af kendskabet til fortællingen er nemlig med til at åbne op for både debatter og samtaler om handlingen, og hvordan fortællingen udfolder sig på de store lærreder, og om man savner noget fra bogen eller lignende. Handesten skriver direkte, at bogen via en filmatisering kan blive "én blandt andre oplevelsesmuligheder" (ibid.: 30), og derfor styrker en filmatisering, en teaterforestilling eller en aktuel debat en bogs bestsellerstatus.

I en teatersammenhæng kan man i 2024 se opsætningen af Glenn Bechs seneste bog *Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet* (2022) på Aalborg Teater. Derudover vandt Mathilde Walter Clark Læsernes Bogpris i april 2024 for sin fagbog *Det blinde øje* (2023), der handler om minkavlernes tab og erstatning i forbindelse med coronakrisen. Bogen har også vundet andre litterære priser såsom Politikens Litteraturpris 2023 og Weekendavisens Litteraturpris 2023. Det betyder, at bøger, der taler ind i aktuelle debatter, får mere medvind, da de åbner op for samtaler og viden, og det gælder ikke kun fagbøger, men også skønlitterære bøger. Her ses fx også *De bedste familier* (2023) af Kim Blæsbjerg, der handler om forureningerne af Cheminova, som også lige nu debatteres i diverse medier, da det er kommet frem, at Cheminova stadig

sender forurennet vand i Vesterhavet med miljøministeriets godkendelse. Bogen er en bestsellersucces, og rettighederne er blevet solgt til en filmatisering af værket.

Handesten kommer også ind på, at handlingen selvfølgelig også spiller en rolle. Her trækker han på og citerer fra litteraturforskeren Erik Skyum-Nielsens definition og redegørelse for indholdet af bøger med succes, og hvorfor de bliver bestsellere: "De skal have et aktuelt emne, som der snakkes om i medierne; form og indhold skal korrespondere med den traditionelle underholdningslitteratur (...) rumme en tabuoverskridelse (...) tilbyde identifikation og eksotisk flugt, og (...) være helt igennem professionelt skrevet" (Handesten 2014: 31). Disse indre kriterier passer ned på Rita Felskis postkritiske tilgang med de fire kategorier, der styrker det tekstuelle engagement mellem tekst og læser. Særligt er det fælles for dem, at de ikke forholder sig til de klassiske analysevenlige mistænksomme vurderingskrav for at være god. Handesten inddrager i denne sammenhæng også sociologen Anthony Giddens overvejelser om det senmoderne menneske, der har behov for selvrealisering, hvor det at kunne spejle sig i noget, der afføder en psykologisk og eksistentiel forståelse af sig selv, skaber et samfundsmæssigt behov (Handesten 2014: 43). Denne selvrealisering og afspejling af individet er noget, der kan opnås gennem den litterære verden, og derfor vil jeg om et øjeblik dykke ned i, hvorfor det er vigtigt at fremme læselysten blandt befolkningen.

Men først vil jeg kort komme ind på, hvordan jeg mener, at folkebibliotekerne bør stille sig i ræsonnementet af, at der findes forskellige motivationsfaktorer indenfor forskellige former for litteratur, og at der findes flere forskellige brug af litteraturen. Først og fremmest er det vigtigt ikke kun at forholde sig til udlånstillene, da bestsellerismen sørger for, at der er enkelte titler, som henvender sig til en bred del af befolkningen, og denne retter sig som regel mod den brede triviallitteratur, selvom det ikke altid er tilfældet. En filmatisering af et ældre værk skaber også et nyt fokus på en udgivelse, og dette taler ind i refleksionerne om oplevelsessamfundets betydning i det senmoderne samfund, og dermed folkebibliotekernes rolle. Men samtidig bør folkebibliotekerne have øje for, at der findes andre motivationsfaktorer og forskellige læsere. Man kan ikke nødvendigvis se kanon- og finlitteraturen på udlånsstatistikkerne, da de ikke boomer over en kort periode, hvor de er højaktuelle. I stedet bliver klassiske værker lånt ud over en langt længere årrække – hvis ikke for evigt. Så selvom den klassiske litteratur ikke altid kan måles på udlånsstatistikkerne, så er det ikke ensbetydende med, at den ikke bliver lånt ud.

Indenfor bestsellerlitteraturen er populariteten på lånt tid, og hvis Vejen Kommunes Biblioteker skal henvende sig til dén læsergruppe, så er det vigtigt at der sker et større indkøb indenfor populære titler. Man ved ikke altid, hvilke titler der opnår bestsellerstatus, men der er forskellige ingredienser, man kan orientere sig mod. Blandt andet er det nærmest selvsagt, at Jussi Adler-Olsens seneste udgivelse *Syv m2 bag lås* (2023), som er den sidste i den populære og filmatiserede serie om Afdeling Q, vil være en bestseller fra start. Her bør biblioteket overveje, hvor mange eksemplarer, det giver mening at investere i. Med et ønske om at øge udlånstallene, vil det være en fordel at smede mens jernet er varmt, og derfor indkøbe mellem 20-25 eksemplarer, så man kan mindske reserveringskøen. Det er ikke sikkert, at bestsellerlitteratur låner specielt meget ud efter nogle år, som kanon- og finlitteraturen gør. Til gengæld låner den klassiske litteratur ikke i de hobetal, som bestselleren gør, og derfor behøver man ikke have et utal af eksemplarer. Måske låner et værk som Karen Blixens *Den afrikanske farm* (1937) ikke ud mere end 1-2 gange årligt, men den bliver ved med at være aktuel og på den måde, får den en masse udlån over en lang årrække. Derfor boomer den ikke ud, og Vejen Kommunes Biblioteker behøver ikke at have mange eksemplarer opmagasineret.

Formidlingen af den populære triviallitteratur sker nærmest automatisk, når bøgerne rammer markedet. Ofte har de fleste læsere allerede hørt om værket, og bibliotekets rolle bliver snarere, at vise brugerne, at biblioteket nu har bogen klar til udlån. Derudover kan man skabe samtaler og fællesskaber om bøgerne, og dykke ned i dem i litteraturformidlingen, som skaber et rum til at opdage, opleve og mødes om litteraturen. Formidlingen af finlitteraturen sker oftere i forbindelse med mærkedage, genudgivelser eller lignende. Når Karen Blixens fødselsdag rammer september, da *Ehrengard* (1962) blev filmatiseret på streamingtjenesten Viaplay, hvor Dronning Margrethe 2. var med til at udvælge og designe kostumer, eller når Gyldendal genudgiver klassiske værker med en ny forside eller et nyt forord, så bliver finlitteraturen aktualiseret, og derfor giver det mening for biblioteket at synliggøre litteraturen i deres formidling. Men derudover er det også vigtigt, at biblioteket skaber et rum til fordybelse, og derved er med til at lære brugerne, hvordan finlitteraturen læses og forstås, da dette er en motivationsfaktor for nogen læsere. For andre læsere kan en motiverende faktor være konkurrencer, og her har Vejen Kommunes Biblioteker fx konkurrencen *#VejenLæser*, hvor de voksne lånere kan deltage, hvis de låner bøger i løbet af sommeren, og her kan der vindes

biografbilletter eller lignende præmier. Hvorfor det er vigtigt at tale til forskellige motivationsfaktorer hos læserne og dermed øge læselysten, vil jeg nu dykke ned i.

4.3 Den positive eskapisme

Der er efterhånden en del undersøgelser, der beskæftiger sig med vigtigheden af at læse gennem livet, og konklusionen er klar i dem alle – litteratur, læsning og fordybelse skaber fællesskaber, velvære og samtidig styrker det generelle skolefærdigheder. Litteraturen har været under et hårdt pres efter fremkomsten af utallige underholdningsmedier, som har vundet indpas i takt med digitaliseringens opblomstring, men læsning af skønlitteratur har stor indflydelse på, hvordan børn og unge klarer sig. Men interessen for litteraturen – altså læselysten – er vigtig at opretholde, hvis befolkningen skal blive ved med at læse. I den kvantitative undersøgelse *Børns læsning 2017 – en kvantitativ undersøgelse af børns læse- og medievaner i fritiden* af Stine Reinholdt Hansen m.fl. fremgår det, at børn og unge ikke overraskende nok ville læse mere, hvis emnet interesserede dem (Reinholt Hansen 2017: 41). Derudover viser undersøgelsen fra 2021 fra Tænketanken Fremtidens Biblioteker, at børn og unge stopper med at læse af lyst, når de læser for at skulle vide noget (Reinholt Hansen 2022: 18). Dette sker omkring 8. klasse, hvor de ikke længere selv udvælger de værker, som de fordyber sig i. Derfor bliver folkebibliotekets rolle vigtig i udbredelsen af lyst- og fritidslæsningen, og derfor er det elementært, at bibliotekerne forholder sig til de forskellige elementer i læsegrebsmodellen.

Internationale undersøgelser viser blandt andet at der er en stærk sammenhæng mellem læsning for fornøjelsens skyld i en tidlig alder og den mentale trivsel som ung voksen (Sun & Sahakian 2023), da de unge voksne, der læser for fornøjelsens skyld, har færre tegn på stress, depression og adfærdsmæssige problemer (ibid.). Lige nu er de sociale medier og unges mediebrug særligt i debattens søgelys, da eksperter på området påpeger, at de sociale medier og livet på de digitale platforme skaber mistrivsel blandt børn og unge (Ågard, Madsen & Ringheim 2022). Undersøgelsen om den bedre mentale trivsel fra 2023 gennem den fysiske læsning står ikke alene. En anden undersøgelse viser, at for børn og unge, der kan lide at læse, er det tre gange mere sandsynligt, at de oplever en højere mental trivsel, end børn, der ikke bryder sig om at læse (Clark & Teravainen 2018).

Den mentale trivsel gennem læsningen styrkes, da læsning blandt andet nedsætter ensomheden, da vi gennem litteraturen får bedre muligheder for at forstå vores medmennesker og samtidig kan vi afspejle os i karaktererne, og derved indgår vi bedre i sociale sammenhænge i den virkelige verden (Gabriel & Young 2011). Litteraturen giver os altså dimensioner af livets forskellige aspekter, og hvis vi kan identificere os med karakterernes valg og skæbner, så forstår vi også bedre os selv. Dette er også en af de aspekter, som Rita Felski kommer ind på, når hun taler om gen- og anerkendelsen. En anden af Felskis kategorier, der taler ind i litteraturens positive påvirkning, er den sociale viden om omverdenen, da læring af nye ord og italesættelse af svære situationer, er med til at styrke aflæsningen af andre menneskers behov og ansigtsudtryk (Kumschick m.fl. 2014). Derudover er der også mulighed for, at der opstår en positiv eskapisme, som kommer frem i form af den eksotiske flugt, der opstår i mødet mellem teksten og læseren. Litteraturen kan på denne måde skabe et tilflugtssted for læseren – om end det er i fortiden, i en fantasy-verden eller som en kriminalinspektør i det sydlige England.

Litteraturen giver altså et bredt spektrum af sociale kompetencer og selvrealisering, der er med til at skabe en grobund for bedre mental trivsel. Men det har også en positiv indflydelse på skolegangen, for det er ikke bare indenfor de humanistiske fag, at læsning er en vigtig kompetence. Og det handler heller ikke blot om at læse bøgerne, men alene at være omgivet af mange bøger kan være en fordel. En australsk undersøgelse, som trækker empiri fra 31 lande med 160.000 mennesker viser, at hvis man er vokset op med bøger, og når bøger er tilgængelige i og udenfor hjemmet, så styrker det ikke alene læsefærdighederne, men også de matematiske og digitale kompetencer (Sikora m.fl. 2018). Folkebibliotekerne har en vigtig rolle i opretholdelsen og udbredelsen af lyst- og fritidslæsningen, og det er vigtigt at have øje for, hvordan man får befolkningen til at læse – og måske vigtigst af alt – at blive ved med at læse. For selvom de fleste undersøgelser er baseret på børn og unge, så nævner størstedelen vigtigheden ved at se brugen af litteratur i form af, at forældrene eller de voksne omkring børnene og de unge viser, at læsning er et underholdningsmedie, et oplysningsmedie og generelt en vigtig livsværdi (Korsgaard 2015: 9). Derfor er det også vigtigt at styrke læsningen hos de voksne, da det simpelthen har en indirekte positiv indflydelse på børn og unges mentale trivsel og udvikling (ibid.: 9).

I det senmoderne samfund kan vi også have brug for et kulturelt og socialt sted, hvor vi kan mødes, når vi ikke er i vores privatsfære eller i vores professionelle position (Oldenburg 2013: 8). Her kan biblioteket fungerer som det fysiske tredje sted, men behovet kan også opfyldes mere abstrakt gennem den eksotiske flugt i litteraturen. Det skaber igen en mulighed for selvrealisering og en mulighed for at udforske vores identitet og forholde os til noget udefrakommende. Samtidig kan der være et behov for, at litteraturen sætter ord på nogle af de ting, som vi ikke selv kan håndtere eller italesætte i vores eget liv. Derfor bliver litteraturen et tredje sted. Hertil kan man knytte en pædagogisk teori om *Det fælles tredje* (Husen 1996). Det fælles tredje er en metode, der bliver brugt i den pædagogiske verden. Her handler det om at pædagogen og barnet kan udføre en opgave sammen, der måske handler om eller anden form for konfliktløsning, og den vej igennem kan man tale med barnet om konflikter i hjemmet eller generelle adfærdsproblematikker hos barnet (Husen 1996). Det samme kan ske i et litteratursociologisk perspektiv, da den svære samtale om livets udfordringer kan manifesteres i den skønlitterære fortælling, og på den måde bliver litteraturen noget, som man kan tale ud fra. Det giver ord og følelser til en situation, som man uden litteraturen måske ikke kan opnå.

Litteraturen og læsningen bliver derfor en stærk medspiller i identitetskabelsen i det senmoderne samfund, hvor så mange behov er opfyldt, at vi er nødt til at have mulighed for at kunne realisere os selv. Litteraturen bliver et supplement til forbedringen af den mentale trivsel blandt borgere, og den demokratiske meningsdannelse sker også igennem den litterære udforskning og samtale. Dog er opmærksomheden fra borgerne sværere at opnå end før, og derfor bør folkebiblioteket efter min mening kunne udvælge og formidle litteratur, der passer til forskellige typer af læsere, for undersøgelserne tyder på, at alt læsning er god læsning. På den måde bliver det ikke længere folkebibliotekernes opgave at skelne mellem hvilket litteratur, der er kulturdannende og hvilket der ikke er, for alternativet er, at færre og færre læser. Derudover har folk brug for en flerdimensionel oplevelse, og det er nok i højere grad denne oplevelse samt forudsætninger for at forstå litteraturen, som folkebiblioteket skal facilitere i det digitaliserede oplevelses- og videnssamfund.

Derfor vil jeg nu både tage afsæt i ønskerne fra ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker og mine forskellige overvejelser om, hvad begrebet læselyst dækker over. Herfra vil jeg komme med nogle læsefremmende strategier til voksensegmentet på Vejen Kommunes Biblioteker,

som vil tage afsæt i, hvad folkebiblioteket bør opfylde i et senmoderne samfund for at fremme læselysten. Jeg vil bruge viden og teori fra oplevelsesøkonomien for at fremme tilslutningen til de forskellige strategier, og derudover håber jeg, at det vil sørge for, at læserne ikke blot kommer, men også deltager og læser.

5. Samling og forsamling i Folkets Bibliotek

Folkebiblioteker har udviklet sig betragteligt de seneste 30 år, og her har særligt oplevelsestanken vundet frem. At danne oplevelser omkring litteraturen fylder mere og mere i litteraturformidlingen, da udlåns- og besøgstal giver biblioteket eksistensberettigelse i det digitaliserede videnssamfund, som vi har i dag. Bibliotekets funktion har ændret sig, og arbejdet handler nu mere om at præsentere litteraturen for brugerne, end at have en specifik materialepolitik og et materialepleje. Materialepolitikken på det enkelte bibliotek beror derfor i høj grad på, hvad og hvordan den givne biblioteksformidler har tænkt sig at formidle litteraturen. Her er det igen vigtigt, som bibliotekar med ansvar for materialeindkøb, at man orienterer sig i, hvad de forskellige typer af litteratur kan. Derudover er det en fordel at kigge på, hvilke typer af bøger, der har gode udlånstal, hvilken målgruppe man vil formidle til, og hvilke værker der er højaktuelle, som skaber anledning til debat og meningsdannelse.

Forskerne Rasmus Grøn og Gitte Balling redegør for folkebibliotekarens formidlingsrolle i det senmoderne samfund i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, årg. 1, nr. 3, 2012. Her italesætter de oplevelsesformidlingen som oplevelsesrationale, og derfra inddeler de denne form for litteraturformidling i to hovedformer (Grøn & Balling 2012: 51). Den første form er *formidling som oplevelse* (ibid.: 51). Denne dækker over ”performative litterære aktiviteter” (ibid.: 51), der iscenesættes i biblioteks- og formidlingsrummet. Den anden form er *formidling om/af oplevelse* (ibid.: 52). Her handler det om formidlingen af den personlige læseoplevelse fra biblioteksformidleren til biblioteksbrugeren. I mine læsefremmende strategier til Vejen Kommunes Biblioteker vil jeg have øje for de to forskellige hovedformer indenfor litteraturformidlingen med et oplevelsesrationale.

Den første strategi, som jeg vil præsentere, er en strategi, der i en vis udstrækning er bundet op på begge dele. Her vil jeg nemlig gerne præsentere to formidlingsarrangementer, hvor hensigten er, at de taler sammen. På den måde er det den samme litteratur, der bliver formidlet

til begge arrangementer, men der er både tale om formidling af en oplevelse og formidling som en oplevelse. Hvad det nærmere dækker over, vil jeg komme ind på i afsnittet ”Arrangementer og oplevelser”. Derudover vil jeg digitalisere den personlige formidling via podcastmediet, og komme med forslag til, hvordan biblioteket kan danne digitale fællesskaber, som kan blive tilgængelige for den mere travle biblioteksbruger i den erhvervsaktive alder. Da det netop er denne gruppe, som ledelsen af biblioteket har øje for at henvende sig til ved nye arrangementer, da der allerede bliver afholdt arrangementer for den ældre gruppe på nuværende tidspunkt. I præsentationen af begge typer strategier vil jeg forholde mig til Rasmus Grøn og Gitte Ballings arbejde, samt biblioteksdidaktik, hvor firerumsmodellen, som jeg præsenterede tilbage i afsnit 3, hører ind under.

Som en del af en læsefremmende strategi er indretningen på biblioteket også helt elementær, da biblioteksrummet skal have en række forskellige funktioner. På Vejen Kommunes Bibliotekers hovedbibliotek i Vejen by er der kommet en vandskade i 2023, som gør, at gulvet skal skiftes i løbet af 2024. I den anledning kan bibliotekets nuværende indretning tages op til overvejelse. Biblioteket blev indviet for ca. fem år siden i 2019, hvor det flyttede fra gamle lokaler. Ledelsen og de ansatte har i den sammenhæng indviet mig i, at der ikke blev gjort store overvejelser i forbindelse med flytningen og indretningen, men man godtog blot det bud, som man havde fået at leverandøren af biblioteksmøblerne. Sidenhen har personalet og ledelsen foretaget nogle få ændringer, men bibliotekets ledelse har et ønske om en gentænkning og omflytning – særligt nu hvor gulvet alligevel skal skiftes.

Jeg vil derfor præsentere en række forslag til, hvordan man kan skabe de nødvendige rum i det store biblioteksrum, så biblioteket kan rumme dets forskellige funktioner som fx studierum, fordybelsesrum, børnebibliotek, mødested, det tredje steds-funktion osv. Her vil jeg benytte mig af både billeder af den nuværende biblioteksindretning og tankerne bag denne som referenceramme, og herfra vil jeg bruge forskellige biblioteksteoretiske værker, som har beskæftiget sig med biblioteksrummet. På den måde vil jeg komme med en redegørelse over, hvad der er vigtigt at have øje for i biblioteksindretningen og komme med nogle forslag til, hvad der kan være vigtigt at prioritere i genindretningen af Vejen Bibliotek.

5.1 Arrangementer og oplevelser

På nuværende tidspunkt er der nogle enkelte arrangementer på Vejen Kommunes Biblioteker. Arrangementsplanlægningen er delt ind i en forårs- og en efterårssæson, hvor arrangementerne bliver planlagt nogle måneder i forvejen. På større biblioteker planlægger man ofte et år ad gangen, så formidlerne eller PR-afdelingen kan begynde at producere indhold til de sociale medier, plakater og logistiske elementer som lokalebookning, bestemmelse af antal eventuelle billetter samt personalevagtplanlægning. På Vejen Kommunes Biblioteker er den proces en smule anderledes. For det første står formidleren af arrangementer selv for de forskellige delelementer, der hører arrangementet til – eventuelt med hjælp fra de andre formidlere. Mængden af arrangementer er heller ikke særlig stor, og lige nu er de eksterne arrangementer i voksensegmentet primært forfatterforedrag og sy- eller strikkearrangementer. Herudover er der fem bogcaféer pr. sæson, hvor bibliotekarerne kommer med personlige anbefalinger, mens brugerne får serveret kaffe og småkager.

Denne form for arrangement er baseret på formidling af en personlig læseoplevelse, hvor de andre mere er bundet op på kreative sysler – eller naturligvis en fordybelse i et givent værk eller forfatterskab, når der er tale om et forfatterforedrag. Fokusset på kreative tiltag med forskellige syersker er med til at skabe et mødested for interesserede, men det er ikke altid, at disse arrangementer har litteraturen som udgangspunkt. I interviewet med ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker blev det klart for mig, at deres mål var at koble forsamlingerne – altså arrangementerne – op på samlingen – altså litteraturen. Dette har jeg taget til overvejelse i mit arbejde med at idégenerere og på sigt udføre andre former for arrangementer i voksensegmentet.

Jeg har i min tid som studentermedhjælper og praktikant haft mulighed for at komme med personlige anbefalinger til bogcaféerne, og jeg har også haft lejlighed til at afprøve et lidt anderledes koncept af til en bogcafé i marts 2024. Til en almindelig bogcafé af en times varighed er der tre bibliotekarere med, og det giver dem ca. 20 minutter hver. Der er én bogcafé i hver filial pr. sæson, og derudover er der to bogcaféer på hovedbiblioteket i Vejen pr. sæson. Jeg var med til at holde en bogcafé i Rødding, men inden det, var jeg med til at afholde en bogcafé i Vejen med to andre biblioteksformidlere, hvor jeg foreslog, at vi skulle give bogcaféen et aktuelt overordnet tema for at trække nogle læsere, som vi måske ikke ramte med det

almindelige koncept. Jeg ville gerne aktualisere litteraturen, og derfor foreslog jeg 'Kvindernes Internationale Kampdag' som tema. De to formidlere, som jeg skulle afholde bogcaféen med, er ikke uddannede bibliotekarer, men der var i stedet tale om en litteraturhistoriker og en sociolog, hvilket gav os en mulighed for at dreje et udgangspunkt ud fra vores individuelle faglige kompetencer. Vi byggede det sådant op, at sociologen startede med at tale om ligestilling i de danske samfund ud fra forskellige fagbøger, der beskæftigede sig med emnet. Herefter tog jeg over og benyttede mig af mine kompetencer fra mit sidefag, som er historie. Jeg talte om forskellige fagbøger, der dykker ned i historiske kvindeskikkelser, og særligt brugte jeg energi på Erik Klippings mor Margrete Sambiria, som man kan argumentere for, egentlig var Margrete 1., og derfor skulle vores abdicerede dronning Margrethe 2. måske i virkeligheden have heddet Margrethe 3. Herfra tog litteraturhistorikeren over, hvor hun førte lytterne gennem litteraturhistoriens kvindelige forfattere.

Den tematisk vinklede bogcafé lønnede sig, da vi oplevede, at der deltog nogle andre typer af læsere, da de var interesserede i temaet, som vi havde reklameret for på forhånd. Ved hjælp af reklameringen for det overordnede tema, vidste målgruppen, hvad de gik ind til. Men dette gjorde også, at det ikke længere tog afsæt i formidlernes fornyeligt læste og dermed personlige læseoplevelser. Derfor fik jeg idéen til at adskille bogcaféen og idéen om temaet og fordybelse indenfor særområder af litteraturen. Jeg oplevede også, at vi alle tre sagtens kunne have brugt en hel time på vores oplæg, da vi var personligt og fagligt engagerede i vinklen. Netop det personlige engagement i formidlingen er noget, som Åse Kristine Tveit italesætter vigtigheden af i værket *Innganger. Om lesning og litteraturformidling* (2004). Tveit beskriver, at indlevelsesevnen hos lytteren bliver forbedret, hvis formidleren selv har engagement og interesse i det formidlede (Tveit 2004: 34). Så selvom det nye koncept ikke længere passer direkte ned i Rasmus Grøn og Gitte Ballings definition af en formidling af en oplevelse, så er det meningen, at det stadig skal trække på idéen om, at formidleren definerer rammerne og temaet, så det personlige engagement og fagligheden bibeholdes i formidlingen.

Konceptudviklingen af det nye arrangement skulle derfor have afsæt i mine egne faglige kompetencer og interesseområder indenfor litteraturen, da jeg selv skal prøve konceptet af. Dog er det meningen, at arrangementet skal ende ud med at være et fast koncept, som alle formidlerne kan byde ind på, så det kan vinkles ud fra deres egne personlige interesser og

kompetencer. På den måde kommer biblioteket også til helt naturligt at motivere forskellige typer af læsere, da formidlerne på biblioteket også har forskellige kompetencer og motivationsfaktorer (Bilag 2). Jeg har valgt, at fokuset skal være på Tove Ditlevsens liv og forfatterskab, og at arrangementet skal hedde 'Litterær Salon'. Meningen med den litterære salon er at dykke ned i, hvem Tove Ditlevsen var, hvilke værker, hun har udgivet som taler ned i denne beskrivelse, da værkerne arbejder rundt om hende som mennesker eller hendes alterego Lise Mundus – altså et selvbiografisk eller autofiktivt afsæt, og hvilke bøger i bibliotekets samling, der er relevante i denne henseende. Derfor er jeg startet med at forholde mig til bibliotekets samling, så jeg har et fokus, der efter ønsket fra ledelsen, er på forsamling omkring samlingen af bibliotekets allerede indkøbte materialer.

Her har jeg fundet både faglitteratur og skønlitterære værker. De skønlitterære værker, som jeg har udtaget, tæller *Barndommens gade* (1943), *Ansigterne* (1968) og *Vilhelms værelse* (1975). Derudover har jeg valgt en række selvbiografiske - altså faglitterære - materialer. Disse er bl.a., *Barndom* (1967), *Ungdom* (1967), *Gift* (1971) og *Kære Victor: breve fra Tove Ditlevsen til Victor Andreassen 1972-1976* (1993). Indenfor litteraturvidenskaben ville man argumentere for, at Ditlevsens Københavnertriologi er en del af hendes skønlitterære udgivelser, men i biblioteksverdenen går man efter DK5-systemet. Her er de tre værker kategoriseret som erindringer og de står derfor i faglitteraturen under DK5-nummeret 99.4, som er biografiske værker. Derfor har jeg her omtalt dem som en del af de faglitterære supplementer, da brugerne finder dem herunder. Til sidst har jeg andre faglitterære bidrag som ikke er skrevet af Tove Ditlevsen selv, men af andre, og det er; *Tove Ditlevsen i billeder: en livsskildring* (2023) af Anne Lise Marstrand-Jørgensen, *Tove Ditlevsen: myte og liv* (1997) af Karen Syberg, *Tove Ditlevsen var min mormor: en familiehistorie om skam, skæbne og tilgivelse* (2023) af Lise Munk Thygesen og *Små hverdagsproblemer: Tove Ditlevsens brevkasse i Familie journal 1956-1976* (2021) med bidrag af Jakob Sandvad og Ida Edel Salling-Jensen. Et sidste faglitterært materiale, som jeg har valgt at medtage, er *Ud af skyggerne: kvindernes litteraturkanon* (2023) af Erik Skyum-Nielsen, som portrætterer Tove Ditlevsen i en litteraturhistorisk kontekst.

Formålet med at tage disse forskellige typer af værker med, er at lære arrangementsdeltagerne og dermed brugerne, hvordan Tove Ditlevsen kan læses, hvordan man skal forstå hendes samtid, og hvorfor det stadig er interessante problematikker den dag i dag,

som hun tager op i sine udgivelser. Så det er ikke kun udlånet indenfor faglitteraturen, som jeg ønsker at fremme i denne formidling, men også alle de skønlitterære værker af Tove Ditlevsen, som Vejen Kommunes Biblioteker ligger inde med på hylderne. Jeg vil tale til den del af læsergrebsmodellen, hvor litteraturen er i forgrunden, men samtidig vil jeg give tilhørerne en forståelse for, hvordan de måske kan forstå dem selv gennem Tove Ditlevsens tekster.

Det er samtidig vigtigt for mig at give rum og plads til medskabelse (jf. firerumsmodellen), da også denne form for formidling er med til at styrke læsemotivationen i en given målgruppe. Derfor vil jeg gøre plads til den litterære samtale ved at sørge for at spørge ind til tilhørernes forhold eller første møde med Ditlevsens digtning, men jeg vil også meget gerne have dem til selv at komme med forslag til eventuelle andre aspekter af værkerne gennem spørgsmål og samtale. Jeg vil give plads til spørgsmål, debat og undren, så det ikke blot bliver en lang gennemgang fra min side, men i stedet et samspil mellem mig som formidler og brugerne som deltagere, og derved medskabere. Erfaringer fra mine formidlinger under bogcaféer på biblioteket, har vist mig vigtigheden i at give brugerne lov til at forholde sig til bogen fysisk ved at holde den i hånden, mærke den, se den og blive inspireret. Her er der også forskellige kriterier, der falder ind – nemlig bogens udseende. Jeg har forsøgt at vælge bøger ud fra den tese, at udseendet på en bog vægtes højt. Men på Vejen Kommunes Biblioteker er der også samtidig en samling, hvor der er en masse ældre udgaver af Tove Ditlevsens værker. Disse udgaver vælger jeg også at medtage, da jeg mener, at det kan bidrage til motivation for andre, da bogens udseende har betydning for nogen i den forstand, at de ønsker nye genudgivet værker, mens andre godt kan lide de originale udgivelser (Bilag 2). Dog er der en overvægt i min undersøgelse, som gerne vil have en ny og flot bog i hænderne, når de går på biblioteket (Bilag 2), og derfor har jeg valgt at forsøge at opfylde dette kriterie i min udvælgelse. Dog har Vejen Kommunes Biblioteker ikke indkøbt en genudgivelse af fx *Barndommens gade* eller *Barndom*, men jeg har valgt at medtage titlerne alligevel, da jeg vurderer, at de ikke kan undværes. Jeg forsøger på den måde hele tiden at have blik for, at der findes forskellige typer af læsere, forskellige præferencer og forskellige motivationskilder.

Som produkter til selve den litterære salon har jeg valgt at lave en folder, hvor jeg samler alle de nævnte medbragte titler, og et slideshow, så brugerne også har nogle fysiske formidlingsgreb at forholde sig til. Jeg tror på, at min faglige viden og mit eget personlige

engagement kan have en positiv effekt på brugernes oplevelse, så det både skaber et møde-, oplevelses- og læringsrum for deltagerne. I samskabelsens tegn vil jeg afslutte den litterære salon med en fælles højskolesang i form af Anne Linnets fortolkning af *Barndommens gade* fra 1987, hvor deltagerne får tildelt en højskolesangbog og jeg sætter klaverspil på fra YouTube som en afrunding på den litterære fordybelse i Tove Ditlevsens liv og virke. Samtidig vil jeg også gerne skabe en flerdimensionel oplevelse, som er noget af det, Lars Handesten berører i hans definition og redegørelse af ydre faktorer indenfor bestsellerismen.

Handesten kommer netop ind på, at en bog har gode muligheder for at blive en bestseller, hvis den er en del af en flerdimensionel oplevelse, hvor læsningen blot er én ud af flere oplevelsesmuligheder. Derfor er meningen med den litterære salon, at den skal indramme et tema, hvor biblioteket kan få et andet eller flere andre arrangementer til at tale ind i selve tematikken. I denne sammenhæng har jeg valgt at fokusere på filmatiseringen af værker, da jeg kan se på udlånsstatistikkerne på Vejen Kommunes Biblioteker, at bøger som *Kaptajnen og Ann Barbara* (2020) af Ida Jessen og *Meter i sekundet* (2020) af Stine Pilgaard var højt oppe på de mest udlånte voksenskønlitterære materialer i 2023, da de netop blev filmatiseret i 2023. Først var min tanke, at jeg ville vise filmen *Toves Værelse* fra 2023, men det blev hurtigt umuligt, da den ikke er udgivet til biblioteksbrug. Derfor måtte jeg i tænkeboks, da jeg meget gerne ville holde filmvisningen aktuel og relevant. Den eneste film, som jeg kunne komme i tanke om ville være relevant, og som var udgivet til biblioteksbrug og som er en del af Vejen Kommunes Bibliotekers samling var *Barndommens gade* fra 1987, hvor en ung Sofie Gråbøl er i hovedrollen. Jeg synes ikke selv, at det er den helt optimale filmvisning, da *Toves værelse* ville være meget mere aktuel, men idéen om en flerdimensionel oplevelse omkring materialesamlingen kunne på denne måde indfries.

Filmvisningen er dog et andet arrangement, som skal løbe af stablen i samme uge, men nogle dage senere end den litterære salon. Igen er tanken, at arrangementet skal kunne genbruges flere gange, men med forskellige litterære afsæt, hvor forskellige voksenformidlere på biblioteket kan komme med input og tage afsæt i deres egne litterære interesser. Dette er selvfølgelig med en forudsætning om, at der er en interesse fra de øvrige ansatte på Vejen Kommunes Biblioteker. Jeg bor selv i Vejen, og Vejen er en by, som har mange butikker, et par caféer og et idrætscenter – men ingen biograf. Derfor vil jeg gerne knytte den litterære interesse

til biografoplevelsen, og jeg er derfor dykket ned i, hvordan man kan sørge for, at brugerne får en oplevelse, og hvordan oplevelsesøkonomiens forskellige teorier, kan have en positiv påvirkning på udformningen af filmvisningen som litterær oplevelse.

Heidi Hansen, der er forsker og underviser i branding, bæredygtighed og kommunikation præsenterer og udfolder oplevelsesøkonomiens forskellige aspekter i hendes niende kapitel ved navn "Oplevelsesbaseret branding" i hendes værk *Branding, teori, modeller, analyse* fra 2012. Hun beskriver her, at "Oplevelsesøkonomien er baseret på at skabe følelser" (Hansen 2012: 233). Under disse forskellige følelser, der kan skabes, præsenterer Hansen forskellige behov hos brugeren, der kan afdækkes. Her er der det sociale behov, hvor oplevelsen finder sted med andre. Et egobehov, som kan være selvforkælelse ved en frisør eller i en wellnessafdeling. Et selvrealiseringsbehov, som fx kunne være at springe ud fra faldskærm. Og til sidst er der et altruistiskbaseret behov, som kunne være at støtte forskellige velgørenhedsorganisationer eller lign. (ibid.: 233). I udformningen af filmvisningen som tilbud, er det relevant at forholde sig til de tre første behov, der er det sociale behov, det egocentrerede behov og det selvrealiserende behov.

Det sociale behov taler ind i den del af firerumsmodellen, som er biblioteket som et mødested for ligesindede, hvor det er meningen, at et arrangement som filmvisningen skal skabe et sådant sted. Det selvrealiserende behov passer også sammen med de tanker, som jeg tidligere har præsenteret her i specialet, der knytter sig til sociologen Anthony Giddens overvejelser om det senmoderne samfund og menneske, og derfra sondringen og udfoldelsen af oplevelsessamfundstanken af sociologen Gerhard Schulze. Selvrealiseringen sker i den kulturelle oplevelse og aktivitet, der i fremtiden skal være en mere hyppig del af Folkets Bibliotek på Vejen Kommunes Biblioteker. Til sidst har vi den egocentrede behovsopfyldelse, der skal opfyldes ved komfort og stimulering af sanser, som jeg også vil sørge for at indfri i filmvisningstilbuddet, der knytter sig til materialesamlingen.

Formålet med at knyttet oplevelsesøkonomiske teorier på filmvisningen er at fremme udlåns- og besøgstallet i Folkets Bibliotek. Heidi Hansen knytter sine oplevelsesøkonomiske overvejelser om branding i virksomheder op på værket *The Experience Economy* (1999) af B. Joseph Pine II og James H. Gilmore, som jeg også er dykket ned i. I dette værk beskrives oplevelsesøkonomien som en avanceret form for serviceøkonomi, hvor virksomheder og

organisationer skal udføre en service overfor kunden, der engagerer denne i en oplevelse, der knytter sig til virksomhedens eller organisationens produkt (Pine & Gilmore 1999: 24). I tilfældet med biblioteket som den udførende aktør, så er det vigtigt at gøre opmærksom på, at det her adskiller sig fra klassiske produktsælger virksomheder, da biblioteket ikke har et produkt, der skal sælges, men i stedet en bog, der skal lånes ud.

Idéen med at knytte oplevelsen på lånet af en bog er ikke blot at efterleve selvrealiserings- og oplevelsessamfundstanken i biblioteksformidlingen, men også for at øge udlånstallet, da Pine og Gilmore mener, at betalingsvilligheden – og i dette tilfælde lånevilligheden – er stigende, hvis produktet – i dette tilfælde bogen – iscenesættes som en oplevelse (Hansen 2012: 233). Det er også netop dette element, som Lars Handesten redegør for, når han beskriver nogle af de ydre elementer, der gør en bog til en bestseller. Her taler han om fordelene ved at bogen bliver en del af en flerdimensionel oplevelse. Derfor mener jeg, at der er belæg for, at en formidling af litteraturen som en oplevelse med et oplevelsesøkonomisk afsæt er ideel for at fremme udlånstallet og den generelle litterære interesse i Folkets Bibliotek.

Heidi Hansen lader også sine overvejelser inspireres af Pine og Gilmores fire oplevelsesdomæner (Pine & Gilmore 1999: 51), der består af 1) underholdning, hvor det handler om at føle og sanse, 2) Uddannelse, der handler om at lære, 3) Æstetik, der handler om at være der og til sidst 4) Eskapisme, hvor man møder andre virkeligheder (Hansen 2012: 234). De fire oplevelsesdomæner (Pine & Gilmore 1999: 51) skal forstås på samme præmis, som Henrik Jochumsens firerumsmodel, som er til inspiration og ikke diktering, for oplevelsen kan ligesom bibliotekets funktion i firerumsmodellen placeres i flere domæner og veksle mellem disse. Og ser man på filmvisningen i sammenhæng med den litterære salon, så er det mest af alt spændingen mellem oplevelses- og uddannelsesdomænet, der er interessant.

Netop mødet mellem disse to domæner har sit helt eget navn, som er en sammentrækning af det engelske education (uddannelse) og entertainment (underholdning), som bliver til begrebet *edutainment* (Hansen 2012: 235), og når oplevelse og uddannelse smelter sammen, så er det medvirkende til, at deltagerne holder mere fokus og opmærksomhed (Pine & Gilmore 1999: 53), og det er netop dette, som jeg håber kommer til at være tilfældet, når den litterære salon om Tove Ditlevsen både bliver knyttet sammen med filmvisning og sang fra højskolesangbogen. Oplevelsen bliver ifølge Pine og Gilmore stærkere, jo flere

oplevelsesdomæner, der spiller ind i samme oplevelse, og derfor er det en fordel, hvis man som produktsælger – og i denne sammenhæng litteraturformidler – kan knytte oplevelsen på flere domæner, end måske bare edutainment-delen. Eskapismen bliver opfyldt i mødet mellem tekst og læser, og det er selvfølgelig en information, der er vigtigt at opmærksomgøre brugerne på. Men eskapismen kan også være en oplevelse som en form for virkelighedsflugt, hvor biblioteket kan bruges som et tredje sted og et møderum. Derfor har det været vigtigt for mig at have fokus på den komfortable del af filmvisningen.

Filmvisningen skal foregå i foredragssalen på Vejen Bibliotek. Salen bruges ofte til større arrangementer, interne fællesmøder eller eksterne arrangementer og forsamlinger. Tidligere har den været benyttet til bogcaféen, men det har biblioteket efterfølgende valgt at rykke ud i udlånet, så det er tættere på samlingen. I salen er der storskærm og DVD-afspiller til rådighed. I foredragssalen er der også almindelige stole og borde, men disse har jeg ikke tænkt mig at benytte mig af, da jeg gerne vil gøre det komfortabelt og rart for deltagerne. Derfor har jeg optalt en række lænestolsmøbler, der er placeret rundt i det to etagers udlån på Vejen Bibliotek, der tæller 23 stole. Disse komfortable og bløde lænestole skal udrustes med et lille bord, der også er til rådighed på biblioteket i forvejen, og på den måde er idéen at skabe en æstetik, der minder om en biograf, selvom vi befinder os i en foredragssal på et bibliotek. Dette skulle også gerne være med til at tale til den æstetiske oplevelse, og på den måde bliver de forskellige oplevelsesdomæner spillet sammen i udfoldelsen af filmvisningen, da den samtidig er forbundet med den litterære salon.

Et virkemiddel i den oplevelsesøkonomiske tænkning, som Pine og Gilmore kommer ind på, er stimulationen af brugerens sanser, som kan medvirke til at en oplevelse bliver stærkere og mere mindeværdig (Pine & Gilmore 1999: 86), og et af Pine og Gilmores principper er netop, at jo mere mindeværdig oplevelsen er, jo mere stiger købsvilligheden hos forbrugeren. Derfor har jeg arbejdet med at styrke både lugte-, smags- og synssansen i udformningen af filmvisningskonceptet. De virkemidler, som jeg har arbejdet med indtil videre, er i den grad et tema, hvor Tove Ditlevsen indgår, men måske i særdeleshed biografoplevelsen. Her bliver tematiseringen en vigtig del af oplevelsen, da det "At tematisere en oplevelse er ensbetydende med at skrive en fortælling, tilhøreren kan tage del i" (ibid.: 71). Jeg har udvalgt, hvilke sanseinput jeg vil spille på, ud fra hvad jeg mener, at en biografoplevelse indebærer, da "De

sansemæssige stimulationer som ledsager en oplevelse, bør understøtte og forstærke temaet” (ibid.: 85). Derfor har jeg indkøbt biografbægere, der skal fyldes med popcorn, så der både bliver styrket en syns- og en lugtesans, og derudover skal der serveres sodavand og vand til deltagerne. For at stimulere lugtesansen har jeg allieret mig med en café, der ligger på biblioteket lige ved indgangen til foredragssalen. Caféen er et socialt kommunalt tilbud, hvor udsatte og sårbare mennesker kan arbejde, og caféen er derfor åben et par timer over middag hver dag. Jeg har fået lov til at låne deres køkken, så jeg kan poppe nogle poser popcorn i mikroovnen, så lugten af popcorn kan brede sig til indgangen af foredragssalen. På den måde, forventer jeg, at oplevelsens tema og de dertilhørende sanser bliver stimuleret.

Disse to arrangementer, der bygger på samlingen for at skabe forsamling, kommer til at foregå som et pilotprojekt i starten af junimåned, men det er meningen, at arrangementerne kan gentages som tilbagevendende begivenheder, så de bliver en fast del af repertoire i formidlingssæsonerne i Folkets Bibliotek på Vejen Kommunes Biblioteker. Hele idéen er at åbne op for læseglade fællesskaber og gøre samtalen om litteraturen tilgængelig for de erhvervsaktive brugere i Vejen Kommune. For at gøre den litterære samtale og læsefællesskaber tilgængelige i det senmoderne videns- og digitaliseringssamfund, har jeg også gjort mig overvejelser om en digitalisering og tilgængeliggørelse af netop dette.

5.2 Et digitalt læsefællesskab

I et digitaliseret videnssamfund kan vi ikke komme udenom, at digitaliseringen af diverse institutioner i form af indførelsen af MitID og borgerserviceydelser, samt fællesskaberne omkring hvad der interesserer os på de sociale medier, fylder mere og mere i vores hverdag (Ploug 2021: 2). Vi ser blandt andet læsefællesskaber på diverse platforme under navnene BookTok på TikTok og Bookstagram på Instagram, der efterhånden er uafhængige aktører i den litterære institution, som er drevet af bogbloggere, der vurderer litteraturen ud fra egne præmisser og anbefaler den på kryds og tværs. På mange områder er digitaliseringen af vores hverdag uundgåeligt, men det har også resulteret i mistrivsel blandt borgerne, da ensomheds- og utilstrækkelighedsfølelsen bliver forstærket i digitaliseringen af vores liv, hvor platforme rummer glansbilleder af tilværelsen (Ågård, Madsen & Ringheim 2022). Problematikken er ikke ny, og for at komme den til livs er der kommet mange forskellige forslag på banen. Læsningen

af skønlitteratur er en af de faktorer, som undersøgelser viser, er med til at øge den mentale trivsel, da det skaber fordybelse, samtale og anerkendelse (Læseforeningen u.d.). Derfor vil jeg udarbejde en strategi med det formål at udnytte de digitale platformes potentiale indenfor litteraturformidlingen og fremmelsen af læselyst.

I Danmark er et eksempel på skønlitteratur som sundhedsfremmende værktøj Læseforeningens arbejde med opbyggelsen og udbredningen af læsefællesskaber. Læseforeningen er en social frivillig organisation der blev stiftet i 2010, der arbejder med litteratur, mental sundhedsfremme og socialt udviklingsarbejde (Læseforeningen u.d.). Formålet med organisationen er at skabe fællesskaber, der kan mødes om litteraturen med plads til meningsfulde samtaler (ibid.). En af de metoder, som Læseforeningen bruger, er guidet fælleslæsning, som flere af bibliotekarerne i Vejen Kommunes Biblioteker faktisk er uddannet i. Her læser man sammen kortere tekster, som åbner op for en samtale mellem deltagerne og læseguiden. Det er en form for læseklub, men uden at deltagerne skal læse en roman fra gang til gang. På Vejen Kommunes Biblioteker bruger bibliotekarerne ikke deres evner indenfor metoden i øjeblikket, men det ville være en fordel af skabe læsefællesskaber på denne præmis ift. fx mødregrupper eller forældre på barsel, da det ville gøre læsefællesskabet mere tilgængeligt, når overskuddet og tiden ikke er til at læse en roman én gang i måneden. Da jeg ikke selv er uddannet indenfor guidet fælleslæsning, vil jeg dog i stedet tage et andet afsæt i mit forslag til en udvikling og udbygning af lettilgængelige læsefællesskaber på Vejen Kommunes Biblioteker, men jeg vil have tanken om skabelsen af læsefællesskaber uden behov for læsningsforberedelse in mente, da jeg tror, det kan lokke flere mennesker til.

På Vejen Kommunes Biblioteker er der lige nu en håndfulde læsekredse, som er styret af bibliotekarere, mens der er nogle selvdrevne læsekredse, hvor der er private læsekredsledere. Der er rift om pladserne til de læsekredse, der er biblioteksstyrede. Samtidig er der meget sjældent åbne pladser, da medlemmerne er med i en lang årrække, og det er kun, hvis der går et medlem ud, at der er plads til en fra ventelisterne. Derfor er det min vurdering, at det er svært at deltage i læsefællesskaber, hvis man ikke på forhånd har en gruppe, som man deler læsefællesskaber med i lokalområdet. Biblioteket har en læsekredssamling, så det er nemt for dem at facilitere en læsekredse med materiale, som kan lånes på én gang i mange eksemplarer, men hvis du ikke har nogen at indgå i en læsekreds med, så har Vejen Kommunes Biblioteker

på nuværende tidspunkt ikke noget af tilbyde - andet end et forslag til ophængning af eventuelle plakater med forespørgsler i lokalområdet eller forespørgsler til brugerens egne nære relationer.

Derfor mener jeg, at biblioteket bør udnytte lysten til læsefællesskaberne brugerne i mellem ved både at facilitere arrangementer, hvor læsekredsinteresserede borgere kan mødes, så de kan stifte bekendtskab med hinanden, og måske på sigt kan danne læsefællesskaber den vej igennem. Men en anden mulighed er også at digitalisere læsefællesskabet, så samtalen om litteraturen bliver frit tilgængeligt og nemt at tilgå for borgerne – også i den erhvervsaktive alder, hvor man måske har flere bolde i luften med familie, husdyr og have, der skal passes. En digitalisering af læsefællesskabet taler også ind i den udvikling, som vi ser lige nu, hvor der opstår litterære fællesskaber på de sociale medier. Derudover oplever Vejen Kommunes Biblioteker også et kolossalt pres på det digitale tilbud eReolen, hvor borgerne kan låne og lytte til lydbøger. Hvert lån koster biblioteket penge, så det er ikke et uendeligt antal af materialer, der er til rådighed hver måned. Faktisk forholder det sig lige nu sådan, at eReolen på Vejen Kommunes Biblioteker typisk lukker for udlån i midten af måneden, da grænsen bliver nået. Biblioteket har forsøgt med indsætning af flere midler til eReolen, men hver gang der bliver afsat midler til fx eReolen, så skal pengene findes et andetstedsfra, hvilket i den lange bane kan gå ud over rådighedsbeløbet for materialeindkøb eller vedligeholdelsen af biblioteksrummet. Og på trods af, at der bliver prioriteret flere midler til eReolen, så når den stadig at løbe tør inden måneden er slut, hvilket er uhensigtsmæssigt.

Men interessen for lydbøger på eReolen blandt Vejen Kommunes borgere viser også, at de er digitalt med, og at de kan lide lydproduceret indhold. Derfor mener jeg, at en digitalisering af læsefællesskaber i lydform ville kunne være med til at åbne læseoplevelsen op for flere borgere i forskellige aldre, og det ville den vej igennem være med til at styrke læselysten, som er bibliotekets kerneopgave. I kerneopgaven står der også, at biblioteket skal danne ramme for fællesskaber og styrke samtalen om litteraturen. Herudover står der skrevet i biblioteksloven, at faciliteringen af materialerne på folkebibliotekerne skal være alsidige og aktuelle. Her vil en podcast som læsefællesskab passe ind, og det kan samtidig tale ind i bibliotekets andre tilbud, så oplevelsens muligheder ved læsningen af bøger kan øges.

Under corona havde Vejen Kommunes Biblioteker en podcast med navnet *LydPodden – biblioteket til din øregang*, som består af 13 episoder, der behandler forskellige emner indenfor både litteraturen og bibliotekets daglige drift. Mest af alt opstod det i en situation, hvor den fysiske formidling og deltagelse blev umuliggjort af coronarestriktionerne på daværende tidspunkt. Derfor kørte podcasten også kun i 2020, og har ikke været udgivet siden. Dengang var podcasten ikke opbygget på en bestemt måde, men tog mere eller mindre tilfældige emner op, hvor der var skiftende gæster fra medarbejderstaben. Podcasten fungerede i den funktion, som den var tiltænkt i, men min ambitioner for en eventuel genoplivning af denne podcast bygger på andre forestillinger – netop skabelsen af læsefællesskaber.

I marts måned 2024 blev jeg af ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker sat i en arbejdsgruppe med en nyansat og forholdsvist nyuddannet bibliotekar på 30 år. Vi fik til opgave at gentænke og idégenere forskellige projekter, som skulle fremme læsefællesskaber og læselysten blandt de voksne borgere i Vejen Kommune, og vi fandt hurtigt ud af, at vi begge havde en forkærlighed til podcastgenren, og jeg kendte til de ovennævnte problematikker samt muligheden for genåbningen af *LydPodden*, som er et domæne, biblioteket stadig ejer rettighederne til. Derfor kunne vi benytte os af det udstyr, som blev indkøbt dengang og ændre en smule på navnet, så det bliver; *LydPodden – din digitale bogklub*. Vi gik i gang med sammen at udforske, hvilke muligheder podcasten kunne give os, hvilket udtryk podcasten skulle have, hvad den skulle indeholde, og hvilken opbygning og form, som vi kunne se os selv i som podcastværter. Derudover gjorde jeg mig en række overvejelser omkring, hvad et læsefællesskab skal kunne rumme, hvilke formidlingsgreb, man kan dykke ned i, og hvordan læsefællesskaber bygges op om den individuelle læseoplevelse.

Til at bevæge mig ind i dette felt har jeg gjort brug af Rasmus Grøn og Gitte Ballings artikel ”Formidling af læseoplevelser? En undersøgelse af læseoplevelsens karakter og mulige formidlingspotentiale” trykt i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, årg. 1, nr. 3 fra 2012, som er samme nummer af tidsskriftet, som jeg tidligere har henvist til i dette afsnit. Som sagt skelner Grøn og Balling mellem formidlingen af en oplevelse, og oplevelse som formidling. I min planlægning af den litterære salon og filmvisningen på Vejen Bibliotek gjorde jeg størst brug af deres retning; formidling som oplevelse. Når man taler om læsefællesskaber i læsekredse er der derimod tale om en formidling af en læseoplevelse, og

det er netop dette spektrum, som de arbejder med i denne artikel, hvor de undersøger ”hvad der definerer en læseoplevelse og hvordan den lader sig kommunikere sprogligt” (Grøn og Balling 2012: 7). Kort opsummeret forholder Balling og Grøn læseoplevelsen overfor en receptionsteoretisk forståelse (ibid.: 9), ligesom jeg har gjort i mit arbejde med at definere læselysten. De kommer frem til, at læseoplevelsen er individuel og vanskelig sprogligt at kommunikere ud, da tekstens værdi opstår i mødet mellem tekst og læser – hvilket er det samme, som Rita Felski kommer ind på i hendes postkritiske tilgang.

Formidlingen af en læseoplevelse bliver derfor vanskelig, da sproget ikke i sig selv rækker til at beskrive den læste oplevelse. Dog konkluderer Grøn og Balling, at det tætteste man kan komme på formidlingen af en læseoplevelse, er i dialogen med andre om den (ibid.: 15). Her trækker de på tråde mellem oplevelse og erfaring, og ved en erfaringsudveksling kan man kommunikativ komme tæt på den læste oplevelse. Derudover rummer samtalen med andre om et givent værk en erkendelsesproces, hvor forståelsen af bogen bliver styrket hos de forskellige læsere (ibid.: 16). Derfor bør formidling af læseoplevelser ske i samtalen med andre, og ikke som en envejskommunikation i fx bogcaféer. I det regi bør fokuset i stedet være på oplevelsesværdien, som jeg også har udtrykt og udarbejdet i det foregående afsnit.

Det betyder, at hvis man som formidler skal formidle sin egen personlige læseoplevelse, skal det altså foregå i dialogen med andre. Derfor har vi valgt at bygge podcasten op som en samtalepodcast, hvor vi sidder og taler med hinanden om en læseoplevelse, som vi begge har haft fornyeligt. Her sørger vi også for at komme ind på, hvad værket overordnet handler om, så man kan være med i lytningen af podcasten, selvom man ikke har læst – altså lidt samme præmis som den guidede fælleslæsning. Tanken er, at dialogen skal have retning af en samtale, som ville foregå til en regulær læsekredsaften. Derudover vil vi komme med viden og betragtninger, som knytter sig til vores faglighed – i mit tilfælde er det min viden indenfor de forskellige litteraturvidenskabelige aspekter samt historiske aspekter indenfor litteraturen. Derudover er det vigtigt, at podcasten læner sig om af ledelsen på Vejen Kommunes Bibliotekers ønsker ift. hvad læsefællesskaberne i Folkets Bibliotek skal skabe; nemlig dannelse, læren om mennesket og demokratisk debat.

Det er vigtigt at forstå, at litteraturen kan bruges som en samfundsaktør, da den giver et tredje sted at tale ud fra. I podcastregi kunne dette betyde, at man kiggede på værker som

Betonhjerter (2023) skrevet af Sara Rahmeh i forbindelse med, at staten vælger at rive boligblokke ned i særligt udsatte boligområder. Dette kan man, da *Betonhjerter* er en kærlighedserklæring til boligblokken, da den er et hjem for utroligt mange mennesker. Dette skaber et vindue ind i en anden eksistentiel virkelighed, end man måske har som beboer på en villavej i Vejen, hvor der ikke er nogen udsatte boligområder. Her kunne man også sammenligne udgivelsen med Yayha Hassans digte fra 2013 og 2019, da han har en noget anden udlægning af forholdene på blokken. Begge dele for at skabe debat, opmærksomhed og samtale om litteraturen i et samfundsmæssigt dannelsesperspektiv. Andre titler, som er værd at nævne her, er; *Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet* (2022) af Glenn Bech, der behandler klassekampe, der er geografisk, seksuelt eller økonomisk betinget. I den sammenhæng kunne man tale om centraliseringen af kulturstøtten og sygehusene, hvilket ville være relevant i sammenhæng med fx Folketingsvalget. Man kunne også kigge på et værk som; *Alt ændrede sig* (2024) af Lotte Elmann Wegner, som handler om en familie med en terminalsyg, og hvordan de pårørende og andre efterladte forholder sig til døden. Denne bog kunne fx været egnet til at åbne op for debatten om aktiv dødshjælp, da den åbner et vindue til både den syge og de omkringstående familiemedlemmer, der ikke kan gøre andet end at vente.

På denne måde kan formidlingen af læseoplevelsen opstå i samtalepodcasten mellem to litteratur- og kulturformidlere, og derudover kan debatten give et rum til tilhørerne, som fremmer debat, dannelse, samfundsperspektiv og den menneskelige forståelse. Dog er det ambitionen, at podcastlytterne trækkes ind på biblioteket for at låne bøgerne eller benytte sig af andre af bibliotekets tilbud, og derfor ville det være en fordel, hvis man kunne knytte lytningen af podcasten med andre oplevelsestilbud fra biblioteket, så indlevelsen i værkerne, som bliver omtalt i podcasten, åbner op for et bredere udvalg af oplevelser, som er knyttet til læsningen af værkerne. Det kunne fx være en gennemgang af forfattere, som kommer til BogForum i København, da Vejen Kommunes Biblioteker hvert år arrangerer en bustur dertil.

Det er samtidig vigtigt, at formidlingen af læseoplevelserne i podcasten hænger sammen med materialebestanden på biblioteket, da det ville give den bedst mulige effekt ift. udlån, at materialerne kunne stilles til rådighed for brugerne, når de blev omtalt i podcasten eller blev offentliggjort i starten af en podcastsæson. En sæson kunne vare i 10 uger – altså indeholde 10 afsnit, som var præproduceret og klar til udgivelse, og et år kunne indeholde fire sæsoner, som

havde hver deres tilhørende værksliste, hvor brugerne kunne finde de omtalte værker både før og efter udgivelsen – alt efter hvordan de selv ønskede at udnytte podcasten. I den sammenhæng giver det derfor bedst mening, at bøgerne er tilgængelige for brugerne og ikke har for lange reserveringslister og derved ventetid. Ledelsen har givet min kollega og mig lov til at budgettere til indkøb af ekstra materialer, og derudover vil vi kigge ned i de læsekredssæt, som biblioteket allerede har investeret i. Her er der bl.a. bøger som *Løgneren* (1950) af Martin A. Hansen, som ville være interessant for dem, der er interesseret i fin- og kanonlitteraturen (jf. Læsegrebsmodellen) og derudover er der værker som *Annas sang* (2022) af Benjamin Koppel, som i højere grad henvender sig til læsere af populærlitteraturen og det brede.

Sidste år havde biblioteket besøg af Benjamin Koppel til en forfatteraften, og til lignende arrangementer i fremtiden vil det være interessant at inkludere bibliotekets egen podcast i den oplevelse i form af en særepisode med eller om forfatteren eller blot en episode om bogen, da podcasten på den måde ville åbne op for den brede oplevelsesdimension, der ville trække flere udlån og interesse for værket. Dog er det vigtigt, at man også i denne sammenhæng bibeholder sit eget engagement og egen interesse indenfor det formidlere som formidler, som Kristine Tveit påpeger vigtigheden af i hendes litteraturformidlingshåndbog.

På sigt kunne man skabe arrangementer, som henvendte sig til lytterne af podcasten med målet om at skabe fysiske læsekredse, hvor en formidler kunne være fødselshjælper, men gøre gruppen selvkørende med en frivillig læsekredsleder blandt deltagerne. Digitaliseringen af læsekredsen ville på den måde bidrage til skabelsen af fysiske litterære fællesskaber, aflaste presset fra eReolen og åbne et vindue til andre eksistentielle virkeligheder, som kan bruges i debatskabende samtaler – noget som alt sammen er med til at styrke fordybelsens, skolegangen og den mentale trivsel for unge og voksne i den erhvervsaktive alder. I de to afsnit om arrangementsudvikling og digitalisering af læsefællesskaber, har jeg berørt det område, der dækker over den direkte litteraturformidling. Derfor vil jeg nu vende mig mod den indirekte litteraturformidling, der knytter sig til indretning, udstillinger og bibliotekets rum i rummet.

5.3 Biblioteksrummet

Den indirekte litteraturformidling knytter sig til biblioteksrummet og til biblioteksbygningen, og Vejen Kommunes Biblioteker består som sagt af tre mindre filialer i Brørup, Holsted og Rødding

og et nyopført hovedbibliotek i Vejen. Filialerne i Holsted og Rødding ligger i aktivitetscentre med dertilhørende haller, caféer og andre lokale foreninger, mens filialen i Brørup er placeret i den ældste bygning af alle fire, som også deler hus med det lokale historiske arkiv i en separat afdeling – hvilket Rødding også gør. I dette afsnit vil jeg komme ind på det store bibliotek i Vejen, som er opført i 2019. Vejen Bibliotek er på to etager og rummer foredragssal, mødelokaler og kontor for hele personalet i organisationen. Først vil jeg kort redegøre for den historiske udvikling i biblioteksbyggerier, da Vejen Bibliotek er et produkt af denne, og herefter vil jeg så komme med nogle anbefalinger til selve biblioteksrummet, som er blevet udarbejdet i netop opblomstringen af nybyggede og storslåede biblioteker rundt i landet.

Biblioteksrummet og biblioteket som led i byudvikling er noget som Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen og Dorte Skot-Hansen arbejder med i værket *Biblioteket i byudvikling – oplevelse, kreativitet og innovation* (2011). I dette værk dykker de ned i biblioteksbygningen udviklingshistorie, og derudover refererer de til værket *Biblioteksrummet. Inspiration til bygning og indretning* (2008) af Hellen Niegaard, Jens Lauridsen og Knud Schulz, og det er disse to værker sammenholdt med en artikel af Hellen Niegaard om Vejen Biblioteks

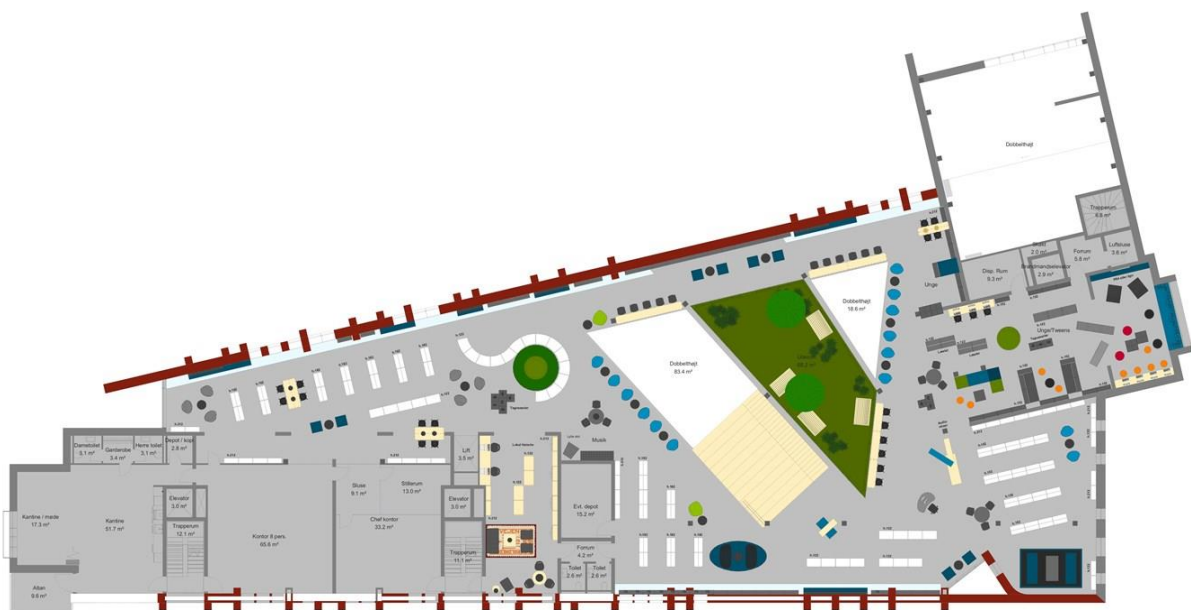
Model 6 - Billede af stueetagen på Vejen Bibliotek. Hentet fra <https://bci.dk/inspiration/vejen-bibliotek/>

indretning i tidsskriftet *Danmarks Biblioteker* (2019), som jeg vil bruge som mit teoretiske afsæt i de anbefalinger og fokuspunkter, som jeg vil komme med til Vejen Biblioteks nye indretning.

Grunden til, at det er relevant at tale om biblioteksrummet i disse læsefremmende strategier, er fordi det nyopførte hovedbibliotek har haft en bygningsfejl, der har medført, at det har regnet ind. Derudover har gulvet ikke været hærdet nok, da biblioteket rykkede ind med bøgerne, og derfor er det sprækket flere steder, og gulvet skal derfor skiftes i hele biblioteket.

Til at starte med vil jeg visualisere Vejen Bibliotek med de billeder, som er knyttet til artiklen af Niegaard om Vejen Bibliotek. Dog er denne indretning ikke helt nøjagtigt den nuværende, da der både har været nogle justeringer og nødløsninger, eftersom flere steder har været udsat for vandskade pga. regn, og fordi personalet har haft brug for flere arbejdspladser og et funktionsrum, og der er derfor sket en omflytning af materialer. Bl.a. er legeteket rykket ud til filialen i Holsted. Dog viser billederne alligevel, hvor stort biblioteket er, hvilke møblelementer, der er indkøbt og hvordan væggene adskiller de forskellige rum, og derfor har jeg valgt at indsætte billederne som en referenceramme (se model 6 og 7).

Vejen Bibliotek er på mange måder et prestigebyggeri og en satsning fra Vejen Kommune, hvor de har valgt at fokusere på bibliotekets fremtræden i bybilledet, da det før lå på en mere diskret adresse i byen. Ved at rykke biblioteket ud fra ”(...) en lidt hengemt adresse på 1. salen”

Model 7 – Billede af 1. sal på Vejen Bibliotek. Hentet fra <https://bcj.dk/inspiration/vejen-bibliotek/>

(Niegaard 2019), ville det skabe en ny og dynamisk fremtid, hvor biblioteket kunne blive en del af byrummet og byudviklingen i kommunen.

Biblioteket er en del af AlfaTower, da placeringen ligger ved siden af og deler adresse med den gamle margarinefabrik Alfa, og oven på biblioteket er der to beboertårne med 30 lejligheder. Biblioteket er tænkt som kommunens kultursbastion med karakter af et fyrtårn, som kan ses fra flere placeringer i bybilledet (ibid.). Derudover passer biblioteket også med de nye bygninger, som før og sidenhen er skudt op i Vejen – heriblandt rådhuset.

Denne form for inddragelse af biblioteket som en del af byens udtryk er ikke noget, som Vejen er alene om. Med fremkomsten af de digitale muligheder og internettets opblomstring, var man i biblioteksverdenen nervøs for, om det fysiske bibliotek ville blive overflødigt (Rasmussen m.fl. 2011: 12). Dog viste det sig, at der ikke var grund til at frygte et sådan scenarie. I stedet lukkede den digitaliserede opbevaring og internettet som søgeportal op for en form for renæssance indenfor biblioteksindretning og – bygning (ibid.: 12). Biblioteket gik fra at være et sted, der skulle opbevare og formidle oplysning og viden til at være et sted, der skulle huse kulturelle oplevelser og et mødested for borgerne. Ligesom bibliotekets funktion udviklede sig, så udviklede biblioteksrummet sig altså også. Biblioteksrummets funktion her i det 21. århundrede er ikke længere ”et funktionelt og stille rum for boglige sysler” (ibid.: 12), men derimod et mødested og et inspirationsrum med fokus på skabelsen af relationer.

Biblioteksrummet er transformeret i takt med paletten af nye arbejdsformer og formidlingstiltag, og derfor skal biblioteket rumme mange flere funktioner end det har skullet før. Her har vi igen sondringen mellem samling og forsamling, eller som Jochumsen italesætter som udvikling fra collection til connection (ibid.: 13). Ledelsen på Vejen Kommunes Biblioteker ønsker at skabe rum og muligheder for forsamling om samlingen, og dette er vigtigt at have for øje, når man taler om prioritering af bibliotekets muligheder og funktionalitet. Nogle af de kerneord, som Hellen Niegaard, Jens Lauridsen og Knud Schulz kommer frem til i *Biblioteksrummet. Inspiration til bygning og indretning* (2008) er sammenfattet af Casper Hvenegaard Rasmussen m.fl. som følgende: ”Fleksible rum, der kan danne udgangspunkt for opdagelse, forundring og inspiration, bevægelse fra samling af materialer til interaktiv formidling og kommunikation af viden og kultur samt udvikling fra udlånscentral til ”opholdsstue” i lokalsamfundet – det såkaldte tredje sted” (Rasmussen m.fl. 2011: 13). Det er

med dette udgangspunkt, at jeg vil komme med forslag til, hvordan man kan løse opgaven, så funktionerne i biblioteksrummet lever op til potentialet og til fremtidens litterære tilbud på hovedbiblioteket i Vejen Kommune.

Med udgangspunkt i store biblioteksbyggerier i Seattle, Amsterdam og andre storbyer rundt om i verden, så dykker bl.a. overbibliotekar Knud Schulz ned i vigtige elementer, der kan fremme biblioteksrummets fleksibilitet. Der er forslag til loungeområder og mødestedszoner, hvor der kan udstilles ny materialer, kunst, en café eller avis- og tidsskriftlæsning (Niegaard m.fl. 2008: 27). Lige nu står aviserne og tidsskrifterne i stuen, men ikke tæt på et loungeområde – dog er der to lænestole forholdsvis tæt på. Der er også en udstilling af nye materialer, men de står ved udlåns- og afleveringsautomaterne ved den ene indgang. Der er også en café, som ikke dog ikke er drevet af biblioteket selv, men af to udefrakommende aktører. Caféen *Café Noget Særligt* er et socialt tilbud fra Socialpsykiatrisk Center i samarbejde med Vejen Idrætscenter, så udsatte borgere kan være en del af driften og dermed en almindelig hverdag. Caféen ligger i stueetagen mellem de to ind- og udgange. Til sidst er der også bidrag fra Vejen Kunstmuseum og Vejen Fotoklub, som i perioder udstiller på biblioteket. Fotoklubbens billeder er udstillet i biblioteksrummet, mens Kunstmuseets værker er udstillet i foredragssalen, da der kan låses af i selvbetjent tid, og det kan der jo ikke i det store biblioteksrum.

Biblioteket i Vejen har før haft åben for selvbetjening for brugerne mellem kl. 07:00-22:00 hver dag, men i efteråret 2023 er de begyndt at lukke for selvbetjent tid i aften timerne grundet uro og uorden. Derfor lukker biblioteket kl. 18:00 i hverdagene, når personalet går hjem. Med inspiration fra andre biblioteker rundt i verden, er det en fordel at skabe et mødested og loungeområde lige ved ind- eller udgang, som netop kan rumme, avis- og tidsskriftslæsning, inspiration til nye materialer, samtaler over en kop kaffe fra caféen og udstillinger af kunst. Det ville være en fordel, hvis man undersøgte muligheden for at skabe dette loungeområde mellem trappen og caféen – måske endda med kunsten udstillet, nu hvor der ikke længere er selvbetjent tid på Vejen Bibliotek i aften timerne og risikoen derfor er minimal for tyveri. Det ville skabe liv på biblioteket med et sådan mødested, og når caféen, ind- og udgange, skranken og udlåns- og afleveringsautomaterne samt småbørnsafdelingen ligger indenfor dette område, så egner det sig alligevel ikke til et fordybelsesrum. Det er også en fordel at skabe et loungeområde for forældrene, der ved denne placering kan holde øje med deres børn, når de leger i

småbørnsbiblioteket, men de kan samtidig selv få inspiration til læsning. Hvis Vejen Bibliotek vælger at indføre dette, vil det også være en fordel, hvis man rykkede informationsskærmene, så brugerne i loungeområdet kunne se de forskellige arrangementer, tilbud og anbefalinger.

Derudover er der lige nu en opdeling af faglitteraturen på biblioteket, hvor den befinder sig på både stueetagen og første sal. Med rykningen af aviserne og en kassation af materialer ville det være en fordel at samle faglitteraturen, så brugerorienteringen ville være mere intuitiv i selvbetjent tid eller for de brugere, som selv ønsker at kunne fremfinde materialer. Samlingen af faglitteraturen kunne ske i stueetagen, så den øverste etage kun ville indeholde skønlitteraturen med delopstillingerne krimi, fantasy og digte. Derudover er børnebiblioteket også på to etager, men jeg har i denne anbefaling ikke haft fokus på Børnenes Bibliotek, da det ikke er opgavens fokus. Derfor har jeg valgt ikke at berøre disse to områder.

Fleksibiliteten i rummet skal kunne rumme både samlingen og de arrangementer, som biblioteket ønsker at udfolde, og derfor skal der være et undervisnings- eller mødelokale (Niegaard m.fl. 2008: 27) til rådighed udover foredragssalen, så huset kan rumme flere begivenheder og tilbud på én gang. Lige nu er der et separatum ved aviserne, som kan bruges som undervisnings- og mødelokale, men hvis dette rum skal inddrages til at samle faglitteraturen ift. plads, så skal et sådan rum etableres et andet sted. Her kunne man tage et kig på første sal, hvor der er en fordybning, hvor den lokalhistoriske samling lige nu står. Derudover står andre ældre materialer og udgivelser af fx Tove Ditlevsen, som enten burdes opmagasineret i et af Vejen Kommunes Bibliotekers magasiner eller genkøbes i nye udgaver, så de ville egne sig til at stå på hylderne mellem de andre værker. På den måde kan brugerne også bedre gennemskue, hvor de skal kigge hen, hvis de er interesseret i fx Tove Ditlevsen. Ved denne ændring af materialepolitikken kunne man mindske materialesamlingen i dette område og rykke den lokalhistoriske samling et andet sted hen i enten stueetagen eller på første sal. Ved rykningen af den lokalhistoriske samling ville der blive gjort plads til et møde- og undervisningslokale, som kunne stå til rådighed til både udefrakommende virksomheder, skolebesøg og forsamlinger med fokus på samlingen. Det ville være en optimering, hvis der kunne stå stole fremme hele tiden, så bibliotekets personale ikke skulle bruge ressourcer på opstillingen af dem inden hvert skolebesøg eller undervisning i kildekritik.

Selvom biblioteket har transformeret sig fra et videns- og oplysningsbibliotek til et oplevelsesbibliotek efter internettets fremkomst, så betyder det ikke, at biblioteket ikke skal kunne rumme stille boglige sysler. Derfor er det også vigtigt i et så stort biblioteksrum som Vejen, at der bliver gjort plads til fordybelses- og stilleområder (ibid.: 27). Her er flytningen af faglitteraturen til stuen igen en fordel, da det skaber plads til at flytte fantasy i hjørnet ved siden af ungeområdet (som på tegningen blot er markeret på ”unge” i højre hjørne på første sal), og her kan der etableres studiepladser i et stilleområde. Det skal være afskærmet og have siddepladser med mulighed for opladning af computere i stikkontakter, så de studerende kan fordybe sig i lektier eller afleveringer. Hvis mine forslag til tiltag ikke kan lade sig gøre, så bør Vejen Kommunes Biblioteker alligevel have disse elementer med i deres overvejelser i genindretningen af biblioteksrummet, da det øger fleksibiliteten og muligheden for inspiration, oplevelse og fordybelse.

Til sidst vil jeg kort komme ind på de udstillingsområder, som Vejen Kommunes Biblioteker har på nuværende tidspunkt. Der er en stor udstilling ved udlåns- og afleveringsautomaterne, som bliver skiftet ud med et overordnet tema med et par måneders mellemrum. Idéen er god, men placeringen kan optimeres. Lige nu er udstillingsområdet placeret efter automaterne, og derfor er brugerne ikke tvunget til at forholde sig til udstillingen. Derfor kunne man enten rykke rundt på automaterne og udstillingerne, eller man kunne placere udstillingen lige ved hovedindgangen, så brugerne forholder sig til den ved ankomst. En udstilling kan have mange forskellige udgangspunkter, men hvis biblioteket ønsker at bruge litteraturen som led i flerdimensionel oplevelsesverden, hvor flere elementer taler sammen, så kan man også bruge dette i udstillingen. Hvis man bruger den litterære salon som eksempel, så ville det give mening at have en udstilling med værker af Tove Ditlevsen før og efter uge 23, hvor begge arrangementer skal afholdes. Dog er det ikke alle forfattere, der har nok værker til en hel udstilling, men i sådanne situationer kan man finde andre indgangsvinkler.

Den indirekte formidling er en lige så vigtig faktor at have for øje, når man ønsker at fremme læselysten i biblioteksregi. Det viser både undersøgelser og anbefalinger på området, men også ved samskabelsen mellem brugerne og biblioteket kommer det til syne i de lokale brugeres ønsker til bibliotekernes funktioner i Vejen Kommune. Det kan nemlig perspektiveres over i et

af de nationale politiske satsninger og projekter indenfor børne- og ungeområdet, som Vejen Kommunes Biblioteker deltager i.

6. NIFBUL

I de seneste år har der været store nationale politiske satsninger og prioriteringer indenfor styrkelsen af børn og unges læseglæde, hvor man har arbejdet med forskellige projekter, der er bygget op ud fra undersøgelser foretaget af Tænk tanken Fremtidens Biblioteker, der er ledet af Stine Reinholdt Hansen, Thomas Illum Hansen og Center for Anvendt Skoleforskning ved UCL (Tænk tanken Fremtidens Biblioteker u.d.). Her har de i flere år analyseret på børn og unges læseglæde, hvordan den ændrer sig, og hvordan den kan styrkes. Fra maj 2023 og frem til april 2025 er der fokus på at styrke samarbejdet mellem folkeskolernes pædagogiske læringscentre – forkortet PLC - og folkebibliotekerne (ibid.). PLC dækker over skolebibliotekernes arbejde, hvor der i Vejen er en fælles samling, der står til rådighed for folkeskoleklasser. Idéen med at skabe et større samarbejde beror på tanken om, at børn og unges læseglæde og -kultur kan styrkes ved nye tilgange og involvering af børnene som medskabere, så biblioteksrummet kan blive en naturlig del af deres hverdag, så læsekultur kan blomstre udenfor skoleregion (ibid.).

Samtidig er der i marts 2022 trådt en revideret udgave af bekendtgørelsen af folkeskolernes pædagogiske læringscentre i kraft, som opfordrer til et bredere samarbejde, der kan være med til at understøtte og opbygge en læsekultur, der trækker sig ud fra skolen (ibid.). Styrkelsen af samarbejdet i perioden maj 2023-april 2025 går under navnet *National indsats for børn og unges læseglæde*, som på Vejen Kommunes Biblioteker i daglig tale bliver kaldt for *NIFBUL-projektet*, som er en forkortelse. Derfor vil jeg fremover i denne perspektivering henvise til projektet med denne betegnelse. Det interessante i projektet er, at "Samarbejdet mellem skoler og biblioteker er forskelligt landet over, ligesom der er variation, når det gælder kommunernes ressource- og materialeniveauer" (ibid.). Derfor har man valgt at udpege 17 indsatskommuner og 17 følgekommuner, så de kan bidrage med forskellige perspektiver, undersøgelser og fagligheder til en fælles fremtidig udviklingsbane, der alt sammen har til formål at styrke læseglæden blandt børn og unge (ibid.).

Her er Vejen en af indsatskommunerne og er blevet valgt ud, da der allerede er et godt samarbejde mellem biblioteket og skolernes PLC, så de kan komme med viden fra det område,

og samtidig være med til at udvikle på nye strategier og tiltag, der kan styrke børn og unges læseglæde endnu mere. Jeg vil i dette afsnit perspektivere mit arbejde med læsefremmende strategier i Folkets Bibliotek til det arbejde, som lige nu foregår i Børnenes Bibliotek på Vejen Kommunes Biblioteker under NIFBUL-projektet. Projektet er stadig i fuld gang på nuværende tidspunkt, så jeg har ikke en evaluering på de forskellige tiltag, men jeg vil benytte mig af slideshows fra interne møder på biblioteket, hvor børnebibliotekarerne har præsenteret deres forskellige projekter, og derudover vil jeg bruge Tænketanken Fremtidens Bibliotekers hjemmeside, hvor der også står en del om projektet generelt, deres metodiske grundlag og hvordan de forskellige indsatskommuner er kommet fra start.

Formålet med at vælge Vejen Kommune som indsatskommune i projektet har som sagt været at belyse, hvilken positiv påvirkning det har, at biblioteksdriften og skoledriften ligger under samme forvaltning i kommunen (Danmarkskortet, Tænketanken Fremtidens Biblioteker u.d.). I Vejen Kommune ligger forvaltningen af biblioteket og skoleaktiviteter under forvaltningen; Skole, kultur og fritid, hvilket er en kommunal beslutning. Fordi begge dele ligger under samme forvaltning, så varetager Vejen Kommunes Biblioteker allerede flere funktioner i forbindelse med skolebibliotekerne (ibid.). Det er bl.a. håndtering af fælles klassesæt, som jeg omtalte tidligere, systemadministration af fællessamlingen i biblioteksdatabaseen Cicero samt kulturaktiviteter for eleverne og økonomistyring (ibid.). Derudover undersøger Vejen Kommune, hvordan man udvikler et sådan samarbejde, som på nogle områder er meget tæt, mens det på andre områder er mindre udforsket (ibid.).

Vejen Kommunes Biblioteker har i de senere år styrket Børnenes Bibliotek, hvor de har haft fokus på at øge brugen af biblioteket i folkeskolerne, daginstitutioner og senest en implementering af tilbud til de kommunale dagplejere. Det gør, at udlånet i børneafdelingen stiger, hvor det derimod er faldende eller stillestående i voksensegmentet. Kommunen har også fokus på en læselyststrategi for aldersgruppen 0-18 år (ibid.), og sammenkoblingen af dét og at biblioteket ligger placeret sammen med skolerne rent forvaltningsmæssigt gør, at der er flere satsninger og prioriteringer på børne- og ungeområdet. Men det er også en generel tendens i biblioteksverdenen, da Kulturministeriet i 2019 uddelte knap 7 millioner kroner til 35 forskellige projekter fordelt på biblioteker rundt i landet, hvor der også har været involveret 108

fritidsinstitutioner (Kulturministeriet 2022). Formålet med hele satsningen er at styrke læseglæde og læsefællesskaber for børn – uanset hvilket baggrund, de kommer fra.

Hvorfor det er vigtigt, at børn og unge skal fastholdes læseglæden, er simpelt. Stine Reinholt Hansen, som har forsket i emnet og står i spidsen for de fleste danske undersøgelser på området, kommer med et par vigtige årsager til, hvorfor børn skal læse. En af grundene er, at læsning giver unikke oplevelser, indsigt i andre verdener og på den måde, får barnet en bedre indsigt i, hvordan andre mennesker lever og har det (Reinholt Hansen u.d.). Det taler også sammen med Rita Felskis definition af social viden, som jo ikke tager udgangspunkt i børn, men for alle læsere – og måske primært voksne læsere. Forskning viser, at denne sociale viden om omverdenen betyder meget for børns skolesucces, uddannelse og sociale status, da de via læsning også lære at fordybe sig og bliver sprogligt stimuleret (ibid.). Det er mange af de samme principper og forudsætninger, som jeg har præsenteret i afsnittet om læselyst.

Forældre, der læser sammen med deres børn og selv viser interesse for litteratur, giver en positiv indvirkning på, hvordan barnets forhold er til bøger, og hvilken læseudvikling, barnet opnår (Korsgaard 2015: 9). Forældrene kan altså være med til at styrke læseglæden hos barnet, og på den måde spiller den familiemæssige påvirkning en stor rolle hos barnet, og dette er uanset forældrenes sociale baggrund (ibid.: 9). Det er nok, at barnet ser, at forældrene læser, interesserer sig for deres fritidslæsning og taler med barnet om litteratur. Derfor kan styrkelsen af voksensegmentet på landets folkebiblioteker have en indirekte positiv påvirkning på børne- og ungeområdet, da det har en smittende effekt. Man kan altså argumentere for, at hvis vi skal fremme børn og unges læseglæde, så skal man ikke glemme forældrene, bedsteforældrene eller de, der skal til at være forældre.

Derfor vil jeg i nu perspektivere de forskellige tiltag, som Børnenes Bibliotek er i gang med at udforske i forbindelse med NIFBUL-projektet – altså den Nationale Indsats for Børn og Unge Læseglæde. På Vejen Kommunes Biblioteker har man benyttet sig af forskellige samarbejds- og samskabelsesaktiviteter mellem biblioteket og de fire andre aktører i projektet; Brørup Skole, Gesten Børnecenter, Grønvangskolen (én ud af to folkeskoler i Vejen by) og Rødding Skole (Danmarkskortet, Tænk tanken Fremtidens Biblioteker u.d.). Her har man haft fokus på børnene som medskabere i forskellige sammenhænge, men det mest relevante i denne perspektivering er at beskæftige sig med Brørup Skole, Grønvangskolen og Rødding Skole, da Gesten

Børnecenter blot har fået implementeret nogle af de ting, som Børnenes Bibliotek i forvejen tilbyder – i form af et afhentningspunkt for bøger og skolebesøg.

Men på Brørup Bibliotek har elever fra Brørup Skole været med til at genindrette biblioteksrummet, så det appellerer til dem og til deres behov. Her har deres fokus været på at skabe rum i rummet, som skaber et sted, hvor de kan være og fordybe sig, men også kunne hænge ud med venner, så det kan være et mødested. Lige nu er der nogle problematikker i det arbejde, da det skal være mere struktureret og gennemtænkt, for det er jo blot skoleelever, og der skal stadig være kontrol over samlingen, så materialerne kan findes af personale ved logistisk fremfindning. Men det viser, at bibliotekets rum og muligheder er vigtige, hvis brugerne skal have lyst til at opholde sig i dem og finde inspiration. Det er nøjagtig min pointe i mit afsnit om biblioteksrummets muligheder og indflydelse på biblioteksbrugen, så på den måde, kan de to tiltag til læsefremmende strategier sammenlignes.

Et andet samskabelsesprojekt med elever har været på Vejen Bibliotek har været at gøre elever fra 8. klasse på Grønvangskolen til kulturskabere (ibid.). Der er blevet nedsat nogle grupper, som har behandlet og kommet med bud på forskellige læsefremmende strategier, hvor de blandt andet har foreslået forfatterportrætter, løbe/læseklub, udstillinger, podcast, forfatterbesøg m.m. (NIFBUL PROJEKT. Grønvangskolen)³. Her kan der igen drages paralleller til de forslag til strategier, som jeg har præsenteret i foregående afsnit. Der er både elementet med interessen for forfatteren, som jeg har skabt i mit fokus på Tove Ditlevsen, og derudover har de også et fokus på den indirekte formidling, hvor de ønsker en fokuseret udstilling med fx krimier (ibid.). De har også valgt at invitere en forfatter ind til et foredrag for dem i efteråret, og her har det været vigtigt for dem, at biblioteket købte bøger nok ind af denne forfatter, så eleverne kunne læse dem inden og efter foredraget (ibid.). Dette taler ind i denne opgaves resonans omkring vigtigheden af litteraturen som en flerdimensionel oplevelse ift. styrkelsen af frivillig fritidslæsning og læseprioritering. En anden interessant del af deres brainstorm af aktiviteter er deres forslag til en podcast. Jeg kendte ikke til deres forslag, da jeg valgte at forslå konceptet i voksensegmentet, og det er ikke noget, som eleverne har valgt at gå videre med. Men interessen fra eleverne på 14-15 år viser, at målgruppen for Folkets Biblioteks podcast

³ Disse konkrete forslag er præsenteret på et internt fællesmøde på biblioteket, og jeg henviser derfor til navnet på et slidesshow.

Lydpodden, måske med fordel kan strække sig fra 14-35 år, og på den måde kan de digitale muligheder åbne endnu flere døre ift. målgrupper og fastholdelse. Samtidig skaber det et større fokus på de litterære fællesskaber, da formidlingen af læseoplevelsen jo skal ske i dialog med andre (jf. Grøn og Balling).

Det er også læsefællesskaber, som er Rødding Skoles fokus i deres samarbejde og samskabelse med biblioteket. Her har de sammen med interesserede elever i klassetrinnet 6.-9. klasse opstartet en læsekreds, hvor der har afprøvet forskellige tilgange, der skaber forskellige indgangsvinkler til mødet om litteraturen. Den første er den klassiske læsekreds, hvor alle læser den samme bog, som de sammen snakker om ved mødet. Derudover har de eksperimenteret med guidet fælleslæsning, hvor læsekredslederen læser en novelle op, som de sammen taler om. Til sidst har de foreslået bøger til hinanden, hvor de siger et par enkelte ord om deres yndlingsbog. En problematik i dette projekt har været, at eleverne har haft et for stort spring i alderen, da der kan være stor forskel på en fra 6. klasse til en fra 9. klasse rent læsningsmæssigt, men også interessenmæssigt. Her har den største succes derfor været den guidede fælleslæsning, da den har taget udgangspunkt i det samme stof og en fælles læseoplevelse i gruppen. Det er værd at tage til eftertragtning, hvis man ønsker at danne nye læsefællesskaber på sigt i voksensegmentet, hvor brugergruppen kan have forskellige forudsætninger og baggrunde, som enten gør dem til erfarne eller knap så erfarne læsere.

Alt i alt bekræfter NIFBUL-projektets empiriske grundlag, hvorfor det er vigtigt, at man ikke blot fokuserer på børn og unges læseglæde alene, da denne også styrkes af de voksne, der omgiver sig omkring dem. Man bør derfor ikke glemme at prioritere de voksne lånere i processen, de politiske satsninger og i den store udvikling af børnebiblioteket, da læsning og læsevaner er en vekselvirkning mellem børn og voksne. Derudover viser de forskellige samskabelsestiltag mellem Vejen Kommunes Biblioteker og de fire andre aktører i projektet, at det er mange af de samme parametre, som man kan spille på, hvis man skal lave læsefremmende strategier på trods af målgruppernes forskelligheder. Derfor bør Børnenes Bibliotek og Folkets Bibliotek finde inspiration i hinanden, så arbejdsgange og tiltag kan optimeres ved hjælp af sparring kollegaer imellem.

7. Konklusion

Vender vi tilbage til min problemformulering, så lød den som følgende: ”Hvilken funktion har Vejen Kommunes Biblioteker og de øvrige folkebiblioteker i det moderne digitaliserede oplevelses- og videnssamfund, og hvad dækker begrebet ’læselyst’ i bibliotekets kerneopgave over, og hvorfor er dette vigtigt at fremme på nationalt plan?”. Jeg havde et ønske om at dykke ned i, hvorfor læsning er vigtigt, hvordan man kan fremme lysten til at læse, og hvordan folkebibliotekerne kan facilitere dette. Og hvis vi starter med folkebibliotekets omdiskuterede rolle, så er der særligt én ting, der står klart tilbage efter min undersøgelse – og det er folkebibliotekets nye funktion i det litterære kredsløb og i samfundet.

Folkebiblioteket er født i lyset af oplysningstanken, og det har i mange år været et sted, der fremmede demokrati og oplysning, så alle danske borgere var ligestillede. Bibliotekarens opgave var at fremskaffe, indkøbe, organisere og gøre litteraturen tilgængelig. Efterhånden er borgerne selvbetjente på mange af de fronter, og litteraturen kan finde lokalbibliotekernes veje gennem distribution af materialer fra et bibliotek til et andet. Derudover har videnssamfundet og digitaliseringen medført, at der ikke længere er samme brug for de samme faglige kompetencer i fremfindning af relevante teoritekster eller viden om havepasning, hundetræning eller noget helt tredje – for vi kan alle sammen tilgå det gennem vores telefoner og computere, som næsten kan gå på nettet overalt i verden, lige når vi har brug for det.

I stedet er folkebibliotekets funktion at skabe et mødested for den givne kommunes borgere, så kodeordet i den nye funktion af facilitering. Det er stadig at gøre læsningen tilgængelig for alle borgere ved at indkøbe og fremskaffe materiale, men det er også at facilitere et mødested og et inspirationsrum, hvor borgerne kan samles om glæden til læsningen – eller udviklingen af denne. Men i et oplevelsessamfund er læsningen i hård konkurrence med massevis af andre medier, der kæmper om brugernes opmærksomhed, og derfor skal folkebibliotekerne være nytænkende og omstillingsparate i udviklingen og faciliteringen af de kulturelle aktiviteter. På Vejen Kommunes Biblioteker er der en ledelse, der ønsker forsamling omkring samlingen, og her bliver brugen af litteraturen vigtig, hvis man vil opretholde interessen blandt bibliotekets brugere. Det er vigtigt, at formidlerne selv er gode læsere, der kan forstå forskellen på litteraturen og derfra bruge den efter hensigten.

For læselysten kan styrkes og motiveres individuelt, da alle borgere har forskellige forudsætninger for at læse. De læser under forskellige vilkår med forskellige ønsker om, hvad de gerne vil opnå som en del af læsningen. Derfor er der ikke bare én vej mod at styrke læselysten, og derfor bliver folkebibliotekerne og Vejen Kommunes Bibliotekers fornemmeste opgave at facilitere muligheden for at udvikle en læselyst. Derfor skal man ikke længere som modernes biblioteksformidler kun fokusere på samlingen, men også mulighederne for forsamling, og de forskellige muligheder, som samlingen i den henseende giver brugerne. Der er stort fokus i biblioteksverdenen på, at det er vigtigt at styrke børn og unges læselyst, da de beviseligt klarer sig bedre gennem livet ved at læse i fysiske bøger og få et vindue ind til andre verdener – men alt tyder på, at det samme gør sig gældende for de voksne.

De voksne borgere har bare som regel en anden forudsætning og forventning til folkebibliotekets funktion, da den massive intensivering af børneområdet er kommet, efter at de er blevet voksne. De har brug for at få formidlet, hvad folkebiblioteket kan, hvad folkebiblioteket vil og samtidig har de brug for at realisere sig selv gennem oplevelser, og det er her den omdiskuterede funktion i folkebiblioteksregi kommer ind. For tidligere biblioteksfolk mener, at det skaber en tivolisering af biblioteket, og at det ikke længere drejer sig om glæden ved at læse eller glæden ved de fysiske bøger. Det bliver et multikulturhus, en varmestue eller et borgerservicecenter, som bare helt tilfældigt også har bøger i sig. Men det er her, at sondringen mellem forsamling omkring samlingen er helt elementær. For på biblioteket skal det ikke blot være en tilfældig forsamling eller en tilfældig oplevelsesform. På Vejen Kommunes Biblioteker har de så afgjort litteraturen i fokus, for fremfor kun at kigge på deltagerantallet til et spændende, men ikke litterært, arrangement, for som ledelsen beskriver det, så handler det om, at de først og fremmest er et bibliotek, så kigger de også på samlingens muligheder for faciliteringen af læselysten. I en digitaliseret oplevelsesvirkelighed, så er fravalget af arrangementer og kulturaktiviteter ikke en luksus, som folkebiblioteket kan gøre sig. Det er en nødvendighed, hvis de skal fange og fastholde nye brugeres opmærksomhed, og på den måde har folkebiblioteket klart ændret karakter.

Alt læsning skal være god læsning i folkebiblioteksregi, for undersøgelserne viser, at læselysten daler i det øjeblik, at borgerne får dikteret hvilke emner, som de skal interessere sig for. Derfor skal folkebibliotekerne sørge for, at de forstår forskellen mellem den ene og den

anden litteratur, så de kan formidle begge dele. Og hvorfor det er så vigtigt at fremme læselysten, står også lysende klart – simpelthen fordi vi som mennesker fungerer bedre både med os selv og med hinanden og samfundet, hvis vi læser. Litteraturen påvirker os positivt, og i den digitale krise, som raser i medierne, så er det måske ligefrem litteraturen, der kan hjælpe os med den mentale trivsel. Men kan man overhovedet pålægge det ansvar på kunsten?

Litteraturen kan selvfølgelig ikke stå alene i den sammenhæng, men folkebibliotekerne kan bidrage til en positiv indflydelse, der gør læsningen tilgængelig for alle – også de, der vokser op i hjem, hvor bøger ikke er en del af hverdagen. Derudover kan kvalificerede arrangementer også styrke både læselysten, den demokratiske debat og livslang læring, da arrangementer med fokus på værker, der giver anledning til meningsdannelse, diskussion og med samfundsaktuelle afsæt kan bidrage til borgernes forståelse af verden omkring dem. Men her går vi ned ad en anden vej af de muligheder, som litteratursociologien tilbyder os, og det fortjener en undersøgelse i sig selv.

Litteratur

- **Biblioteksloven** hentet fra: [Biblioteksloven \(retsinformation.dk\)](https://retsinformation.dk) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Bog & Idé (2023):** *Benjamin Koppel vinder MARTHA-prisen 2023*. Via Ritzau, Hentet her: <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13741614/benjamin-koppel-vinder-martha-prisen-2023?publisherId=13560631&lang=da> (sidst besøgt d. 25. februar 2024)
- **Clark, Christina and Teravainen, Anne (2018):** "Mental wellbeing, reading and writing - How children and young people's mental wellbeing is related to their reading and writing experiences". Hentet fra: [ERIC - ED593894 - Mental Wellbeing, Reading and Writing: How Children and Young People's Mental Wellbeing Is Related to Their Reading and Writing Experiences. National Literacy Trust Research Report, National Literacy Trust, 2018-Sep](https://eric.ed.gov/?id=ED593894) (sidst besøgt 19. April 2024)
- **Danmarkskortet, Tænk tanken Fremtidens Biblioteker (u.d.):** "Vejen Kommune". Hentet fra: [StoryMapJS: National indsats for børn og unges læseglæde \(knightlab.com\)](https://storymap3js.org/nationalindsatsforbornogungeslaeseglade/knightlab.com) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Felski, Rita (2008):** "Introduction" i *Uses of Literature*, Maldon, MA og Oxford: Blackwell
- **Felski, Rita (2019):** "Forord" i " i Anne-Marie Mais (red.): *Litteratur i brug*. Hellerup: Spring.
- **Furuland, Lars & Svejdedal, Johan (red.) (1997):** *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*. Författarna och Studentlitteratur, Sweden.
- **Furuland, Lars (1989):** "Litteratur och samhälle" i *Litteratursociologi. En antologi* redigeret af Erland Munch-Petersen. Bibliotekscentralens Forlag med støtte fra Nordisk Kulturfond, Odense.
- **Gabriel, Shira & Young, Ariana F. (2011):** "Becoming a Vampire Without Being Bitten: The Narrative Collective-Assimilation Hypothesis". Hentet fra: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21750250/> (Sidst besøgt 19. april 2024)
- **Giddens, Anthony (1991):** *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. Oversat fra engelsk af Søren Schultz Jørgensen efter *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press, Cambridge. Hans Reitzels Forlag A/S, København 1996
- **Grøn, Rasmus & Balling, Gitte (2012):** "Formidling af læseoplevelser?: En undersøgelse af læseoplevelsens karakter og mulige formidlingspotentiale" i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, årg. 1, nr. 3. Hentet fra: [\(PDF\) Balling, G. & Grøn, R. \(2012\): Formidling af læseoplevelser? : En undersøgelse af læseoplevelsens karakter og mulige formidlingspotentiale | Rasmus Grøn and Gitte Balling - Academia.edu](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)

- **Grøn, Rasmus & Balling, Gitte (2012):** "Litteraturformidling og bibliotekaren som faglig – personlig formidlingsautoritet" i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling*, årg. 1, nr. 3. Hentet fra: [Visning af: Litteraturformidling og bibliotekaren som faglig - personlig formidlingsautoritet \(tidsskrift.dk\)](https://tidsskrift.dk/litteraturformidling-og-bibliotekaren-som-faglig-personlig-formidlingsautoritet) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Grøn, Rasmus & Balling, Gitte (2016):** "Kampen om eReolen. Biblioteker, bogmarked og framing af det litterære kredsløb" i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling* årg. 5, nr. 3. Hentet fra: [Visning af: Kampen om eReolen : Biblioteker, bogmarked og framing af det litterære kredsløb \(tidsskrift.dk\)](https://tidsskrift.dk/kampen-om-e-reolen-biblioteker-bogmarked-og-framing-af-det-litteraere-kredsløb) (Sidst besøgt d. 31. maj 2024)
- **Gyldendals leksikonredaktion (2023):** Læsernes Bogpris. Den store danske. Hentet her: https://denstoredanske.lex.dk/L%C3%A6sernes_Bogpris (Sidst besøgt d. 5. februar 2024)
- **Handesten, Lars (2014):** *Bestsellere. En litteratur- og kulturhistorie om de mest solgte bøger i Danmark siden 1980*. Hellerup: Spring.
- **Handesten, Lars (2018):** *Litteraturen rundt. Aktører i det litterære felt*. 1. udgave, Samfundslitteratur med støtte fra Det Humanistiske Fakultets Publikationsudvalg (SDU) samt fra Lillian og Dan Finks Fond.
- **Hansen, Heidi (2012):** *Branding. Teori, modeller, analyse*. Samfundslitteratur, trykt ved Specialtrykkeriet Viborg
- **Helles, Rasmus & Køppe, Simo (2015):** "Kvalitative metoder" i *Humanistisk videnskabsteori* af Finn Collin og Simo Køppe (red.) 2. oplag. Lindhardt og Ringhof Forlag A/S, København.
- **Hertel, Hans (1972):** "Indledning. Litteratursociologi - og noget at bruge den til". I: Robert Escarpits *Bogen og læseren* oversat af Marianne Hedetoft, Ulf Hedetoft og Hans Hertel efter *Sociologie de la littérature* (1968) og enkelte dele oversat fra *Das Buch und der Leser* fra 1966. Hans Reitzels Forlag A/S, København.
- **Husen, Michael (1996):** "Det fælles tredje – om fællesskab og værdier i det pædagogiske arbejde" oprindeligt trykt i Benedicta Pécseli, red.: *Kultur & pædagogik*, Hans Reitzels Forlag, Kbh. 1996., s. 218-232. I nærværende version er der foretaget en mindre redigering i marts 2022. Hentet fra: <https://michaelhusen.dk/det-faelles-tredje/> (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Høgh, Steffen (1999):** "Danmarks første bibliotekslov. Om tilblivelsen af biblioteksloven af 5. marts 1920 samt et efterspil" i *Bibliotekshistorie* årg. 5, nr. 1. Hentet fra: <https://tidsskrift.dk/bibliotekshistorie/article/view/35896> (Sidst besøgt d. 31. maj 2024)
- **Illum Hansen, Thomas, Vestergaard, Lisbeth og Centralbibliotekerne (2023):** *Model for folkebibliotekernes læsebegreb*. Hentet fra: [Model for Folkebibliotekernes Læsebegreb \(laesespoeret.dk\)](https://laesespoeret.dk/model-for-folkebibliotekernes-laesebegreb) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)

- **Jochumsen, Henrik (2016):** "Biblioteksmodeller til tiden. Dorte Skot-Hansen og biblioteksudviklingen" i *Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturmidling*, årgang. 5, nummer 2
- **Jochumsen, Henrik (2017):** "Biblioteket gennem 100 år - indhold, rammer og relationer" i Cecilie Laskies (red.) *Biblioteksdidaktik*, Hans Reitzels Forlag 2017
- **Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2010):** *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier*. 1. udgave, 7. oplag. Hans Reitzels Forlag
- **Kjertmann, Kjeld (2002):** *Læsetilegnelse – ikke kun en sag for skolen*. København: Alinea. 1. udgave, 1. oplag
- **Korsgaard, Klara (2015):** "Det er, hvad forældrene gør, og ikke hvem de er, der har betydning!" i Tidsskriftet *Viden om Literacy*, nr. 17, årg. 2015. Hentet fra: [17_klara-korsgaard.pdf \(videnomlaesning.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Kulturministeriet (2022):** *National indsats skal styrke børn og unges læseglæde*. Pressemeddelelse 03.10.2022. Hentet fra: [National indsats skal styrke børn og unges læseglæde \(kum.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Kumschick, Irina R. m.fl. (2014):** "READING and FEELING: the effects of a literature-based intervention designed to increase emotional competence in second and third graders". Hentet fra: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4267422/> (Sidst besøgt d. 19. april 2024)
- **Laskie, Cecilie (red.) (2017):** *Biblioteksdidaktik*. Hans Reitzels Forlag.
- **Latour, Bruno (2005):** *En ny sociologi for et nyt samfund*. Oversat af Claus Bratt Østergaard. København: Akademisk Forlag under Lindhardt & Ringhof Forlag A/S. 1. udgave, 1. oplag
- **Linkis, Sara Tanderup & Schmidt, Johanne Gormsen (2023):** "Hvad er litteratsociologi? Historisk rids og aktuelle debatter" i tidsskriftet *Passage* nr. 89, sommer 2023 hentet fra: <https://tidsskrift.dk/passage/article/view/137906/182189> (sidst besøgt d. 31. maj 2024)
- **Lyotard, Jean-François (1996):** *Viden og det postmoderne samfund*. 1. oplag. Oversat fra fransk af Finn Frandsen, Slagmarks Skyttegravsserie
- **Læseforeningen (u.d.):** *Organisation*. Hentet fra: [Organisation — Læseforeningen \(laeseeforeningen.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Mai, Anne-Marie (2019):** "Ord der kan bruges" i Anne-Marie Mais (red.): *Litteratur i brug*. Hellerup: Spring.
- **Niegaard, Hellen (2019):** "Vejen Bibliotek frem i lyset" trykt i *Danmarks Biblioteker*, nr. 6, 2019. Hentet fra: [Vejen Bibliotek - biblioteksindretning \(bci.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Niegaard, Hellen, Lauridsen, Jens & Schulz, Knud (2008):** *Biblioteksrummet. Inspiration til bygning og indretning*. Udgivet af Danmarks Biblioteksforening, 1. udgave, 1. oplag

- **Oldenburg, Ray (2013):** "The Café as a Third Place" i Aksel Tjora and Graham Scambler (ed): *Café Society*. New York: Palgrave Macmillan, s. 7-21
- **Pine, Joseph B. & Gilmore, James H. (1999):** *Oplevelsesøkonomien – arbejde er teater og enhver virksomhed en scene* oversat fra amerikansk af Joachim Wrang i 2009 efter *The experience economy – work is theatre & every business a stage: goods & services are no longer enough*. Narayana Press, 1. udgave ved Forlaget Klim.
- **Ploug, Niels (2021):** "Redaktionelt forord – Internettet er kommet for at blive" i *Samfundsøkonomen* årgang 2021, nr. 1. Temanummer: *Digitalisering – i verdens mest digitaliserede samfund*. Udgivet af Djøf Forlag. Hentet fra: [Visning af: Årg. 2021 Nr. 1 \(2021\): Digitalisering – i verdens mest digitaliserede samfund \(tidsskrift.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Rasmussen, Casper Hvenegaard, Jochumsen, Henrik & Skot-Hansen, Dorte (2011):** *Biblioteket i byudviklingen – oplevelse, kreativitet og inoovation*. Udgivet af Danmarks Biblioteksforening og Det Informationsvidenskabelige Akademi. 1. udgave, 1. oplag. P.J. Schmidt Grafisk A/S
- **Reinholdt Hansen, Stine m.fl. (2022):** *Børn og unges læsning 2021*. Udgivet i samarbejde med Tænketanken Fremtidens Biblioteker og Center for Anvendt Skoleforskning. Danmark: Aarhus Universitetsforlag, 1. udgave, 2. oplag.
- **Reinholt Hansen, Stine (u.d.):** *Hvorfor skal børn læse, og hvad kan vi gøre?* Bibliotekernes Sprog- og Læsespor. Hentet fra: [Hvorfor skal børn læse, og hvad kan vi gøre? | Bibliotekernes Sprog og Læsespor \(laesespoet.dk\)](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Reinholt Hansen, Stine, Gissel, Stig Toke og Puck, Morten Rasmus (2017):** *Børns læsning 2017 – en kvantitativ undersøgelse af børns læse- og medievaner i fritiden*. Udarbejdet af Læremiddel.dk for Tænketanken Fremtidens Biblioteker som en del af projektet "En generation af stærke læsere: Greb til læselyst". Hentet her: <https://www.fremtidensbiblioteker.dk/uploads/website/pdfer-lselyst/kvantitativrapport20171.pdf> (sidst besøgt d. 1. juni 2024)
- **Schulze, Gerhard (2005):** *Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart*. 2. oplag, Campus Verlag GmbH, Frankfurt/Main
- **Sikora, Joanna mfl. (2018):** "Scholarly culture: How books in adolescence enhance adult literacy, numeracy and technology skills in 31 societies" I *The Guardian*. Hentet fra: [Growing up in a house full of books is major boost to literacy and numeracy, study finds | Books | The Guardian](#) (Sidst besøgt d. 19. April 2024)
- **Simonsen, Peder (2018):** *Læsefortryllelse – tør vi?* Nationalt videncenter for læsning. Hentet her: <https://videnomlaesning.dk/viden-ogvaerktoejer/forskerklummen/2018/laesefortryllelse-toer-vi/> (sidst besøgt d. 2. januar 2024)

- **Skiveren, Tobias (2021):** *Postkritikken før og nu: Lidt om debatterne og Rita Felskis nye bog*. Trykt i Norsk litteraturvitenskapelig tidsskrift, årgang 24, nr. 1-2021, s. 52-56. Universitetsforlaget.
- **Slideshow om NIFBUL-projekt ved Grønvangskolen (2024):** Internt for Vejen Kommunes Bibliotekers medarbejdere i maj 2024
- **Sun, Yun-Jun & Sahakian, Barbara J. (2023):** "Early-Initiated Childhood Reading for Pleasure: Associations with Better Cognitive Performance, Mental Wellbeing and Brain Structure in Young Adolescence." Hentet fra: [Read for Good Impact Report 2022-2023 by readforgood - Issuu](#) (Sidst besøgt d. 31. maj 2024)
- **Tveit, Åse Kristine (2004):** *Innganger. Om lesing og litteraturformidling*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Norge
- **Tænketanken Fremtidens Biblioteker (u.d.):** *National indsats for børn og unges læseglæde*. Hentet fra: [fremtidensbiblioteker.dk/brn-og-unges-lseglde](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)
- **Ågård, Dorte, Madsen, David & Ringheim, Heidi Als (2022):** *Kronik. Opråb fra eksperter: Digitaliseringens skyggesider skal i fokus i kampen mod mistrivsel*. Altinget Digital. Hentet fra: [Opråb fra eksperter: Digitaliseringens skyggesider skal i fokus i kampen mod mistrivsel - Altinget: Digital](#) (sidst besøgt d. 25. maj 2024)